

STUDIJA O UTICAJU LAKOG ORUŽJA NA NASILJE U PORODICI U BOSNI I HERCEGOVINI

Fatima Bećirović
Zlatan Hrnčić
Dragana Miljević

Bijeljina, 2025. godina

Naziv: *Studija o uticaju lakog oružja na nasilje u porodici u Bosni i Hercegovini*

Izdavač: Fondacija "Lara"

Adresa izdavača: Beogradska 38, Bijeljina

Autori/ke: Fatima Bećirović, Zlatan Hrnčić, Dragana Miljević

Urednica: Radmila Žigić

Recezentkinja: Gordana Vidović

Za izdavača: Radmila Žigić

Godina izdanja: 2025.

Dizajn: Anamarija Radanović

Štampa: DekorArt

Tiraž: 100

ISBN 978-9926-8393-9-0

CIP zapis dostupan u COBISS sistemu Nacionalne i univerzitetske biblioteke BiH pod
ID brojem 64492294

SADRŽAJ

1. Uvod	7
2. Pregled zakonodavnog okvira Bosne i Hercegovine koji reguliše nasilje u porodici	15
2.1. Zakonodavni okvir u oblasti nasilja u porodici na nivou entiteta Republika Srpska	18
2.2. Zakonodavni okvir u oblasti nasilja u porodici na nivou entiteta Federacije Bosne i Hercegovine	22
2.3. Zakonodavni okvir u oblasti nasilja u porodici na nivou Brčko distrikta Bosne i Hercegovine	26
2.4. Zaključci i preporuke	29
3. Pregled zakonodavnog okvira BiH u oblasti dobijanja dozvole i posjedovanja lakog oružja	33
3.1. Strateški okvir	34
3.2. Zakonodavni okvir kojim se reguliše posjedovanje oružja na nivou entiteta Republika Srpska	37
3.3. Zakonodavni okvir kojim se reguliše posjedovanje oružja na nivou Brčko distrikta Bosne i Hercegovine	39
3.4. Zakonodavni okvir kojim se reguliše posjedovanje oružja na nivou Brčko distrikta Bosne i Hercegovine	44
3.5. Zaključci i preporuke	45
4. Primjena oružja u činjenju nasilja – analiza sudske prakse i rezultati ranijih istraživanja	49
4.1. Prikaz sudskih presuda	50
4.1.1. Zaključci i preporuke	57
4.2. Prikaz rezultata dosadašnjih istraživanja i podataka u vezi nasilja, femicida i upotrebe oružja	57
4.2.1. Zaključci i preporuke	61
5. Analiza istraživanja o uticaju lakog oružja na nasilje u porodici iz perspektive žrtava/preživjelih nasilja	65

5.1. Metodologija i uzorak	65
5.2. Rezultati istraživanja	66
5.2.1. Socio-demografski podaci o ispitanicama	66
5.2.2. Iskustvo nasilja – dužina trajanja	69
5.2.3. Vrste i forme nasilja kojima su žene bile izložene	71
5.2.4. Prisutnost i upotreba oružja	73
5.2.5. Upotreba oružja	74
5.2.6. Odgovori na otvorena pitanja u anketi	87
5.3. Zaključci i preporuke	90
6. Zaključna zapažanja	95
Aneks 1 – Tabelarni pregled zakonodavnog okvira	101
Aneks 2 – Pregled presuda za krivična djela ubistva i pokušaj ubistva u kojima su žrtve žene	107
Reference	109

1. UVOD

Studija o uticaju lakog oružja na nasilje u porodici u Bosni i Hercegovini nastala je u okviru projekta *Miran dom je sretan dom - Razumijevanje i prevencija porodičnog nasilja povezanog s lakim oružjem* koji je Fondacija „Lara“ iz Bijeljine realizovala u periodu od septembra 2024. do kraja avgusta 2025. godine, a koji podržava Razvojni program Ujedinjenih nacija u Bosni i Hercegovini (UNDP BiH) kroz projekat “Unapređenje kapaciteta agencija za sprovođenje zakona u oblasti malog oružja i lakog naoružanja” (eng. Law Enforcement Agencies’ Development in Small Arms and Light Weapons Control - LEAD). Projekat se realizuje uz finansijsku podršku Savezne Republike Njemačke, Kraljevine Švedske, Kraljevine Nizozemske, Francuske Republike, Ujedinjenog Kraljevstva i Kraljevine Norveške, kao i uz opštu podršku Evropske unije, putem Multi-partnerskog povjerilačkog fonda Ujedinjenih nacija (MPTF) za implementaciju Mape puta za održivo rješenje za suzbijanje nedozvoljenog posjedovanja, zloupotrebe i trgovine malokalibarskim i lakim oružjem i pripadajućom municijom na Zapadnom Balkanu do 2024. godine.

Fondacija Lara” kao ženska organizacija aktivna je četvrt vijeka na pružanju pomoći ženama koje su žrtve nasilja i diskriminacije i zalaganju za uspostavljanje efikasnog institucionalnog okvira za suzbijanje nasilja prema ženama. Ipak, i za nas je kao organizaciju bila novina da otvaramo pitanje uticaja malokalibarskog naoružanja na fenomen nasilja prema ženama jer smo, vjerovatno kao i većina građana u jednom postkonfliktnom društvu, postojanje oružja “svuda oko nas” normalizovali, kao što se i nasilje prema ženama i dalje normalizuje i toleriše. Zato smo jako zahvalne UNDP-iju na otvaranju ove teme i podršci našoj, relativno maloj i vremenski ograničenoj, projektnoj akciji.

Iako nedovoljno i mukotrpno, obim i upotreba oružja koje je u domaćinstvima zaostalo nakon oružanog sukoba u BiH, smanjeni su zahvaljujući kampanjama i domaćih institucija i međunarodnih organizacija. Na žalost, nije značajnije smanjena percepcija građana, posebno muškaraca, da je važno i potrebno posjedovati oružje i prisustvo legalnog malokalibarskog oružja postaje dodatna prijetnja, jednako kao i nelegalno oružje kojeg i dalje ima u obimu koji je teško procijeniti. Ova studija,

između ostalog, i uz ograničeni istraživački pristup, još jednom dokazuje da se nelegalno oružje i dalje koristi u nasilju protiv žena, jednako kao i legalno. Stoga, nelegalno oružje i dalje ne može i ne smije da bude zanemarljiv problem ukupne građanske sigurnosti u BiH, a posebno sigurnosti žena, ali jednako je važno govoriti o opasnostima koje legalno oružje može da proizvede, ako se dosljedno i ozbiljno ne nedgleda i kontroliše.

Projekat *Miran dom je sretan dom - Razumijevanje i prevencija porodičnog nasilja povezanog s lakim oružjem* imao je za cilj da poveća svjesnost o lako dostupnom oružju kao prijetnji u kontekstu porodičnog nasilja, s punom svjesnošću da oružje jednako ugrožava ukupnu ljudsku sigurnost. Istraživanja i statistike koje ukazuju da dozvole za lako oružje dominantno posjeduju muškarci (oko 97%), a da su žrtve porodičnog nasilja nesrazmjerno više žene (oko 90%), čini legitimnim fokusiranje pitanja oružja kao pitanja opšte sigurnosti žena.

Fenomen potrebe muškaraca da posjeduju lično malokalibarsko oružje je kompleksna društvena pojava povezana sa kulturološkim naslijeđem i ima svoju sociološku i antropološku dimenziju, a uporište mu daje i nestabilan politički ambijent u BiH, kao svojevrsno opravdanje. Ipak, u projektu ovim aspektima potrebe da se posjeduje oružje se ne bavimo, jer je projekat izrazito aktivistički i ima za cilj da utiče na promjenu u kriterijumima za davanje dozvola i kontrolu lakog naoružanja. Posjedovanje oružja u porodici bi trebalo da bude konsenzualna odluka svih odraslih članova porodice, čemu kao krajnjem cilju teži i ova projektna akcija.

Stoga je izrada ove polazne, ili osnovne, studije o stanju u BiH u oblasti posjedovanja i (zlo)upotrebe lakog oružja u činjenju nasilja u porodici bio logičan početak projektne akcije. Kvalitet studije je i što ima jasan fokus – posjedovanje oružja dovodi u vezu sa rizikom od nasilja u porodici i kroz tu prizmu je analiziran društveni ambijent. Dakle, cilj je bio utvrditi na koji način je (i da li je uopšte bilo relevantno pitanje) zakonodavac uzeo u obzir rizike korištenja oružja u vršenju nasilja u porodici.

Studija je rađena kombinovanjem metoda *at desk* analize i istraživačkog rada. Metoda *at desk* analize korištena je u pregledu, prikazu i analizi zakonskog okvira i javnih politika u BiH u vezi sa posjedovanjem legalnog lakog oružja. Istraživački dio analize, iako limitiran resursima za istraživanje, imao je za cilj da prikupi referentan broj podataka na koji način se sve malokalibarsko oružje (uključujući i lovačko) koristilo u vršenju nasilja prema

ženama. Prikupljeni su i prikazani autentični primjeri nasilja upotrebom oružja koji su epilog imali u sudskoj praksi, u djelima ubistava žena/partnerki/ženskih članova porodice ili pokušaja ubistva istih. Drugi dio istraživanja proveden je putem ankete fokusirane na specifičnu ciljnu grupu - žene koje su prijavljivale porodično nasilje policiji i drugim javnim službama, a procenat njih iskusio je i nasilje uz kontinuirane prijetnje ili upotrebu vatrenog oružja. Dok prikaz zakonskog okvira u BiH za izdavanje dozvola i kontrolu lakog naoružanja definiše polaznu osnovu za zagovaranje promjena, istraživački dio studije, pored toga što je zagovarački alat, predstavlja solidan osnov za bolje razumijevanje problema i definisanje pravaca daljeg istraživanja i vođenje dijaloga u javnosti, u okviru ovog, ali i drugih projekata.

Prikupljeni sadržaj razvrstan je u tri cjeline, tako da Studija ima, pored Predgovora, Zaključnih zapažanja i Opštih preporuka, tri poglavlja.

U prvom poglavlju autor Zlatan Hrnčić, prvo analizira zakonski okvir u BiH koji definiše nasilje u porodici, mjere zaštite, prevencije i suzbijanja, a potom zakonske propise kojima je uređena oblast dobijanja dozvola i posjedovanja lakog oružja, tražeći međusobne veze. Obzirom da su administrativno, obje oblasti u nadležnosti entiteta i Brčko distrikta, odnosno kantona u Federaciji BiH, ukupno je analiziran 21 zakon, među kojima su tri zakona o zaštiti od nasilja u porodici i 12 zakona koja regulišu oblast izdavanja dozvola i kontrolu malokalibarskog oružja i krivični i krivično-procesni zakoni, zbog inkriminacije nasilja u porodici kao i nelegalnog posjedovanja oružja.

U uvodu analize zakonskog okvira Zlatan Hrnčić i Fatima Bećirović daju osvrt i na međunarodno prihvaćene definicije nasilja u porodici kao jednog od naj-težih oblika kršenja ženskih prava i diskriminacije žena. Od međunarodnih dokumenata izdvaja posebno značaj Konvencije Savjeta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja prema ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) koju je BiH ratifikovala 2013. godine i obavezala se da integriše u domaći zakonodavni okvir njene standarde. Nasilje u porodici na cijelom prostor BiH je zabranjeno i kažnjivo, a procesuirano se po krivičnim zakonima koji su doneseni na nivou entiteta i Brčko distrikta, navodi se u Analizi. U Analizi je, kao veoma relevantna za ovu oblast, navedena Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), kao i Zakon o ravnopravnosti s/polova u BiH koji je donesen 2003. godine da bi se umanjila nejednakost žena u različitim društvenim oblastima.

U analizi zakonskog okvira o zaštiti od nasilja prati se oblast intervencije, zaštite, pomoći i podrške, kao i inkriminacije, odnosno krivičnog procesuiranja. Iako se nasilje u porodici, kroz prizmu prava žrtava, prepoznaje i u zakonima iz socijalne i zdravstvene zaštite, rada i zapošljavanja, kao i pravne pomoći, za potrebe teme Studije u kojoj se sagledava institucionalno razumijevanje i povezivanje posjedovanja lakog oružja sa činjenjem nasilja u porodici, ključni i relevantni bili su zakoni koji su analizirani, jer ciljaju oblast zaštite, sigurnosti i procesuiranja nasilja u porodici.

Dok je zakonski okvir za zaštitu od nasilja u porodici u značajnoj mjeri promovisan i opšta javnost ima ili bi trebalo da ima osnovna znanja iz ove oblasti, oblast kontrole lakog i malokalibarskog naoružanja ima manju prohodnost u javnosti i o njoj se manje govori. Stoga je dio ove analize i uopšte studije koji se bavi analizom političkog i zakonskog ovira koji se tiču posjedovanja i kontrole oružja, posebno dragocjen za sve građanske i političke aktiviste i opštu javnost. Kao i većina drugih za ljudska prava i bezbjednost važnih oblasti, pitanje oružja je takođe dio reformskog procesa u procesu evropskih integracija, pa je važno znati da je BiH obavezna uskladiti domaće zakone i politike sa relevantnim direktivama EU iz ove oblasti. **Strategija za kontrolu malog i lakog naoružanja u Bosni i Hercegovini 2021-2024** u okviru cilja “Smanjenje prisustva nelegalnog malog oružja i lakog naoružanja” predviđa posebne mjere i to:

- Integrisati rodnu perspektivu u mjere za kontrolu malog i lakog naoružanja
- Razvoj rodno odgovornih politika u vezi sa malim i lakim naoružanjem
- Poboljšati institucionalni i strateški odgovor na zloupotrebu vatrenog oružja u kontekstu nasilja u porodici i nasilja u intimnom partnerskom odnosu.
- Zabrinjavajući podatak svakako jeste da se broj dozvola za posjedovanje oružja u BiH iz godine u godinu povećava. Jedino područje gdje je broj legalnog oružja smanjen je Brčko distrikt, u kojem je legalnog oružja 2023. godine manje nego što ga je bilo 2018. godine (182). U oba entiteta u periodu 2018. – 2023. godina povećanje legalnog oružja mjeri se desetinama hiljada.

- Analiza zakonskog okvira za oružje i municiju u nekoliko kantona u Federaciji BiH ukazuje ozbiljan napredak koji bi trebalo da bude integrisan u sve druge zakone koji regulišu ovu materiju, a to je da osnov za odbijanje zahtjeva za dodjelu dozvole za posjedovanje oružja budu i zaštitne mjere izrečene u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici.

U drugom dijelu studije pod nazivom ***Primjena oružja u činjenju nasilja – analiza sudske prakse i rezultati ranijih istraživanja***, autori Hrnčić i Bećirović analiziraju 11 pravosnažnih presuda iz različitih dijelova Bosne i Hercegovine, u kojima je suđeno za ubistvo ili ubistvo u pokušaju, a žrtve su bile žene. Iako su prikazi presuda sažeti i potpuno anonimizirani, brutalnost izvršenja djela šokira i upozorava. Takođe, i ovaj uzorak presuda opominje da zakonodavci moraju uzeti u obzir i posebno kriminalizovati djela rodno motivisanih ubistava, kako bi se mogućnosti sličnih brutalnih incidenata nasilja prevenirali, a kad se dese, strože kaznili. Posebna inkriminacija ove vrste krivičnih djela uticala bi i na smanjenje rodni stereotipa u pravosudnoj zajednici, koje je moguće „čitati“ i u ovoj analizi, u dijelu navođenja olakšavajućih okolnosti za počinioce ubistava žena, kao što su otac djece (koji je ubio majku svoje djece), uzorno ponašanje pred sudom i slično. Zabrinjava da se, u situacijama ovih ubistava, sklapa sporazum o priznanju krivice sa optuženim, čime se obezbjeđuje umanjena kazna.

Prikaz ranijih istraživanja u ovom poglavlju vraća nas na problem nelegalnog oružja, koje se i dalje koristi za nasilje i kriminal kao i za najteža krivična djela kao što su ubistva ili ubistva u pokušaju počinjena nad ženama.

Treći dio studije predstavlja istraživanje rađeno putem anonimne ankete na uzorku od 102 žene koje su prijavile nasilje u porodici, a među njima je i značajan procenat žena koje su trpile nasilje uz prijetnju ili upotrebu oružja.

Analiza istraživanja o uticaju lakog oružja na nasilje u porodici iz perspektive žrtava/preživjelih nasilja, autorke Dragane Miljković uvodi nas u svakodnevnicu žena koje žive sa nasiljem kojem, traženjem pomoći, pokušavaju i žele da se suprotstave. Anketni upitnik imao je ukupno 26 pitanja putem kojih se željelo doći do odgovora: kojih obrazovnih profila su žrtve, u kakvim socio-demografskim situacijama žive, koliko dugo trpe nasilje, zašto se plaše da nasilje prijave, u kojoj mjeri je oružje korišteno tokom činjenja nasilja, čega se danas najviše plaše i slično.

Odgovori na ova pitanja nas još jednom opominju koliko je nasilje u porodici ozbiljan društveni problem. Više od 30 posto žena iz uzorka izjavljuje da nasilje trpi 20 i više godina, zbog čega autorka iznova naglašava preporuku o potrebi holističkog i multidisciplinarnog odgovora na nasilje u porodici u kojem podrška žrtvama treba da bude u centru intervencije.

Posebno zabrinjavajući je nalaz da veći dio ispitanica nije imalo saznanja da njihov partner posjeduje oružje, kao i da značajan procenat njih, više od jedne trećine, ne zna da li je oružje registrovano ili ne. Ovo nas ponovo vraća na temu da posjedovanje oružja uz dozvolu mora da bude odluka koja se donosi uz saglasnost svih članova porodice, a posebno žena i da proces odobravanja dozvola za oružje mora da uključuje rodnu perspektivu.

Na kraju Studije predstavljena su zaključna zapažanja i preporuke. Među opštim preporukama je i ta, da je, obzirom na porast broja femicida u BiH, važno ubrzati sve aspekte harmonizacije zakonskog okvira u BiH sa međunarodnim standardima kao i sa pravnom tečevinom Evropske unije. Ovo nije prioritet samo zbog preuzetih obaveza, nego opšte društvene situacije u kojoj se broj legalnog oružja stalno povećava, čime se povećava i mogućnost njegove zloupotrebe.

2. PREGLED ZAKONODAVNOG OKVIRA BOSNE I HERCEGOVINE KOJI REGULIŠE NASILJE U PORODICI I POSJEDOVANJE ORUŽJA

Autori: Fatima Bećirović i Zlatan Hrnčić

2. PREGLED ZAKONODAVNOG OKVIRA BOSNE I HERCEGOVINE KOJI REGULIŠE NASILJE U PORODICI I POSJEDOVANJE ORUŽJA

Nasilje u porodici predstavlja kršenje osnovnih ljudskih prava, jedan je od oblika diskriminacije nad ženama, regulisano je različitim domaćim pravnim aktima koji se oslanjaju na međunarodno priznate dokumente kojima su uspostavljeni standardi u ovoj oblasti, te je zakonom zabranjeno. Nasilje u porodici obuhvata fizičko, psihičko, seksualno i ekonomsko nasilje, odnosno najčešće kombinaciju nasilnih obrazaca ponašanja koje se dešava u okviru porodice ili između bivših ili sadašnjih supružnika ili partnera, neovisno da li dijele ili su dijelili zajednički stambeni prostor. Nasilje u porodici nesrazmjerno pogađa žene i dovodi se u vezu sa naučenim obrascima ponašanja koja uključuju zloupotrebu moći i kontrole od strane počinitelja nasilja nad žrtvom nasilja. Najekstremniji oblik nasilja nad ženama predstavlja femicid, odnosno ubistvo žene od strane muškarca motivisano osjećajem vlasništva, moći i mržnje prema ženi.

Bosna i Hercegovina je ratificirala Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici - Istanbulska konvencija¹ (u daljem tekstu Istanbulska konvencija), čime je kao država preuzela obavezu da osigura uslove za sprečavanje nasilja, provođenje istrage, kažnjavanje počinitelja i osiguranje uslova za reparaciju žrtava nasilja. Bosna i Hercegovina je samim tim preuzela i odgovornost za nepostupanje u slučajevima nasilja nad ženama i nasilja u porodici, ukoliko kao država ne obezbijedi uslove za implementaciju obaveza preuzetih iz Konvencije. Istanbulska konvencija predstavlja najaktuelniji i najsveobuhvatniji dokument kojim se regulišu međunarodni ujednačeni standardi u oblasti prevencije, prepoznavanja i djelovanja u slučajevima rodno zasnovanog nasilja. Komitet potpisnica Istanbulske konvencije je nakon prvog Izvještaja Bosne i Hercegovine o zakonodavnim i drugim mjerama za provedbu odredbi Istanbulske konvencije² donio Preporuke o imple-

1 Konvencija Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici - Istanbulska konvencija („Službeni glasnik BiH“, broj 19/13)

2 Izvještaj Bosne i Hercegovine o zakonodavnim i drugim mjerama za provedbu odredbi Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) usvojio GREVIO 24.06.2022. godine

mentaciji Istanbulske konvencije u Bosni i Hercegovini³. Ovim preporukama su definisane potrebne mjere koje bi Bosna i Hercegovina trebala preduzeti do kraja 2025. godine s ciljem potpunog dostizanja standarda u ovoj oblasti, između ostalog i procjene rizika kako je to navedeno u preporuci broj 17. Naime, Istanbulska konvencija u članu 51. definiše potrebu da članice potpisnice preduzmu neophodne zakonodavne, odnosno druge mjere kako bi osigurale da nadležni organi obave procjenu rizika od smrtnosti, ozbiljnosti situacije i rizika od ponavljanja nasilja s ciljem upravljanja rizikom i, ako je neophodno, koordiniranog osiguranja i podrške. Istanbulska konvencija također, u članu 46., zahtijeva da se kao otežavajuća okolnost, između ostalog, smatra krivično djelo počinjeno uz upotrebu oružja odnosno prijetnju oružjem.

Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena - CEDAW⁴ predstavlja međunarodnopravni instrument u borbi protiv diskriminacije na osnovu spola. Svrha CEDAW Konvencije je priznavanje de jure jednakih ljudskih prava, ali i njihovo de facto ostvarivanje kroz eliminaciju svih oblika diskriminacije žena u svim oblastima javnog i privatnog života. CEDAW Konvencija je sastavni dio Ustava Bosne i Hercegovine Aneks I⁵ čime se primjenjuje direktno i ima prioritet nad državnim zakonima.

Ustav Bosne i Hercegovine garantuje zaštitu prava i sloboda ili prava prema međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I Ustava, za sva lica u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojem osnovu. S obzirom da se međunarodni dokumenti navedeni u Aneksu I Ustava direktno primjenjuju, važno je naglasiti da nedostaci domaćeg zakonodavstva nisu prepreka u dostizanju međunarodnih standarda, kako u oblasti zaštite od diskriminacije, nasilja nad ženama ili osiguranja uslova kojima će se eliminisati faktori koji podstiču ovakve vidove ponašanja u društvu. Identične odredbe nalaze se i u entitetskim ustavima.

3 Komitet potpisnica Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) je 6.12.2022. godine usvojio, a 12.12.2022. godine objavio Preporuke o implementaciji Istanbulske konvencije u Bosni i Hercegovini

4 Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena - CEDAW (Res 34/180) usvojena je na Generalnoj skupštini Ujedinjenih naroda 18. decembra 1979. godine kao prvi sveobuhvatni međunarodno priznati dokument o pravima žena. Na snagu je stupila, kao međunarodni ugovor, 03. septembra 1981. godine, nakon što ju je ratificiralo dvadeset zemalja. Trenutno, 187 zemalja članica Ujedinjenih naroda pristupilo je Konvenciji, a među njima je i Bosna i Hercegovina

5 http://www.ccbh.ba/public/down/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_bos.pdf

Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini⁶ su postavljeni temelji za ravnopravnost spolova, garantovanje jednakih mogućnosti i ravnopravnog tretmana svih osoba bez obzira na spol, u javnoj i u privatnoj sferi društva, te zaštiti od diskriminacije na osnovu spola. U skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini nasilje u porodici je jedan od oblika diskriminacije, predstavlja nasilje po osnovu spola i kao takvo je zabranjeno u skladu sa članom 6. ovog zakona. S obzirom da je neravnopravnost spolova jedan od faktora rizika za nasilje nad ženama i diskriminaciju, implementacija odredbi definiranih Zakonom predstavlja minimum okvira za djelovanje društvene zajednice radi unapređenja položaja žena u društvu, te otklanjanja faktora rizika koji dovode do diskriminacije.

Krivični zakon Bosne i Hercegovine ne definiše posebno nasilje u porodici kao krivično djelo, ali obuhvata djela koja se mogu dovesti u vezu sa nasiljem nad ženama ili djela koja nesrazmjerno pogađaju žene. Nasilje u porodici kao krivično djelo regulisano je entitetskim krivičnim zakonima i Krivičnim zakonom Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Neovisno o krivičnom postupku koji vodi do sankcije počinitelja nasilja, u Bosni i Hercegovini su na nivou entiteta i Brčko distrikta BiH doneseni i posebni zakoni o zaštiti od nasilja u porodici kojima se osigurava zaštita žrtava nasilja u porodici. Važno je naglasiti da je postupak zaštite žrtve nasilja prema zakonima o zaštiti od nasilja u porodici neovisan o krivičnom postupku, odnosno dokazivanje krivice u krivičnom postupku nije uslov za izricanje zaštitnih mjera, koje su hitne prirode i imaju za cilj stvaranje sigurnog okruženja za žrtvu nasilja. Nasilje u porodici je specifično krivično djelo, a jedinstveno je po tome da žrtva nasilja i počinitelj nasilja imaju zajedničku historiju i žive zajedno ili su živjeli zajedno, stoga je i potreban ovaj poseban mehanizam zaštite žrtava nasilja.

6 Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH, broj 32/10)

2.1. Zakonodavni okvir u oblasti nasilja u porodici na nivou entiteta Republika Srpska

Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici RS⁷ uređuje se pomoć, podrška i zaštita žrtava nasilja u porodici. Osnovna svrha zakona jeste da se žrtvi nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici pruži adekvatna i pravovremena zaštita, izricanjem hitnih mjera zaštite i zaštitnih mjera osigurava se da se spriječi ponavljanje nasilja. Pored zaštite žrtve nasilja, ostavlja se mogućnost rada sa počiniteljima nasilja s ciljem da im se pruži podrška i pomoć za promjenu nasilnog ponašanja, te da nauče obrasce kvalitetnije i bolje komunikacije, da nauče kako kontrolirati svoje nasilne obrasce ponašanja i agresivne porive, pored toga može dobiti podršku u dijelu koji se odnosi na liječenje ovisnosti.

Subjekti zaštite su u obavezi da sarađuju u najboljem interesu žrtve nasilja u porodici, te su u prvom kontaktu sa žrtvom dužni obavijestiti je na njoj razumljiv način o njenim pravima koje ima u okviru propisa, kao i obavijestiti je o ustanovama, organima i pravnim licima i organizacijama koje su u obavezi i koje joj mogu pružiti pomoć, podršku i zaštitu. Zakonom je definirano da žrtve nasilja imaju pravo na besplatnu pravnu pomoć, psihosocijalnu pomoć, socijalnu i medicinsku zaštitu, a posebnu pomoć i zaštitu treba da imaju djeca, starije osobe, osobe sa invaliditetom i osobe pod starateljstvom.

Kada su u pitanju hitne mjere zaštite izriče ih sud na prijedlog policije, centra za socijalni rad ili same žrtve nasilja u porodici i to najkasnije u roku od 24 sata od prijema prijedloga, odnosno izvođenja počinitelja nasilja pred sud. Svrha zaštitnih mjera je osiguravanje zaštite žrtava nasilja i osiguravanje da se nasilje ne ponovi. Hitne mjere⁸ zaštite u skladu sa članom 13. stav 4. Zakona se izriču na najviše 30 dana. Članom 23. Zakona definirane su zaštitne mjere⁹ i njihova svrha jeste da osiguraju nužnu zaštitu ili sigurnost žrtve, te otklone stanja ili uslove koji mogu biti od uticaja ili mogu pogodovati ili podsticajno djelovati da počinitelj ubuduće vrši radnje nasilja

7 Zakon o zaštiti od nasilja u porodici („Službeni Glasnik Republike Srpske“, br. 102/12, 108/13, 82/15 i 84/19)

6 Hitne zaštitne mjere su: Udaljenje počinioca nasilja iz stana ili drugog stambenog prostora i zabrana približavanja i kontaktiranja počinioca nasilja sa žrtvom nasilja u porodici

9 Zaštitne mjere su: Udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora; Zabrana približavanja žrtvi nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici; Zabrana uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici; Psihosocijalni tretman i Obavezno liječenje od zavisnosti

u porodici. Zakon predviđa i institut osobe od povjerenja, žrtva nasilja može odabrati osobu od povjerenja koja može biti prisutna tokom jednog ili više postupaka ili radnji u vezi sa zaštitom od nasilja u porodici i to može biti bilo koja punoljetna osoba osim počinitelja nasilja. Pored osobe od povjerenja žrtva nasilja može imati i punomoćnika u postupku. Zakonom je uređeno da policijski službenik za svaki prijavljeni slučaj nasilja izrađuje procjenu rizika.

Detaljan postupak smještaja u sigurnu kuću definisan je Pravilnikom o sadržaju i načinu vođenja Registra sigurnih kuća¹⁰ kojim se uređuje sadržaj i način vođenja i postupak upisa i brisanja sigurnih kuća u Registar, te sadržaj obrazaca za podnošenje zahtjeva za upis i zahtjeva za upis promjena u Registar, a Pravilnikom o standardima za realizaciju sigurne kuće¹¹ je uređen program rada sigurne kuće i angažman stručnjaka sa određenim profesionalnim kvalifikacijama.

Pravilnikom o načinu sprovođenja zaštitne mjere obavezan psihosocijalni tretman¹² detaljno je opisan način provođenja zaštitne mjere obaveznog psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u porodici.

Pravilnik o sadržaju evidencija i izvještaja o nasilju u porodici¹³ uređuje sadržaj evidencija i izvještaja o nasilju u porodici, a to znači prikupljanje podataka o bitnim činjenicama do kojih se došlo u postupku provođenja zaštite, pomoći i podrške žrtvama nasilja u porodici.

Pravilnik o načinu i mjestu sprovođenja zaštitne mjere obaveznog liječenja zavisnosti od alkohola i opojnih droga¹⁴ uređuje način provođenja zaštitne mjere obaveznog liječenja ovisnosti od alkohola i opojnih droga i određuje zdravstvene ustanove (centre za mentalno zdravlje, psihijatrijska odjeljenja opšte bolnice, klinike za psihijatriju, specijalizirana odjeljenja za liječenje ovisnosti, zavode za liječenje ovisnosti) i druge ustanove, organizacije udruženja, koje se bave zbrinjavanjem ovisnika od alkohola i opojnih droga.

10 Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja Registra sigurnih kuća („Službeni Glasnik Republike Srpske“ broj 25/13)

11 Pravilnik o standardima za realizaciju sigurne kuće („Službeni Glasnik Republike Srpske“ broj 25/13)

12 Pravilnik o načinu sprovođenja zaštitne mjere obavezan psihosocijalni tretman („Službeni Glasnik Republike Srpske“ broj 111/14)

13 Pravilnik o o sadržaju evidencija i izvještaja o nasilju u porodici („Službeni Glasnik Republike Srpske“ broj 71/13)

14 Pravilnik o načinu i mjestu sprovođenja zaštitne mjere liječenje zavisnosti i od opojnih droga (Službeni Glasnik Republike Srpske br. 97/06)

Pravilnik o načinu sprovođenja zaštitnih mjera koje su u nadležnosti Ministarstva unutrašnjih poslova¹⁵ uređuje način provođenja zaštitnih mjera: udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor; zabrana približavanja žrtvi nasilja u porodici i zabrana uznemiravanja ili uhođenja lica izloženog nasilju.

Nasilje u porodici kao krivično djelo definisano je članom 190¹⁶ Krivičnog zakonika RS¹⁷. Osnovna funkcija krivičnog zakonodavstva je zaštita osnovnih ljudskih prava i sloboda čovjeka i drugih osnovnih individualnih i općih vrijednost, a zaštita se ostvaruje određivanjem koja djela predstavljaju krivično djelo, određuje se kazna i druga krivična sankcija za ta djela izricanjem sankcija počiniteljima krivičnih djela. Kada je u pitanju nasilje u porodici, Zakon u članu 190. stav 2. predviđa kaznu zatvora od šest mjeseci do pet godina ukoliko je pri izvršenju ovog krivičnog djela korišteno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo pogodno da tijelo teško povrijedi ili zdravlje naruši.

Važno je naglasiti da je u članu 123. ovog zakona definisano značenje izraza „krivično djelo iz mržnje“ koje predstavlja svako krivično djelo učinjeno, između ostalog, i zbog spola druge osobe, te će prema članu 52. ovog zakona takvo postupanje biti uzeto kao otežavajuća okolnost osim ako mržnja nije kvalifikatorna okolnost tog krivičnog djela.

15 Pravilnik o načinu i mjestu sprovođenja zaštitne mjere liječenja zavisnosti i od opojnih droga („Službeni Glasnik Republike Srpske“ broj 97/06)

16 Nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici
Član 190

(1) Ko primjenom nasilja, prijetnjom da će napasti na život ili tijelo, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava spokojstvo, tjelesni integritet ili duševno zdravlje člana svoje porodice ili porodične zajednice, kazniće se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine

(2) Ako je pri izvršenju djela iz stava 1. ovog člana korišćeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo pogodno da tijelo teško povrijedi ili zdravlje naruši, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina

(3) Ako je usljed djela iz st. 1. i 2. ovog člana nastupila teška tjelesna povreda ili teško narušavanje zdravlja ili su djela učinjena prema djetetu ili u prisustvu djeteta, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od dvije do deset godina

(4) Ako je usljed djela iz st. 1, 2. i 3. ovog člana nastupila smrt člana porodice ili porodične zajednice, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od tri do petnaest godina

(5) Ko prekrši zaštitne mjere ili hitne mjere zaštite od nasilja u porodici koje mu je sud odredio na osnovu zakona, kazniće se novčanom kaznom i kaznom zatvora do tri godine

(6) Članom porodice ili porodične zajednice, u smislu ovog krivičnog djela, smatraju se supružnici ili bivši supružnici i njihova djeca i djeca svakog od njih, vanbračni partneri ili bivši vanbračni partneri, njihova djeca ili djeca svakog od njih, srodnici po tazbini zaključno do drugog stepena bez obzira na činjenicu da je bračna zajednica prestala, roditelji sadašnjih i bivših bračnih i vanbračnih partnera, srodnici iz potpunog usvojenja u pravoj liniji bez ograničenja, a u pobočnoj zaključno sa četvrtim stepenom, kao i srodnici iz nepotpunog usvojenja, lica koja vezuje odnos starateljstva, lica koja žive ili su živjela u istom porodičnom domaćinstvu, bez obzira na srodstvo, lica koja imaju zajedničko dijete ili je dijete začeto, iako nikada nisu živjela u istom porodičnom domaćinstvu, te lica koja su međusobno bila ili su još u emotivnoj ili intimnoj vezi, nezavisno od toga da li učinilac dijeli ili je dijelio domaćinstvo sa žrtvom

17 Krivični zakonik Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 64/17, 104/18, 15/21, 89/21, 73/23 i 9/24.)

Zakonom su inkriminisana i druga djela koja se mogu dovesti u vezu sa nasiljem u porodici i to krivično djelo ubistva koje je definisano članom 124.¹⁸ ovog zakona, teško ubistvo članom 125.¹⁹ i ubistvo na mah članom 126.²⁰ ovog zakona. Kao teško ubistvo za koje je predviđena kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazne doživotnog zatvora, između ostalog u članu 125., stav 3. definisano je lišenje života člana porodice kojeg je počinitelj prethodno zlostavljao.

Zakonom o krivičnom postupku RS²¹ utvrđuju se pravila krivičnog postupka po kojima su dužni da postupaju sudovi, javni tužitelj i drugi učesnici u krivičnom postupku kada postupaju u krivičnim stvarima. Ovim zakonom su definirana osnovna prava žrtava nasilja u okviru krivičnog postupka i tu spadaju: mogućnost podnošenja imovinsko-pravnog zahtjeva; pravo da budu obaviještene o neprovođenju istrage; da budu obaviještene o povlačenju optužnice i obustavljanju krivičnog postupka da budu saslušane kao svjedoci tokom istrage i na glavnom pretresu, kao i da prisustvuju glavnom pretresu.

18 Ubistvo

Član 124

(1) Ko drugog liši života, kazniće se kaznom zatvora od pet do dvadeset godina

(2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno pod posebno olakšavajućim okolnostima, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina

19 Teško ubistvo

Član 125

(1) Kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom doživotnog zatvora kazniće se:

- 1) ko drugog liši života na svirep ili podmukao način,
 - 2) ko drugog liši života iz koristoljublja, radi izvršenja ili prikrivanja drugog krivičnog djela, iz bezobzirne osvete, mržnje ili iz drugih naročito niskih pobuda,
 - 3) ko liši života člana svoje porodice kojeg je prethodno zlostavljao,
 - 4) ko drugog liši života pri bezobzirnom nasilničkom ponašanju,
 - 5) ko drugog liši života i pri tom umišljajno dovede u opasnost život još nekog lica,
 - 6) ko umišljajno liši života dva ili više lica, a ne radi se o ubistvu na mah, ubistvu djeteta pri porođaju ili ubistvu učinjenom pod posebno olakšavajućim okolnostima (član 124. stav 2),
 - 7) ko liši života dijete ili žensko lice za koje zna da je trudna,
 - 8) ko liši života sudiju ili javnog tužioca u vezi sa vršenjem njihove sudijske ili tužilačke dužnosti, ili ko liši života službeno ili vojno lice pri vršenju poslova bezbjednosti ili dužnosti čuvanja javnog reda, hvatanja učinioca krivičnog djela ili čuvanja lica lišenog slobode,
 - 9) ko drugog liši života pri izvršenju krivičnog djela razbojništva ili razbojničke krađe
- (2) Kazna iz stava 1. ovog člana primijeniće se i kad je lišenje života izvršeno organizovano ili po naručđbi

20 Ubistvo na mah

Član 126

Ko drugog liši života na mah doveden bez svoje krivice u jaku razdraženost napadom, teškim zlostavljanjem ili teškim vrijeđanjem od strane ubijenog, kazniće se kaznom zatvora od dvije do dvanaest godina.

21 Zakon o krivičnom postupku („Službeni Glasnik Republike Srpske“ br. 53/12, 91/17, 66/18 i 15/21)

2.2. Zakonodavni okvir u oblasti nasilja u porodici na nivou entiteta Federacije Bosne i Hercegovine

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Federacije BiH²² predstavlja lex specialis i sadrži odredbe materijalne i procesne prirode. Ovim zakonom uređuje se zaštita od nasilja u porodici, pojam porodice i nasilja u porodici, vrsta i svrha zaštitnih mjera za osobe koje su počinile radnje nasilja u porodici, način i postupak izricanja zaštitnih mjera, zaštita od nasilja u porodici, međusobna povezanost svih subjekata koji su u funkciji zaštite od nasilja u porodici i druga pitanja od značaja za zaštitu od nasilja u porodici. U procesnom smislu ovaj zakon propisuje poseban postupak za izricanje zaštitnih mjera, koji je u pravilu hitan, te utvrđuje nadležnost mjesno nadležnog općinskog suda za razmatranje zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera, donošenje rješenja o izricanju zaštitnih mjera kao i druge poslove u skladu sa odredbama ovog zakona.

Prema Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici obavezu prijavljivanja nasilja u porodici imaju svi građani, profesionalci i članovi porodice, ali i sama žrtva nasilja. Ovdje je važno naglasiti da svako ko ne prijavi nasilje čini prekršaj, jedino je žrtva nasilja oslobođena ove vrste prekršajne odgovornosti. Kod prijave nasilja u porodici, policija izlazi na lice mjesta, provodi operativne radnje, sačinjava zapisnik o počinjenom krivičnom djelu, u skladu sa zakonom o krivičnom postupku tužilaštvo podiže optužnicu, a sud izriče neku od sankcija osobi koja je počinila nasilje u porodici. Za svaki prijavljeni slučaj nasilja u porodici, policija je dužna podnijeti zahtjev za izricanje jedne ili više zaštitnih mjera u roku od 12 sati nadležnom sudu prema mjestu na čijem području žrtva nasilja u porodici ima prebivalište ili boravište. Nadležni sud je dužan, u roku od 12 sati od prijema zahtjeva, da izrekne jednu ili više zaštitnih mjera iz člana 9. Zakona²³. Na ovaj način žrtvi se pruža zaštita u roku od 24 sata. Zakon predviđa i institut osobe od povjerenja, koja žrtvama nasilja pruža podršku i koja može biti prisutna tokom svih postupaka i radnji koje su propisane zakonom o zaštiti od nasilja u porodici. Međutim, podzakonski akt o uvjetima i načinu postupanja osobe od povjerenja još nije donesen.

22 Zakon o zaštiti od nasilja u porodici („Službene novine Federacije BiH, broj 20/13 i 75/21)

23 a) „udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor; b) zabrana približavanja žrtvi nasilja; c) zabrana uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju; d) obavezan psihosocijalni tretman; e) obavezno liječenje od ovisnosti i privremeno lišenje slobode i zadržavanje“

Sama provedba zaštitnih mjera regulisana je posebnim pravilnicima. Detaljan postupak praćenja zaštitnih mjera od strane organa starateljstva, odnosno vođenje evidencija o izrečenim zaštitnim mjerama, osobama koje su štice zne zaštitnom mjerom i o nasilnim osobama kojima su izrečene zaštitne mjere definisan je Pravilnikom o sadržaju i načinu vođenja evidencije o izrečenim zaštitnim mjerama, osobama koje su štice zne zaštitnom mjerom i o nasilnim osobama kojima su izrečene zaštitne mjere²⁴.

Detaljan postupak provedbe zaštitnih mjera za počinitelje nasilja u porodici koje su u nadležnosti policije definisan je Pravilnikom o načinu provođenja zaštitnih mjera za počinitelje nasilja u porodici koje su u nadležnosti policije²⁵. Ovim pravilnikom uređuju se način i postupak provedbe zaštitnih mjera za počinitelje nasilja u porodici i to: udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor, zabrana približavanja žrtvi nasilja u porodici i zabrana uznemiravanja ili uhođenja lica izloženog nasilju, način zbrinjavanja žrtve u sigurnu kuću, evidencije i njihov sadržaj, kao i druga pitanja važna za provođenje zaštitnih mjera koje su, u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici, u nadležnosti kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova na području Federacije Bosne i Hercegovine. S obzirom da je postupanje u oblasti nasilja u porodici u nadležnosti kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova, ovim pravilnikom je osiguran osnov za ujednačeno djelovanje policijskih službenika u ovoj oblasti. Dopunom ovog pravilnika u 2024. godini je uređena procjena rizika, koja između ostalog obuhvata i provjeru posjedovanja oružja, kako legalnog, tako i nelegalnog.

Detaljan postupak provedbe zaštitne mjere obaveznog liječenja ovisnosti, koja se prema Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici može izreći nasilnoj osobi koja je nasilje učinila pod uticajem alkohola, opojnih droga ili drugih psihoaktivnih supstanci, ako postoji opasnost da se radnje nasilja ponove, definisan je Pravilnikom o načinu i mjestu provedbe zaštitne mjere obaveznog liječenja od ovisnosti počinitelja nasilja u porodici²⁶.

24 Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja evidencije o izrečenim zaštitnim mjerama, osobama koje su štice zne zaštitnom mjerom i o nasilnim osobama kojima su izrečene zaštitne mjere („Službene novine Federacije BiH“, broj 95/13)

25 Pravilnik o načinu provođenja zaštitnih mjera za počinioc zne nasilja u porodici koje su u nadležnosti policije („Službene novine Federacije BiH“, broj 19/14, 95/18 i 77/24)

26 Pravilnik o načinu i mjestu provedbe zaštitne mjere obaveznog liječenja od ovisnosti počinitelja nasilja u porodici („Službene novine Federacije BiH“, broj 99/15)

Detaljan postupak provedbe zaštitne mjere obaveznog psihosocijalnog tretmana, koja se prema Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici može izreći nasilnoj osobi radi otklanjanja uzroka njenog nasilničkog ponašanja ili ako postoji opasnost da ta osoba nasilje ponovi, definisan je Pravilnikom o načinu i mjestu provedbe zaštitne mjere obaveznog psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u porodici²⁷. Svrha provedbe zaštitne mjere obaveznog psihosocijalnog tretmana je sprečavanje daljnjeg nasilničkog ponašanja postizanjem pozitivnih promjena u ponašanju učinioca nasilja u porodici, te podsticanje počinitelja nasilja u porodici da postane svjestan svog nasilnog ponašanja, prepozna svoju odgovornost, te usvoji obrasce nenasilnog ponašanja.

Prema Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici osim zaštite kroz zaštitne mjere žrtva nasilja u porodici može biti smještena u sigurnu kuću, neku drugu ustanovu ili drugu porodicu, gdje joj se pruža siguran smještaj i daje potrebna podrška i pomoć. Žrtva nasilja u porodici ima pravo na osiguravanje osnovnih životnih potreba u pogledu neophodnog zdravstvenog, socijalnog i materijalnog zbrinjavanja i pravo osiguravanja pravne pomoći za rješavanje socijalnog, ekonomskog i drugog statusa. Žrtva nasilja ima pravo i na finansiranje osnovnih oblika zaštite i na privremenu pomoć u okviru socijalne zaštite. Žrtva nasilja ima pravo i na besplatnu pravnu pomoć. Besplatna pravna pomoć regulisana je zakonima o pružanju besplatne pravne pomoći kojim se osigurava jednak pristup pravdi čime je eliminisana mogućnost diskriminacije u ovoj oblasti²⁸. Nasilje u porodici kao krivično djelo definisano je članom 222²⁹ Krivičnog zakona Federacije BiH³⁰.

27 Pravilnik o načinu i mjestu provedbe zaštitne mjere obaveznog psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u porodici („Službene novine Federacije BiH“, broj 63/17)

28 Regulisano Zakonom o pružanju besplatne pravne pomoći („Službeni glasnik BiH“, broj 83/16) i kantonalnim zakonima o besplatnoj pravnoj pomoći. Ne postoji propis na federalnom nivou.

29 Član 222.

Nasilje u porodici

(1) Ko nasiljem, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava mir, tjelesnu cjelovitost ili duševno zdravlje člana svoje porodice, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine

(2) Ko krivično djelo iz stava 1. ovog člana počinji prema članu porodice s kojim živi u zajedničkom domaćinstvu, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine

(3) Ako je pri počinjenju krivičnog djela iz st. 1. i 2. ovog člana upotrebjeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo prikladno da teško ozlijedi tijelo ili naruši zdravlje, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine

(4) Ako je krivičnim djelom iz st. 1. do 3. ovog člana član porodice teško tjelesno ozlijeđen ili mu je zdravlje teško narušeno, ili ako je krivično djelo iz st. 1. do 3. ovog člana počinjeno prema djetetu ili maloljetniku, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina

(5) Ako je krivičnim djelom iz st. 1. do 4. ovog člana prouzrokovana smrt člana porodice, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od dvije do petnaest godina

(6) Ko usmrti člana porodice kojeg je prethodno zlostavljao, kaznit će se kaznom zatvora od najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora“

30 Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije BiH“, 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16, 75/17 i 31/23)

Sankcije koje propisuje Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine za krivično djelo nasilje u porodici su novčana kazna ili kazna zatvora, a ovisno o vrsti djela, može biti izrečena mjera upozorenja (sudska opomena ili uslovna osuda) ili mjera sigurnosti. Nasilje u porodici koje je uzrokovalo smrt žrtve, kažnjava se kaznom zatvora u trajanju od dvije do petnaest godina. Međutim, ukoliko je smrti žrtve prethodilo zlostavljanje, kažnjivo je kaznom od najmanje deset godina zatvora ili kaznom dugotrajnog zatvora. Ako je pri počinjenju krivičnog djela nasilja u porodici upotrebjeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo prikladno da teško ozlijedi tijelo ili naruši zdravlje, počinilac će se kazniti kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

Važno je također naglasiti da je članom 2., stav 11. Zakona definisano da je krivično djelo iz mržnje svako krivično djelo učinjeno zbog rasne pripadnosti, boje kože, vjerskog uvjerenja, nacionalnog ili etničkog porijekla, jezika, invaliditeta, spola, seksualne orijentacije ili rodnog identiteta druge osobe. Takvo postupanje uzet će se kao otežavajuća okolnost ako ovim zakonom nije izričito propisano teže kažnjavanje za kvalifikovani oblik krivičnog djela učinjenog iz mržnje.

Imajući u vidu navedeno, osim člana 222. Krivičnog zakona FBiH kojim je inkriminisano nasilje u porodici, vidljivo je da je zakonodavac inkriminisao i niz drugih ponašanja koja se mogu dovesti u vezu sa nasiljem nad ženama. Krivično djelo ubistva definisano je članom 166.³¹ ovog zakona, ubistvo na mah članom 167.³² i prouzrokovanje smrti iz nehata članom 168.³³. Međutim, u ovim članovima Zakona nema posebne kvalifikacije za slučajeve počinjenog krivičnog djela nad članom porodice.

31 Član 166

Ubistvo

(1) Ko drugoga usmrti, kaznit će se kaznom zatvora najmanje pet godina

(2) Kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora kaznit će se:

a) ko drugog usmrti na okrutan ili podmukao način;

b) ko drugog usmrti pri bezobzirnom nasilničkom ponašanju;

c) ko drugog usmrti iz mržnje;

d) ko drugog usmrti iz koristoljublja, radi učinjenja ili prikrivanja kog drugog krivičnog djela, iz bezobzirne osvete ili iz drugih niskih pobuda;

e) ko usmrti sudiju ili tužioca u vezi sa vršenjem njihove sudijske ili tužilačke dužnosti, službeni ili vojnu osobu pri obavljanju poslova sigurnosti ili dužnosti čuvanja javnog reda, hapšenja učinitelja krivičnog djela ili čuvanja osobe kojoj je oduzeta sloboda.

32 Član 167

Ubistvo namah

Ko drugoga usmrti namah, doveden bez svoje krivnje u jaku razdraženost ili prepast njegovim napadom, zlostavljanjem ili teškim vrijeđanjem, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina

Član 168

33. Prouzrokovanje smrti iz nehata

Ko prouzroči smrt drugog iz nehata, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Zakonom o krivičnom postupku Federacije BiH,³⁴ kao procesnom zakonu definisani su mehanizmi za utvrđivanje krivnje za počinjenje krivičnih djela, između ostalog i nasilja u porodici, te je propisana nadležnost postupajućeg tužilaštva i nadležnog suda. Prava i obaveze tužioca u provođenju aktivnosti utvrđivanja krivične odgovornosti za počinjenje krivičnog djela nasilja u porodici ostvaruju se kroz opću odredbu o pravima i dužnostima tužioca, kao i za sva druga krivična djela u Federaciji BiH, te se njegova uloga može posmatrati kroz tri osnovne faze i to: postupanje u fazi prijave krivičnog djela, postupanje u istrazi i postupanje u postupku optuženja. Nakon provedene istrage tužilac podiže optužnicu zbog krivičnog djela ili u suprotnom, ako utvrdi da prijavljeno djelo nije krivično djelo ili da nema dovoljno dokaza, donosi naredbu o obustavi istrage.

2.3. Zakonodavni okvir u oblasti nasilja u porodici na nivou Brčko distrikta Bosne i Hercegovine

Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici u Brčko Distriktu BiH³⁵ propisuje se zaštita od nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici, lica koja se u smislu ovog zakona smatraju članom porodice ili porodične zajednice, subjekti zaštite i postupak zaštite žrtava nasilja u porodici, prekršajne sankcije koje se izriču počiniteljima nasilja u porodici i druga pitanja od značaja za zaštitu od nasilja u porodici u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine. Također, zakon predviđa i pravo na besplatnu pravnu pomoć žrtve nasilja u porodici u postupcima ostvarivanja svojih prava i zaštite, u skladu s propisima koji regulišu oblast besplatne pravne pomoći. Za raziku od entitetskih zakona u Brčko Distriktu BiH postoji paralelan sistem kažnjavanja nasilja u porodici, za ozbiljnije slučajeve nasilja u porodici u skladu sa Krivičnim zakonom kao krivično djelo, a za manje ozbiljne slučajeve nasilja u porodici u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici kao prekršaj. U skladu sa članom 9. Zakona postupanje u slučajevima nasilja je hitno, a u skladu sa članom 10. Zakona postoji obaveza prijavljivanja nasilja u porodici. Nakon prijavljivanja, policija je dužna obavijestiti Pododjeljenje za socijalnu zaštitu, koje će pružiti socijalno-zaštitne mjere žrtvi, zdravstvena ustanova će omogućiti

34 Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13 i 59/14)

35 Zakon o zaštiti od nasilja u porodici u Brčko distriktu („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, br. 7/18)

ljekarski pregled, a policija odmah obavještava i nadležno tužilaštvo, te u slučaju da radnje nasilja nemaju obilježje krivičnog djela, predmet vraća podnosiocu. Zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka za radnje nasilja u porodici može podnijeti policija ili drugi ovlašteni organi. U skladu sa članom 11. Zakon predviđa hitne mjere³⁶ koje se izriču najkasnije u roku od 24 sata. Zakon također pripisuje postupak zbrinjavanja žrtve nasilja u porodici u sigurnu kuću. S obzirom da ovaj zakon reguliše sankcije za počinjeni prekršaj nasilja u porodici, one u skladu sa članom 17. Zakona mogu biti: novčana kazna; uslovna osuda, ukor i zaštitne mjere³⁷. Provođenje zaštitnih mjera predviđeno je Pravilnikom o načinu i mjestu provođenja zaštitne mjere obavezan psihosocijalni tretman, Pravilnikom o načinu i mjestu provođenja zaštitne mjere obavezno liječenje od zavisnosti počinioca nasilja u porodici i Pravilnikom o načinu provođenja hitnih i zaštitnih mjera.

Kada je u pitanju Krivični zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine³⁸, nasilje u porodici kao krivično djelo definisano je članom 218.³⁹ Krivičnog zakona Brčko distrikta BiH. Zakon u članu 218., stav 3. predviđa kazne zatvora od tri mjeseca do tri godine ukoliko je pri izvršenju ovog krivičnog djela upotrebljeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo prikladno teško ozlijediti tijelo ili narušiti zdravlje ili je krivično djelo učinjeno pred djetetom.

36 4) Hitne mjere zaštite su:

- a) udaljenje učinioca nasilja iz stana, kuće ili drugog stambenog prostora ili
- b) zabrana približavanja i kontaktiranja učinioca nasilja sa žrtvom nasilja u porodi

37 2) Zaštitne mjere su:

- a) udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora počinioca nasilja u porodici,
- b) zabrana približavanja žrtvi nasilja u porodici,
- c) zabrana uznemiravanja, uhođenja i praćenja žrtve nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici,
- d) obavezan psihosocijalni tretman počinioca nasilja u porodici i
- e) obavezno liječenje od zavisnosti počinioca nasilja u porodici.

38 Krivični zakon Brčko distrikta BiH (Službeni glasnik Brčko distrikta BiH – prečišćeni tekst, broj: 19/20.)

39 Nasilje u porodici

Član 218

- (1) Ko nasiljem, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava mir, tjelesnu cjelovitost ili duševno zdravlje člana svoje porodice ili mu nanosi ekonomsku štetu, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine
- (2) Ko krivično djelo iz stava 1 ovoga člana počinji prema članu porodice s kojime živi u zajedničkom domaćinstvu, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine
- (3) Ako je pri učinjenju krivičnog djela iz stavova 1 i 2 ovoga člana upotrijebljeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo prikladno teško ozlijediti tijelo ili narušiti zdravlje ili je krivično djelo iz stavova 1 i 2 učinjeno pred djetetom, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine
- (4) Ako je krivičnim djelom iz stavova od 1 do 3 ovoga člana član porodice teško tjelesno ozlijeđen ili mu je zdravlje teško narušeno, ili ako je krivično djelo iz stavova od 1 do 3 ovoga člana počinjeno prema djetetu, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina
- (5) Ako je krivičnim djelom iz stavova od 1 do 4 ovoga člana prouzrokovana smrt člana porodice, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od dvije do petnaest godina
- (6) Ko usmrti člana porodice kojeg je prethodno zlostavljao, kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora

Kada je u pitanju Krivični zakon Brčko distrikta BiH u članu 2. ovog zakona definisano je značenje izraza „krivično djelo iz mržnje“ koje predstavlja svako krivično djelo učinjeno, između ostalog, i zbog spola druge osobe, te će prema članu 49. ovog zakona takvo postupanje biti uzeto kao otežavajuća okolnost osim ako zakon ne propisuje teže kažnjavanje za kvalifikovani oblik krivičnog djela učinjenog iz mržnje.

Zakonom su definisana i druga krivična djela koja se mogu dovesti u vezu sa nasiljem u porodici, te je krivično djelo ubistva definisano članom 163.⁴⁰ ovog zakona, ubistvo na mah članom 164.⁴¹, te ubistvo iz nehata članom 165.⁴² ovog zakona. Međutim, u ovim članovima zakona nema posebne kvalifikacije za slučajeve počinjenog krivičnog djela nad članom porodice.

Zakonom o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine⁴³ utvrđuju se pravila krivičnog postupka po kojima su dužni da Osnovni sud i Apelacioni sud Brčko distrikta BiH, Tužilaštvo Brčko distrikta BiH i drugi učesnici u krivičnom postupku kada postupaju u krivičnim stvarima. Ovim zakonom su definirana osnovna prava žrtava nasilja u okviru krivičnog postupka i tu spadaju: mogućnost podnošenja imovinsko-pravnog zahtjeva; pravo da budu obaviještene o neprovođenju istrage; da budu obaviještene o povlačenju optužnice i obustavljanju krivičnog postupka da budu saslušane kao svjedoci tokom istrage i na glavnom pretresu kao i da prisustvuju glavnom pretresu.

40 Ubistvo

Član 163

(1) Ko drugog liši života, kaznit će se kaznom zatvora najmanje pet godina

(2) Kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora kaznit će se:

1) ko drugoga liši života na svirep ili podmukao način;

2) ko drugoga liši života pri bezobzirnom nasilničkom ponašanju;

3) ko drugoga usmrti iz mržnje;

4) ko drugoga liši života iz koristoljublja, radi učinjenja ili prikrivanja kojeg drugog krivičnog djela, iz bezobzirne osvete ili iz drugih niskih pobuda;

5) ko liši života službeno ili vojno lice pri obavljanju poslova sigurnosti ili dužnosti čuvanja javnoga reda, hvatanja učinioca krivičnog djela ili čuvanja lica koje je lišeno slobode;

6) ko liši života djeteta ili žensko lice za koje zna da je trudno

41 Ubistvo na mah

Član 164

Ko drugog liši života na mah, doveden bez svoje krivnje u jaku razdraženost ili prepast njegovim napadom, zlostavljanjem ili teškim vrijeđanjem, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina

42 Ubistvo iz nehata

Član 165

Ko drugog liši života iz nehata, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina

43 Zakon o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni Glasnik Brčko distrikta BiH“ br. 34/13, 27/14, 3/19 i 16/20)

2.4. Zaključci i preporuke

Bosna i Hercegovina je ratifikacijom međunarodnih dokumenata, koji imaju primat nad domaćim zakonodavstvom, preuzela obaveze i osigurala mehanizam za primjenu međunarodno definisanih standarda u oblasti zabrane svih vrsta diskriminacije, a posebno nasilja nad ženama i nasilja u porodici, te je na taj način osigurala mehanizam za primjenu međunarodnih standarda i propisa neovisno o nivou usklađenosti domaćeg zakonodavstva sa međunarodnim standardima. Osim dijela koji se odnosi na samo krivično djelo nasilja u porodici i stavljanje akcenta na rodno motivisanu prirodu ove vrste krivičnog djela, odnosno nasilja u porodici koje nesrazmjerno pogađa žene i djevojčice, obaveza usklađivanja propisa obuhvata i procjenu rizika, koja se veže i za oblast lakog oružja.

Imajući u vidu navedeno, s obzirom na složeno administrativno uređenje u Bosni i Hercegovini, iako je vidljiv proces usklađivanja propisa u oblasti nasilja u porodici, može se zaključiti da su još uvijek neusklađeni propisi sa međunarodnim standardima u ovoj oblasti, kao i različit pristup definisanju propisa, kako sadržajno, tako i vremenski, ovisno o administrativnom nivou. S tim u vezi, zakoni u oba entiteta prepoznaju nasilje u porodici kao krivično djelo, dok u Brčko distriktu nasilje u porodici može biti definisano ili kao krivično djelo ili kao prekršaj. Osim navedenog, niti u jednom od krivičnih zakona nije u potpunosti vidljivo rodno motivisano ubistvo, odnosno femicid ili ubistvo žene zato što je žena, nego su ubistva rodno neutralna.

Kada je u pitanju procjena rizika prilikom prijave nasilja u porodici, a koja između ostalog obuhvata i oružje, ona je prepoznata direktno u Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici RS-a, dok Zakon o zaštiti od nasilja u porodici BD BiH, kao i Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH ovu odredbu ne prepoznaju, ali je procjena rizika definisana u Posebnom pravilniku koje je donijelo Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova za situacije nasilja u kojima je izrečena zaštitna mjera.

Preporuke:

- Ujednačiti pristup definisanju propisa i ubrzati usklađivanje sa međunarodnim standardima
- Osigurati da nasilje u porodici u Brčko distriktu BiH može biti definirano samo kao krivično djelo
- Osigurati da princip rodno zasnovanog ubistva, odnosno femicida bude vidljivo u svim krivičnim zakonima
- Osigurati definisanja procjene rizika u propisima Brčko distrikta BiH

3. PREGLED ZAKONODAVNOG OKVIRA BiH U OBLASTI DOBIJANJA DOZVOLE I POSJEDOVANJA LAKOG ORUŽJA

Autori: Fatima Bećirović i Zlatan Hrnčić

3. PREGLED ZAKONODAVNOG OKVIRA BiH U OBLASTI DOBIJANJA DOZVOLE I POSJEDOVANJA LAKOG ORUŽJA

S obzirom na administrativno uređenje Bosne i Hercegovine propisi kojima je regulisano dobijanje dozvole i posjedovanje lakog naoružanja definisani su na nivou entiteta Republika Srpska, na nivou kantona Federacije Bosne i Hercegovine i na nivou Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, te je s tim u vezi ova oblast definisana u okviru 12 zakona o oružju i municiji.

Usklađivanje zakona o oružju i municiji sa pravnom stečevinom Evropske unije realizovano je prema EU direktivama⁴⁴. U Okviru Berlinskog procesa u julu mjesecu 2018. godine, usvojen je dokument „Mapa puta za održivo rješenje za suzbijanje nedozvoljenog posjedovanja, zloupotrebe i trgovine malim i lakim oružjem/vatrenim oružjem i pripadajućom municijom na Zapadnom Balkanu“, čime je data i politička opredjeljenost za jačanje kontrole malog oružja i lakog naoružanja i suzbijanja njegovog širenja.

Oružje se prema propisima u Bosni i Hercegovini razvrstava u četiri kategorije i to:

- Kategorija A⁴⁵ koju čini oružje za koje građani ne mogu dobiti dozvolu, odnosno zabranjeno oružje

44 Direktiva Vijeća 91/477/EEZ od 18. juna 1991. godine o nadzoru nabavljanja i posjedovanja oružja (SL L 256, 03.09.1991.), Direktiva 2008/51/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 21. maja 2008. godine o izmjeni Direktive Vijeća 91/477/EEZ od 18. juna 1991. godine o nadzoru nabavljanja i posjedovanja oružja (SL L 179, 08.07.2008.), Uredba komisije (EU) 2015/2403 od 15. decembra 2015. godine o utvrđivanju zajedničkih smjernica o normama i tehnikama onesposobljavanja kako bi se osiguralo daje onesposobljeno vatreno oružje postalo neopozivo neupotrebljivo (SL L 333/62) i Direktiva (EU) 2021/555 Evropskog parlamenta i vijeća o nadzoru nabavke i posjedovanja oružja od 24. marta 2021. godine.

45 Kategoriju A čine: 1) vojni projektili s eksplozivnim punjenjem; 2) automatsko vatreno oružje; 3) vatreno oružje koje je kamuflirano tako da izgleda kao neki drugi predmet, 4) streljivo s probojnim, eksplozivnim, obilježavajućim ili zapaljivim projektilima, te projektili za takvo streljivo; 5) streljivo za pištolje i revolve s projektilom koji ima ekspanzijski učinak i projektili za takvo streljivo, izuzev streljiva za lov ili športsko streljaštvo za osobe kojima je dopušteno da rabe to oružje, 6) minsko-eksplozivna sredstva i dijelovi; 7) oružje koje je izrađeno ili prerađeno bez odobrenja za promet oružjem, izuzev oružja iz kategorije C alineja 3; 8) poluautomatsko vatreno oružje za civilnu uporabu, koje po svom autentičnom izgledu odgovara automatskom oružju; 9) ostalo vatreno oružje koje nije obuhvaćeno kategorijama B, C ili D; 10) posebna oprema za vatreno oružje

- Kategorija B⁴⁶ za koju građani mogu dobiti dozvolu, odnosno dopušteno oružje uz odgovarajuću ispravu
- Kategorija C⁴⁷ u koje spada dopušteno oružje koje je potrebno prijaviti policiji
- Kategorija D⁴⁸ u koje spada dopušteno oružje za koje nije potrebno odobrenje niti prijava policiji

3.1. Strateški okvir

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine donijelo je Strategiju za kontrolu malog i lakog naoružanja u Bosni i Hercegovini 2021-2024⁴⁹ kojom su definisani koraci kako bi se unaprijedile postojeće mjere i prakse za kontrolu vatrenog oružja i smanjenja rizika zloupotrebe oružja. Strategija obuhvata četiri oblasti i to: Unapređenje pravnog okvira i provedba zakonodavstva; Smanjenje prisustva nelegalnog malog i lakog naoružanja; Upravljanje malim i lakim naoružanjem u posjedu Oružanih snaga BiH i međunarodna i regionalna saradnja i saradnja sa organizacijama civilnog društva. Prema Strategiji nadležni organi u Bosni i Hercegovini su usvojili zakone o oružju i municiji u cilju usklađivanja sa pravnom stečevinom EU⁵⁰. U Bosni i Herce-

46 Kategoriju B čine: 1) poluautomatsko ili repetirajuće vatreno oružje kratke cijevi; 2) vatreno oružje kratke cijevi za jedinačnu paljbu sa središnjim paljenjem; 3) vatreno oružje kratke cijevi za jedinačnu paljbu s rubnim paljenjem; 4) lovačko i športsko poluautomatsko dugocijevno vatreno oružje koje zajedno s spremnikom i ležištem može primiti više od tri metka; 5) poluautomatsko vatreno oružje duge cijevi sa spremnikom i ležištem za najviše tri metka, kod kojeg se spremnik, odnosno opruga za punjenje može skinuti, odnosno nije sigurno je li oružje napravljeno tako da se uz obični alat može prepraviti u oružje sa spremnikom i ležištem za više od tri metka; 6) repetirajuće i poluautomatsko vatreno oružje duge cijevi s glatkom cijevi ukupne duljine do 60 cm; 7) repetirajuće vatreno oružje duge cijevi koje nije obuhvaćeno u alineji 6) ove točke; 8) vatreno oružje duge cijevi za jedinačnu paljbu s jednom ili više užljebljenih cijevi; 9) vatreno oružje duge cijevi za jedinačnu paljbu s jednom ili više glatkih cijevi; 10) poluautomatsko vatreno oružje duge cijevi koje nije obuhvaćeno alinejama 4), 5), 6) i 7) ove kategorije; 11) staro i trofejno oružje

47 Kategoriju C čine: 1) plinsko oružje; 2) reprodukcija vatrenog oružja kod kojeg se ne upotrebljava jedinstveni naboj; 3) mužari

48 Kategoriju D čine: 1) zračno oružje; 2) električni paralizatori; 3) raspršivači, odnosno sprejevi; 4) oružje s tetivom; 5) hladno oružje

49 Strategija za kontrolu malog oružja i lakog naoružanja u Bosni i Hercegovini za period 2021-2024 godina i Akcioni plan, usvojena je na 28. sjednici Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, održanoj 24.2.2021.godine

50 Direktivom vijeća 91/477/EEZ od 18. juna 1991. o nadzoru nabave i posjedovanja oružja, Direktivom 2008/51/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 21. maja 2008. o izmjeni Direktive Vijeća 91/477/EEZ o nadzoru nabave i posjedovanja oružja i Direktivom (EU) 2017/853 Evropskog parlamenta i Vijeća od 17. maja 2017. o izmjeni Direktive Vijeća 91/477/EEZ o nadzoru nabave i posjedovanja oružja i Direktivom (EU) 2021/555 Evropskog parlamenta i vijeća o nadzoru nabavke i posjedovanja oružja od 24.marta 2021. godine.

govini je prema oficijelnim podacima od 2018. do 2023. godine porastao broj registrovanog oružja, te je u 2023. godini bilo registrovano 355.888 komada oružja (FBiH 224.586, RS 127.484 i BD 3.828), kao što je vidljivo u tabeli koja slijedi.

	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
FBiH	169.584	182.508	182.338	195.268	218.442	224.586
RS	104.678	127.824	94.653	123.321	126.431	127.484
BD BiH	4.010	3.991	3.828	3.727	3.819	3.828
Ukupno BiH	278.272	314.323	280.819	324.316	348.692	355.888

Tabela 1: Tabela: Broj registrovanog oružja prema godinama i nivou organizacije vlasti u BiH⁵¹

Ovaj izvještaj daje uvid i u nelegalno prikupljeno oružje, te je samo tokom 2023. godine izuzeto 1.968 komada nelegalnog oružja, kao i iznačajan broj drugog nelegalnog oružja, bombi, municije i eksploziva. Samo je 1,5% nelegalnog oružja bilo u posjedu žena, te je jasno ukazano na rodnu dimenziju ove oblasti.

S obzirom da Strategija prepoznaje vezu između izraženih maskuliniteta, nasilja u porodici, odnosno rodno zasnovanog nasilja sa pristupom lakom naoružanju kao faktoru rizika, Akcioni plan za implementaciju Strategije u okviru cilja “Smanjenje prisustva nelegalnog malog oružja i lakog naoružanja” predviđa posebne mjere i to mjere:

- Integrisati rodnu perspektivu u mjere za kontrolu malog i lakog naoružanja
- Razvoj rodno odgovornih politika u vezi sa malim i lakim naoružanjem

⁵¹ Izvještaj Koordinacionog odbora za kontrolu malog oružja i lakog naoružanja u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, mart 2024. godine

- Poboljšati institucionalni i strateški odgovor na zloupotrebu vatrenog oružja u kontekstu nasilja u porodici i nasilja u intimnom partnerskom odnosu

S tim u vezi, u planu je analiza institucionalnih praksi i postupanja nadležnih službi u cilju sprečavanja zloupotrebe vatrenog oružja u kontekstu nasilja u porodici i intimnog partnerskog nasilja. Također, predviđena je obuka o rodno zasnovanom nasilju za osoblje koje radi na poslovima izdavanja odobrenja za nabavku oružja i razvoj procedura za postupanje policijskih službenika/ca u vezi sa vatrenim oružjem u slučajevima nasilja u porodici. Važno je i podizanje svijesti o rodnim ulogama i normama koje mogu podsticati rizična ponašanja i potražnju za vatrenim oružjem među muškarcima. Akcionim planom je također predviđen razvoj metodologije i sprovođenje obuke o procjeni rizika zloupotrebe oružja u kontekstu rodno zasnovanog nasilja.

Također, formiran je Koordinacioni odbor za kontrolu malog oružja i lakog naoružanja u Bosni i Hercegovini⁵². Ovo interresorno tijelo je formirano od predstavnika/ca policijskih tijela u Bosni i Hercegovini i drugih tijela, s ciljem planiranja, koordinacije, usmjeravanja i nadzora aktivnosti za prevođenje Strategije za kontrolu malog i lakog naoružanja u Bosni i Hercegovini 2021-2024.

Malo oružje i lako naoružanje je naoružanje koje može nositi i upotrebljavati jedna osoba i kao takvo može biti zloupotrebjeno u kontekstu nasilja u porodici i intimnog partnerskog nasilja. S obzirom da Zakon o ravnopravosti spolova Bosne i Hercegovine definiše obavezu integrisanja rodne perspektive u sve procese, tako i oblast koja reguliše dobijanje dozvole i posjedovanje lakog oružja mora imati integrisanu rodnu perspektivu. S tim u vezi, Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine za period 2023-2027. sadrži ciljeve, programe i mjere za ostvarivanje ravnopravnosti spolova u svim oblastima društvenog života i rada, a Operativnim planom su zacrtane aktivnosti koje će provesti nadležne institucije Bosne i Hercegovine u preciziranim rokovima do kraja 2027. godine. GAP BiH se oslanja na tri

52 Odluka o imenovanju Koordinacijskog odbora za kontrolu malog oružja i lakog naoružanja u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“ br. 28/21, 31/23 i 80/23). Koordinacioni odbor je sastavljen od predstavnika Ministarstva sigurnosti BiH, Tužilaštva BiH, Ministarstva vanjskih poslova BiH, Ministarstva odbrane BiH, Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Granične policije BiH, Državne agencije za istrage i zaštitu, Direkcije za koordinaciju policijskih tijela BiH, Uprave za indirektno oporezivanje, Policije Brčko Distrikta BiH, Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske

strateška cilja koja uključuju sačinjavanje, provedbu i praćenje programa mjera za unapređenje ravnopravnosti spolova u institucijama vlasti po prioritetnim oblastima, izgradnju i jačanje sistema, mehanizama i instrumenata za postizanje ravnopravnosti spolova te uspostavljanje i jačanje saradnje i partnerstva. U okviru prioriteta “Rod i bezbjednost” predviđa mjere za poboljšanje bezbjednosti žena i muškaraca u Bosni i Hercegovini.

Akcionni plan za implementaciju UNSCR 1325 “Žene, mir i sigurnost” u Bosni i Hercegovini u dijelu koji se odnosi na povećanje bezbjednosti iz perspektive rodne ravnopravnosti se odnosi na upotrebu malog i lakog naoružanja, a posebno u dijelu posjedovanja ilegalnog oružja i nasilje nad ženama i nasilje u porodici.

3.2. Zakonodavni okvir kojim se reguliše posjedovanje oružja na nivou entiteta Republika Srpska

Kada je u pitanju entitet Republika Srpska, prema članu 361.⁵³ Krivičnog zakonika RS posjedovanje oružja bez dozvole predstavlja krivično djelo, bilo da je riječ o oružju za koje građani ne mogu dobiti dozvolu, prema stavu 1., ili o oružju za koje građani mogu dobiti dozvolu, prema stavu 4. navedenog člana ovog zakona.

Zakonom o oružju i municiji⁵⁴ uređuju se nabavljanje, držanje, nošenje i oduzimanje oružja, bitnih dijelova oružja, municije, izdavanje i oduzimanje isprava o oružju, promet i prevoz oružja i municije, popravljavanje i prepravljavanje oružja, kolekcionarstvo, posredništvo, kao i civilna strelišta i vođenje evidencija o oružju i municiji. Prema članu 9. ovog Zakona postupak za nabavljanje, držanje i nošenje oružja pokreće se podnošenjem zahtjeva nadležnoj organizacionoj jedinici Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, te se na osnovu zahtjeva izdaju sljedeće isprave:

⁵³ Nedožvoljena proizvodnja i promet oružja ili eksplozivnih materija

Član 361

(1) Ko neovlašteno izradi, prepravi, drži, prodaje, nabavi, vrši razmjenu, unese u zemlju ili iz nje iznese, vatreno, hemijsko, biološko ili nuklearno oružje, municiju ili eksplozivne materije, ili kakvo drugo borbeno sredstvo čije izrađivanje, nabavljanje, prodaja, nošenje ili držanje građanima uopšte nije dozvoljeno ili je ograničeno, kazniće se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina

...

(4) Ko neovlašteno na javnom mjestu nosi vatreno oružje čije je nabavljanje građanima dozvoljeno, a za koje nema oružni list, odnosno dozvolu za držanje oružja, kazniće se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

⁵⁴ Zakon o oružju i municiji ("Sl. glasnik RS", br. 26/2016, 18/2017, 31/2018, 58/2019 i 86/2024 - odluka US)

odobrenje za nabavljanje oružja; oružani list; dozvola za nošenje oružja; odobrenje za držanje oružja; odobrenje za držanje starog oružja; kolekcionarska dozvola i potvrda o prijavi. Prema članu 30. ovog Zakona dozvola za nošenje oružja izdaje se na osnovu rješenja kojim je nošenje oružja odobreno, a do isteka roka važenja oružanog lista na osnovu kojeg je izdata. Ukoliko nadležni organ prije isteka roka važenja dozvole za nošenje oružja nađe da su prestali razlozi zbog kojih je nošenje oružja odobreno, donosi rješenje kojim se nošenje oružja zabranjuje, a dozvola za nošenje oružja oduzima. U skladu sa članom 68. ovog Zakona evidenciju o podnesenim zahtjevima, izdatim odobrenjima, dozvolama za nošenje oružja, odobrenjima za držanje oružja i dr. vodi nadležni organ u pisanoj i elektronskoj formi.

Članom 71. ovog Zakona predviđene su prekršajne odredbe, između ostalog i za nošenje oružja na način da ono izaziva osjećaj ugroženosti, uznemirenost i negodovanje građana. Naime, u skladu sa članom 30., stav (2) lice kojem je izdata dozvola za nošenje oružja obavezno je da nosi oružje na bezbjedan način tako da ne izaziva osjećaj ugroženosti, uznemirenost i negodovanje građana.

Kada su u pitanju uslovi za nabavljanje oružja, u članu 11., stav (6) kao uslov za dobijanje dozvole između ostalog vodi se računa da ne postoje okolnosti koje negativno utiču na interese bezbjednosti, kao što su: češće i prekomjerno uživanje alkohola, konzumiranje opojnih droga ili drugih omamljujućih sredstava, izraženo poremećeni porodični odnosi, sukobi sa okolinom, agresivno i ekscesno ponašanje i druge okolnosti koje lice čine nepodobnim za posjedovanje oružja.

3.3. Zakonodavni okvir kojim se reguliše posjedovanje oružja na nivou entiteta Federacija Bosne i Hercegovine

Kada je u pitanju entitet Federacija Bosne i Hercegovine članom 371.⁵⁵ **Krivičnog zakona Federacije BiH** kao krivično djelo definisano je neovlašteno držanje oružja ili eksplozivnih materijala čija nabavka građanima nije dozvoljena. Također, članom 343.⁵⁶ kao krivično djelo definisana je i izrada i nabavka oružja za činjenje nekog drugog krivičnog djela. Definisanje krivičnog djela neovlašteno držanje oružja bez dozvole, ali koje je dozvoljeno uz posjedovanje odgovarajuće dozvole regulisano je kantonalnim propisima.

Kada je u pitanju **Kanton Sarajevo**, posjedovanje ovakvog oružja kao krivično djelo definisano je članom 74.⁵⁷ **Zakona o nabavljanju, držanju i nošenju oružja i municije u Kantonu Sarajevo**.⁵⁸ Zahtjev za izdavanje odobrenja za nabavku oružja iz kategorije B podnosi se na propisanom obrascu nadležnoj policijskoj upravi. S tim u vezi, kada su u pitanju opći i posebni uslovi za izdavanje odobrenja za nabavljanje oružja za fizička lica prema članu 10. ovog Zakona, između ostalog, provjerava se da li je lice u

55 Član 371

Nedozvoljeno držanje oružja ili eksplozivnih materija

- (1) Ko neovlašćeno izradi, prepravi, proda, nabavi ili razmijeni vatreno oružje, municiju ili eksplozivne materije, ili ko neovlašćeno drži vatreno oružje, municiju ili eksplozivne materije čija nabavka građanima uopće nije dozvoljena, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine
- (2) Ko učini krivično djelo iz stava 1. ovog člana u odnosu na veću količinu vatrene oružja, municije ili eksplozivnih materija, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina
- (3) Ko dobrovoljno preda sredstva iz stava 1. ovog člana nadležnom organu može se blaže kazniti

56 Član 343

Izrada i nabavka oružja i sredstava namijenjenih učinjenju krivičnih djela

- (1) Ko oružje, eksplozivne materije ili sredstva za njihovo pripravljanje ili otrove za koje zna da su namijenjeni učinjenju krivičnog djela izradi, nabavi ili drugom omogući da do njih dođe, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do pet godina.
- (2) Ko izradi ili drugom ustupi lažni ključ, otpirač ili kakvu drugu stvar ili sredstvo za provalu, iako zna da je namijenjeno učinjenju krivičnog djela, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine

57 Član 74

(Krivična djela)

- (1) Novčanom kaznom ili kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine kaznit će se za krivično djelo:
 - a) ko bez odobrenja nabavi, drži ili nosi vatreno oružje kategorije B (čl. 10. i 20. ovog zakona), izuzev pravnih lica kada nabavljaju oružje kategorije B na osnovu člana 28. stav (4) ovog zakona,
 - b) ko proda vatreno oružje kategorije B pravnom licu, poduzetniku ili fizičkom licu koji nemaju odobrenje za nabavljanje te vrste oružja (čl. 28. stav (4) i 61. stav (1), tačka a) ovog zakona), izuzev kada se vatreno oružje kategorije B prodaje pravnim licima na osnovu člana 28. stav (4) ovog zakona i
 - c) ko drugom da pištolj ili revolver na poslugu (član 40. stav (1) ovog zakona) ili ko da na poslugu lovačko oružje ili sportsko vatreno oružje lica koje za tu vrstu oružja nema oružni list (član 40. stav (2) ovog zakona) i
- (2) Za krivična djela iz stava (1) ovog člana obavezno se izriče i zaštitna mjera oduzimanja oružja
- (3) U izvršenju zaštitne mjere iz stava (2) ovog člana za krivično djelo iz stava (1) tač. b) i c) ovog člana oduzima se oružni list, odnosno odobrenje za držanje oružja

58 Zakon o nabavljanju, držanju i nošenju oružja i municije Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, br. 1/18, 13/18 i 30/19)

posljednje dvije godine do dana podnošenja zahtjeva za izdavanje odobrenja za nabavljanje oružja kažnjavano za prekršaj protiv javnog reda i mira s obilježjem nasilja ili prekršaj s obilježjem nasilja propisan drugim zakonom, te da nije pravosnažno osuđen za drugo krivično djelo. S obzirom da je nasilje u porodici propisano kao krivično djelo, to podrazumijeva i ovu oblast kao kriterij za odbijanje dozvole. Dodatno, formira se posebna komisija koja utvrđuje i druge osnove za izdavanje dozvole. Postupak izdavanja odobrenja detaljno se opisuje u posebnom pravilniku koji donosi kantonalni ministar unutrašnjih poslova. Prema članu 51. ovog Zakona nadležna policijska uprava će donijeti rješenje o oduzimanju oružja i municije i isprava o oružju ako nastupi neki od slučajeva koji su u suprotnosti sa uslovima, između ostalog i u slučaju pravosnažne presude krivičnog djela nasilja u porodici, a prema članu 53. Zakona privremeno će se oduzeti između ostalog ukoliko postoje osnovi sumnje, između ostalog ukoliko je korišteno i za krivično djelo nasilja u porodici ili ukoliko bi oružje moglo biti zloupotrebjeno u slučajevima nasilja u porodici.

Kada je u pitanju **Srednjobosanski kanton** ova oblast je regulisana **Zakonom o nabavi, držanju i nošenju oružja i streljiva u Srednjobosanskom kantonu**⁵⁹. Članom 69. ovog Zakona definisano je da posjedovanje oružja za koje je potrebna dozvola, u slučaju posjedovanja bez dozvole predstavlja krivično djelo. Postupak dobijanja dozvole je identičan kao što je regulisan u Kantonu Sarajevo, kao i uslovi za odbijanje izdavanja dozvole, privremeno ili stalno oduzimanje dozvole, pri čemu se također jasno navode poremećeni porodični odnosi, kao osnov za odbijanje izdavanja dozvole. Izmjenama Zakona iz 2022. godine se kao osnov za nedobijanje dozvole navode i zaštitne mjere u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici. Ovdje se međutim, kao osnov navodi i prekršaj zbog nasilja u porodici, što je problematično iz razloga što nasilje u porodici predstavlja krivično djelo prema članu 222. Krivičnog zakona Federacije BiH, a ne prekršaj.

Kada je u pitanju **Hercegovačko-neretvanski kanton**, ova oblast je regulisana **Zakonom o oružju i streljivu u Hercegovačko-neretvanskom kantonu**⁶⁰. Članom 65. ovog Zakona definisano je da posjedovanje oružja za koje je potrebna dozvola, u slučaju posjedovanja bez dozvole, predstavlja krivično djelo. Postupak dobijanja dozvole je identičan kao i u drugim kan-

59 Zakon o nabavi, držanju i nošenju oružja i streljiva ("Službene novine KSB/SBK", br. 12/14, 8/15 i 10/22)

60 Zakon o oružju i streljivu u Hercegovačko-neretvanskom kantonu („Narodne novine Hercegovačko-neretvanskog kantona“, broj 5/17)

tonalnim zakonima, kao i uslovi za odbijanje izdavanja dozvole, privremno ili stalno oduzimanje dozvole, pri čemu se također jasno navode poremećeni porodični odnosi, kao osnov za odbijanje izdavanja dozvole.

Kada je u pitanju **Zapadnohercegovački kanton**, ova oblast je regulisana **Zakonom o oružju i streljivu u Zapadnohercegovačkom kantonu**⁶¹. Prema članu 79. ovog Zakona posjedovanje oružja za koje je potrebna dozvola suprotno odredbama Zakona bez dozvole predstavlja prekršaj, a ne krivično djelo. Postupak dobijanja dozvole je identičan kao i u drugim kantonalnim zakonima, kao i uslovi za odbijanje izdavanja dozvole, privremno ili stalno oduzimanje dozvole, pri čemu se također jasno navode poremećeni porodični odnosi, kao osnov za odbijanje izdavanja dozvole. Također, razlog za odbijanje je prema članu 12. ovog Zakona je i pravomoćna presuda, pokrenut postupak ili istraga za određena krivična djela među koja spada i krivično djelo nasilja u porodici.

Kada je u pitanju **Posavski kanton**, ova oblast je regulisana **Zakonom o oružju i streljivu u Posavskom kantonu**⁶². Prema članu 60. ovog Zakona posjedovanje oružja za koje je potrebna dozvola suprotno odredbama Zakona bez dozvole predstavlja prekršaj, a ne krivično djelo. Postupak dobijanja dozvole je identičan kao i u drugim kantonalnim zakonima, kao i uslovi za odbijanje izdavanja dozvole, privremno ili stalno oduzimanje dozvole, pri čemu se također jasno navode poremećeni porodični odnosi, kao osnov za odbijanje izdavanja dozvole. Također, razlog za odbijanje prema članu 11. ovog zakona je i pravomoćna presuda za određena krivična djela među koja spada i krivično djelo nasilja u porodici.

Kada je u pitanju **Bosansko-podrinjski kanton**, ova oblast je regulisana **Zakonom o nabavljanju, držanju i nošenju oružja i municije u Bosansko-podrinjskom kantonu**⁶³. Članom 73. ovog Zakona definisano je da posjedovanje oružja za koje je potrebna dozvola, u slučaju posjedovanja bez dozvole, predstavlja krivično djelo. Postupak dobijanja dozvole je identičan kao i u drugim kantonalnim zakonima, kao i uslovi za odbijanje izdavanja dozvole, privremno ili stalno oduzimanje dozvole, pri čemu se također jasno navode poremećeni porodični odnosi, kao osnov za odbijanje izda-

61 Zakon o oružju i streljivu ("Narodne novine Zapadnohercegovačkog kantona", broj 5/17)

62 Zakon o oružju i streljivu ŽP („Narodne novine Županije Posavske“, br. 4/18 i 11/22)

63 Zakon o nabavljanju držanju i nošenju oružja i municije u Bosansko-podrinjskom kantonu („Službene novine Bosansko-podrinjskog kantona“ br.10/17)

vanja dozvole. Također, prema članu 10. ovog Zakona razlog za odbijanje dozvole je i pravomoćna presuda ili optužnica za krivična djela u koje između ostalog spada i nasilje u porodici.

Kada je u pitanju **Tuzlanski kanton**, ova oblast je regulisana **Zakonom o oružju i municiji Tuzlanskog kantona**⁶⁴. Članom 72. ovog Zakona definisano je da posjedovanje oružja za koje je potrebna dozvola, u slučaju posjedovanja bez dozvole predstavlja krivično djelo. Postupak dobijanja dozvole je identičan kao i u drugim kantonalnim zakonima, kao i uslovi za odbijanje izdavanja dozvole, privremno ili stalno oduzimanje dozvole, pri čemu se također jasno navode poremećeni porodični odnosi, kao osnov za odbijanje izdavanja dozvole. Također, prema članu 16. ovog Zakona razlog za odbijanje dozvole je i pravomoćna presuda ili optužnica za krivična djela u koje između ostalog spada i nasilje u porodici.

Kada je u pitanju **Kanton 10**, ova oblast je regulisana **Zakonom o oružju i streljivu u Kantonu 10**⁶⁵. Prema članu 71. ovog Zakona posjedovanje oružja za koje je potrebna dozvola suprotno odredbama Zakona bez dozvole predstavlja prekršaj, a ne krivično djelo. Postupak dobijanja dozvole je identičan kao i u drugim kantonalnim zakonima, kao i uslovi za odbijanje izdavanja dozvole, privremno ili stalno oduzimanje dozvole, pri čemu se također jasno navode poremećeni porodični odnosi, kao osnov za odbijanje izdavanja dozvole. Također, razlog za odbijanje prema članu 11. ovog Zakona je i pravomoćna presuda za određena krivična djela među koja spada i krivično djelo nasilje u porodici.

Kada je u pitanju **Unsko-sanski kanton**, ova oblast je regulisana **Zakonom o oružju i municiji u Unsko-sanskom kantonu**⁶⁶. Članom 73. ovog Zakona definisano je da posjedovanje oružja za koje je potrebna dozvola, u slučaju posjedovanja bez dozvole predstavlja krivično djelo. Postupak dobijanja dozvole je identičan kao i u drugim kantonalnim zakonima, kao i uslovi za odbijanje izdavanja dozvole, privremno ili stalno oduzimanje dozvole, pri čemu se također jasno navode poremećeni porodični odnosi, kao osnov za odbijanje izdavanja dozvole. Također, prema članu 9. ovog

64 Zakon o oružju i municiji u Tuzlanskom kantonu („Službene novine Tuzlanskog kantona“ br. 17/15, 5/16, 17/17, 8/20, 19/21 i 19/22).

65 Zakon o oružju i streljivu Kantona 10 („Narodne novine Kantona 10“, br. 6/13, 8/13, 7/18 i 6/21)

66 Zakon o oružju i municiji Unsko-sanskog kantona („Sl. glasnik Unsko-sanskog kantona“, br. 15/2021)

Zakona razlog za odbijanje dozvole je i pravomoćna presuda ili optužnica za krivična djela u koje između ostalog spada i nasilje u porodici. Zakonom se kao osnov za nedobijanje dozvole navode i zaštitne mjere u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici. Ovdje se međutim, kao osnov navodi i prekršaj zbog nasilja u porodici, što je problematično iz razloga što nasilje u porodici predstavlja krivično djelo prema članu 222. Krivičnog zakona Federacije BiH, a ne prekršaj.

Kada je u pitanju **Zeničko-dobojski kanton**, ova oblast je regulisana **Zakonom o nabavljanju, držanju i nošenju oružja i municije u Zeničko-dobojskom kantonu**⁶⁷. Članom 53. ovog Zakona definisano je da posjedovanje oružja za koje je potrebna dozvola, u slučaju posjedovanja bez dozvole predstavlja krivično djelo. Postupak dobijanja dozvole je identičan kao i u drugim kantonalnim zakonima, kao i uslovi za odbijanje izdavanja dozvole, privremno ili stalno oduzimanje dozvole, pri čemu se također jasno navode poremećeni porodični odnosi, kao osnov za odbijanje izdavanja dozvole. Također, prema članu 8. ovog Zakona razlog za odbijanje dozvole je i pravomoćna presuda ili optužnica za krivična djela u koje između ostalog spada i nasilje u porodici.

Važno je naglasiti da prema svim zakonima o oružju nadležno ministarstvo unutrašnjih poslova vodi evidencije, te je dostupan mehanizam provjere u slučajevima prijavljivanja nasilja u porodici. Također, svi propisi predviđaju donošenje posebnih pravilnika, među kojima i pravilnik o evidencijama, ali i formiranju komisije koja u postupku izdavanja dozvole vrši provjere, između ostalog vodi razgovor i sa komšijama i prijateljima podnosioca zahtjeva za dozvolu nabavke oružja.

Značajan alat u unapređenju rada u ovoj oblasti predstavljaju smjernice kojima se ukazuje na visokorizične intervencije, prijem prijave nasilja u porodici, procjenu rizika (legalno, ilegalno oružje, pristup, prijetnje, provjera društvenih mreža), intervencija i postupak s vatrenim oružjem nakon incidenta⁶⁸.

67 Zakonom o nabavljanju, držanju i nošenju oružja i municije Zeničko-dobojskog kantona – prečišćeni tekst ("Sl. novine Zeničko-dobojskog kantona", broj 9/13)

68 SEESAC (2024). Smjernice za procjenu i odgovor na rizike u vezi sa zloupotrebom vatrene oružja u nasilju u porodici, Beograd, Srbija

3.4. Zakonodavni okvir kojim se reguliše posjedovanje oružja na nivou Brčko distrikta Bosne i Hercegovine

Kada je u pitanju **Brčko distrikt BiH** u skladu sa članom 365.⁶⁹ **Krivičnog zakona Brčko distrikta BiH** kao krivično djelo definisano je neovlašteno držanje oružja ili eksplozivnih materijala čija nabavka građanima nije dozvoljena. Također, članom 65. Zakona o oružju i municiji u Brčko distriktu kao krivično djelo definisano je i neovlašteno držanje oružja za koje građani mogu dobiti dozvolu.

Zakonom o oružju i municiji u Brčko distriktu BiH⁷⁰ propisani su uslovi za kupovinu, posjedovanje i nošenje oružja. Članom 10. ovog Zakona definišu se uslovi za izdavanje odobrenja za nabavku oružja fizičkom licu. S tim u vezi, ukoliko je podnosilac zahtjeva osuđen za krivično djelo ili novčano kažnjen za prekršaj protiv javnog reda i mira i drugih oblika nasilja, ili ako je pokrenut krivični ili prekršajni postupak, bit će mu odbijen zahtjev za nabavku oružja. S obzirom da je nasilje u porodici prema Krivičnom zakonu definisano kao krivično djelo, a u određenim slučajevima i kao prekršaj u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici Brčko distrikta, ono indirektno može biti razlog za odbijanje dozvole. Osim navedenog, Zakon predviđa da za dobijanje dozvole ne smiju biti okolnosti za zloupotrebu oružja kao što su poremećeni porodični odnosi i slično.

Članom 48. Zakona predviđeno je privremeno oduzimanje oružja, municije i isprava o oružju, između ostalog, ukoliko postoji osnova sumnje da je vlasnik izvršio krivično djelo ili da je oružjem počinjeno krivično djelo ili prekršaj. S obzirom da nasilje u porodici u Brčko distriktu BiH može biti krivično djelo ili prekršaj, prilikom prijave slučaja nasilja u porodici, a u skladu sa Zakonom o oružju i municiji Brčko distrikta BiH, policijski službenik/ca ima mogućnost provjere u evidencijama koje se vode u skladu sa članom 63. Zakona, te u skladu sa članom 51. Zakona privremenog oduzimanja oružja i postupanja s oružjem u skladu sa odlukom Osnovnog suda.

⁶⁹ Nedozvoljeno držanje oružja ili eksplozivnih tvari

Član 365

(1) Ko neovlašteno izradi, prepravi, proda, nabavi ili razmijeni vatreno oružje, municiju ili eksplozivne tvari, ili ko neovlašteno drži vatreno oružje, municiju ili eksplozivne tvari čija nabavka građanima uopće nije dozvoljena, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine

(2) Ko počinji krivično djelo iz stava 1. ovoga člana u odnosu na veću količinu vatrene oružja, municije ili eksplozivnih tvari, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina

⁷⁰ Zakono o oružju i municiji u Brčko distriktu BiH ("Službeni glasnik Brčko distrikta": br. 39/11, 2/12 i 6/13)

3.5. Zaključci i preporuke

S obzirom na administrativno uređenje Bosne i Hercegovine, propisi kojima je regulisano dobijanje dozvole i posjedovanje lakog naoružanja definisani su na nivou entiteta Republika Srpska, na nivou kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine i na nivou Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, te je s tim u vezi ova oblast definisana u okviru 12 zakona o oružju i municiji, što kao rezultat ima različito definisanje ove oblasti. Međutim, strateško opredjeljenje, praćenje razvoja ove oblasti od strane posebnog Koordinacionog tijela koje ima definisan akcioni plan i redovno izvješćavanje o napretku, ukazuje na ozbiljan pristup uređenju ove oblasti.

Posjedovanje oružja bez dozvole za koje je moguće dobiti dozvolu (B kategorija), kao i posjedovanje oružja za koje nije moguće dobiti dozvolu (A kategorija) predstavlja krivično djelo u zakonima o oružju i municiji RS-a i BD-a BiH, dok je u FBiH samo posjedovanje oružja za koje nije moguće dobiti dozvolu krivično djelo, a regulisanje oružja za koje je moguće dobiti dozvolu je prepušteno da se reguliše na kantonalnim nivoima. S tim u vezi vidljiv je različit pristup, te se posjedovanje oružja za koje je moguće dobiti dozvolu (B kategorija) u tri kantonalna zakona o oružju i municiji definiše kao prekršaj u slučaju neposjedovanja dozvole, dok u u sedam kantona ovo predstavlja krivično djelo. U svim zakonima, kao osnov za nedobijanje dozvole definisano je i postojanje porodičnih problema, ali i podignuta optužnica ili presuda za krivična djela. S obzirom da je nasilje u porodici krivično djelo, vidljivo je da se taj segment uzima u obzir u ovim slučajevima. U dva kantonalna zakona definisane su i zaštitne mjere prema Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici kao osnov za odbijanje dozvole, međutim u dva kantonalna zakona se pogrešno navodi nasilje u porodici kao prekršaj.

Također, sigurnosna provjera lica se provodi na osnovu službenih evidencija u skladu sa pravilnicima o obrascima i sadržaju obrazaca, koji ne sadrže dodatne mehanizme provjere kojima bi se pokrili i neprijavljeni slučajevi nasilja u porodici. Provjera ne uključuje izričitu provjeru zaštitnih mjera, kao ni elemente koji se odnose na brisanje evidencija, ali i obavezne razgovore organa sa članovima porodice niti savjetovanje sa centrom za socijalni rad.

Preporuke:

- Ujednačiti pristup definisanju propisa i ubrzati usklađivanje sa međunarodnim standardima;
- Ispraviti definisanje nasilja u porodici kao prekršaja u dva kantonalna zakona i to Zakona o oružju i municiji Unsko-sanskog kantona i Zakona o oružju i streljivu Posavskog kantona;
- Dopuniti ostale propise odredbama koji se vežu za izrečene zaštitne mjere u slučajevima nasilja u porodici;
- Provoditi edukacije policijskih službenika s ciljem jačanja svijesti o problemu nasilja u porodici i rizika koji oružje nosi u porodicama gdje je prisutno nasilje;
- Uvesti posebne procedure privremenog oduzimanja oružja u slučajevima brakorazvodnih parnica;
- Razvijati institucionalni odgovor na zloupotrebu vatrenog oružja i smanjenje rizika povezanim za zloupotrebu vatrenog oružja u slučajevima nasilja u porodici, ali i alata za rodno osjetljivo odobrenje za dozvolu za oružje.

4. PRIMJENA ORUŽJA U ČINJENJU NASILJA - ANALIZA SUDSKE PRAKSE I REZULTATI RANIJIH ISTRAŽIVANJA

Autori: Fatima Bećirović i Zlatan Hrnčić

4. PRIMJENA ORUŽJA U ČINJENJU NASILJA - ANALIZA SUDSKE PRAKSE I REZULTATI RANIJIH ISTRAŽIVANJA

Za potrebe ove analize provedeno je kvalitativno istraživanje putem analize 11 sudskih presuda za slučajeve ubistava ili pokušaja ubistava, a koji se dovode u vezu sa nasiljem u porodici i intimnim partnerskim nasiljem. Analizirano je pet presuda kantonalnih sudova, četiri presude okružnih sudova i dvije presude Vrhovnog suda FBiH.

U analiziranim presudama izrečene su zatvorske kazne za počinjeno krivično djelo ubistvo ili ubistvo u pokušaju, te druga krivična djela u sticaju, a koja se vežu za posjedovanje oružja bez dozvole, nezakonitog posjedovanja oružja, nasilje u porodici, izazivanje opće opasnosti i slično. Ubistva su počinjena oružjem za koje je potrebna dozvola, za koje su neki počinioци imali dozvolu, a neki nisu imali dozvolu za oružje. Osim toga, pojedina ubistva su počinjena oružjem za koje nije moguće dobiti dozvolu, kao i oružjem za koje nije potrebna dozvola. U jednom slučaju počinilac je upucao snahu, u tri slučaja počinilac je upucao osobu sa kojom je bio u ljubavnoj vezi, u pet slučajeva počinilac je upucao suprugu ili bivšu suprugu, u dva slučaja oštećene su u nekoj relaciji/odnosu bile dovedene u vezu sa suprugama počinilaca nasilja i u jednom slučaju brat je upucao sestru.

Analiza sudskih presuda pokazala je da su izrečene kazne za ubistvo i pokušaj ubistva u rasponu od tri godine do trideset godina zatvora i to najviša kazna izrečena je za ubistvo advokaticе koja je zastupala ženu počinitelja, ili dvadest godina za ubistvo sestre, dok su kazne za ubistvo supruge znatno niže, uglavnom ispod petnaest, ali nerijetko i ispod deset godina. U jednom od kompleksnijih slučajeva pokušaja ubistva žene koja je ranije bila izložena nasilju, zatvorska kazna je poražavajuće niska u trajanju od tri godine i plus pet mjeseci za nelegalno posjedovanje oružja.

U analiziranim presudama utvrđeno je da ubistva koja su predmet ovih presuda nisu nužno povezana za ranijom istorijom nasilja, odnosno nije vidljivo da su slučajevi nasilja ranije prjavljivani, iako jedan broj počinitelja jeste od ranije osuđivan zbog nasilja u porodici. Također, u analiziranim presudama svi počinitelji su muškarci, a sve žrtve su žene.

4.1. Prikaz sudskih presuda

Slučaj 1 (Slučaj vođen na Kantonalnom sudu u Sarajevu)

Osnovni podaci: Muškarac, srednja stručna sprema, zaposlen, neoženjen, bez djece, lošijeg imovinskog stanja, ranije neosuđivan. Zbog ubistva osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 11 godina.

Počinitelj je ranije bio u ljubavnoj vezi sa ubijenom ženom, prijetio joj je ubistvom, prijetio da će od svog oca uzeti pištolj i ubiti je, prijetio joj je da će je ubiti ako se pomiri sa bivšim suprugom, te je na kraju dolaskom na njeno radno mjesto (gdje je počinitelj ranije bio zaposlen na obezbjeđenju objekta), upucao oštećenu sa više hitaca, a koja je od zadobijenih rana i preminula. Počinitelj je prema članu 166. Krivičnog zakona FBiH osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 11 godina. Prvobitno se izjasnio da nije kriv, ali je kasnije prihvatio sporazum o priznanju krivice. Prilikom počinjenja krivičnog djela nije bio u alkoholiziranom stanju, bio je potpuno svjestan krivičnog djela, te je iz presude vidljivo da je oštećena više puta prijavljivala počinitelja za krivično djelo ugrožavanja sigurnosti, pri čemu je koristio i prijetnje ubistvom, između ostalog „ubiću te, džaba prijavljuješ policiji“. Kao otežavajuća okolnost uzeta je u obzir upornost u činjenju krivičnog djela, ranije prijetnje i više ispaljenih hitaca tokom počinjenog ubistva. Kao olakšavajuća okolnost uzeto je u obzir da počinitelj nije ranije osuđivan, te da je priznao krivicu i izrazio kajanje na samom početku postupka. U presudi se ne navode članovi zakona koji se vežu za neovlašteno posjedovanje oružja, te imajući u vidu da je počinitelj radio na obezbjeđenju može se izvući zaključak da je imao dozvolu za posjedovanje oružja. Međutim, iz presude nije vidljivo da li je ubistvo počinjeno oružjem počinitelja ili oružjem njegovog oca, a koje počinitelj navodi u prijetnji ubistvom. Također, u presudi se navodi da predmet izvršenja ubistva, odnosno pištolj, nije pronađen u pretresu.

Slučaj 2 (Slučaj vođen na Okružnom sudu u Banjaluci)

Osnovni podaci: Muškarac, KV radnik, dobrog imovinskog stanja, oženjen, otac dvoje djece, ranije neosuđivan. Zbog ubistva osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 12 godina.

Počinitelj koji je nakon kraće verbalne svađe sa ženom, koja je bila njegova snaha (iz presude nije vidljivo da li je u pitanju supruga njegovog sina

ili možda brata) uzeo svoj pištolj za koji je imao dozvolu te je u oštećenu ispalio više hitaca usljed čega je preminula. U presudi se navodi da je između počinitelja i ubijene žene bilo određenog konflikta i neriješenih odnosa, ali se ne navode detalji problema između njih. Počinitelj je prema članu 124. stav 1. Krivičnog zakonika RS osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 12 godina. Na osnovu člana 82. Krivičnog zakonika RS optuženom je izrečena i mjera bezbjednosti oduzimanja pištolja, okvira za municiju i municije, te je u tu svrhu izdata i potvrda o privremenom oduzimanju predmeta. Prvobitno se izjasnio da nije kriv, ali je kasnije prihvatio sporazum o priznanju krivice, te je bio potpuno svjestan počinjenja krivičnog djela. Kao olakšavajuća okolnost uzeto je u obzir kajanje, priznanje krivice i činjenica da ranije nije osuđivan. Kao otežavajuća okolnost uzeta je u obzir upornost, bezobzirnost i odlučnost u lišenju života oštećene.

Slučaj 3 (Slučaj vođen na Okružnom sudu u Banjaluci)

Osnovni podaci: Muškarac, srednja stručna sprema, srednjeg imovinskog stanja, razveden, ranije osuđivan. Zbog pokušaja ubistva osuđen na kaznu zatvora u trajanju od šest godina.

Počinitelj je u namjeri da liši života svoju suprugu otišao u sobu u kojoj je supruga ležala na krevetu, naredio joj da ustane i upucao je iz lovačke puške, pri čemu je dobila povrede opasne po život, ali je preživjela. Počinitelj je prema članu 124. stav 1. Krivičnog zakonika RS osuđen na šest godina zatvora. Također, osim lovačke puške, kojim je počinitelj upucao suprugu, a za koju je imao dozvolu, kod počinitelja je pronađeno i oružje i municija čije držanje građanima nije dozvoljeno prema Zakonu o oružju i municiji RS, odnosno jedna poluautomatska puška i jedna automatska puška, te pripadajuća municija, čime je u sticaju počinio i krivično djelo nedozvoljene proizvodnje i prometa oružja ili eksplozivnih materija iz člana 361. Krivičnog zakonika RS, za što mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od deset mjeseci. Također, počinitelju je izrečena i mjera bezbjednosti trajnog oduzimanja predmeta, odnosno oružja i municije. Iako je počinitelj tvrdio da je bilo riječ o porodičnoj svađi usljed koje je došlo do slučajnog ranjavanja oštećene, u potpunosti je dokazana namjera da počinitelj ubije suprugu, jer je prije pokušaja ubistva upalio traktor ispred kuće da prikrije buku, napunio lovačku pušku, otišao u sobu i ciljano sa dva metka upucao oštećenu, koja je preživjela samo zato što je uspjela pozvati hitnu pomoć nakon teškog ranjavanja. Između bračnih partnera u prethodnom periodu svakodnevno je dolazilo do svađe i konflikta, zbog druge žene, oštećena

navodi da je bilo vrijeđanja i psovanja, ali nije bila izložena drugim oblicima nasilja, iz presude nije vidljivo da li se oštećena ranije obraćala za pomoć zbog poremećenih partnerskih odnosa.

Slučaj 4 (Slučaj vođen na Okružnom sudu u Banjaluci)

Osnovni podaci: Muškarac, poljoprivrednik-nepismen, oženjen, otac troje djece, srednjeg imovinskog stanja, ranije neosuđivan. Zbog ubistva osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 20 godina.

Počinitelj je u namjeri da liši života svoju sestru sa kojom je u svađi uzeo pištolj, za koji je imao dozvolu, napunio ga mecima, otišao do kuće svoga oca i upucao sestru sa osam hitaca nakon čega je preminula. Počinitelj je prema članu 124. stav 1. Krivičnog zakonika RS osuđen na 20 godina zatvora zbog ubistva. Također, počinitelju je izrečena i mjera bezbjednosti trajnog oduzumanja predmeta, odnosno oružja i municije. Kao olakšavajuća okolnost priznanje krivice u ranoj fazi, kajanje i činjenica da ranije nije osuđivan. Kao otežavajuća okolnost uzeta je u obzir odlučnost u lišenju života oštećene, jer je ispaljeno svih osam metaka koji su bili u okviru pištolja. Počinitelj je bio u svađi sa sestrom zbog podjele imovine koja je preostala nakon smrti njihovih roditelja, te se nije mogao pomiriti sa činjenicom da je njegova sestra prihvatila nasljedstvo, odnosno staru porodičnu kuću koja je u nasljedstvu ostala njoj, zbog čega je smatrao da je on dobio manje nego mu pripada. Počinitelj je prilikom činjenja krivičnog djela vikao „Šta si mi uradila?“, „Ako ja neću živjeti u njoj (roditeljskoj kući) nećeš ni ti!“ iz čega je jasno vidljiva namjera, što je prilikom odmjeravanja kazne uzeto u obzir kao otežavajuća okolnost. Iz presude je jasno vidljivo da je sud jasno prepoznao rodno motivisano ubistvo, te da je ubistvo rezultat odgojnih normi prema kojima žene kada napuste porodičnu kuću i udaju se gube pravo na nasljeđe imovine koja ostane nakon smrti roditelja, te da svo imanje treba da naslijedi muški potomak koji ostaje na ognjištu, te kako to počinitelj u svojoj izjavi kaže: „Sestre su se drznule da traže svoj nasljedni dio“.

Slučaj 5 (Slučaj vođen na Kantonalnom sudu u Bihaću)

Osnovni podaci: Muškarac, srednja stručna sprema, nezaposlen, oženjen, otac dvoje djece, srednjeg imovinskog stanja, ranije neosuđivan. Zbog ubistva osuđen na kaznu zatvora u trajanju od osam godina i deset mjeseci.

Počinitelj je u namjeri da liši života osobu sa kojom je bio u ljubavnoj vezi, istu pozvao da se nađu na osamljenom mjestu, te je automatskom puškom kroz prozor svog vozila iz neposredne blizine ispalio više hitaca od kojih je šest hitaca pogodilo oštećenu koja je od povreda preminula. Počinitelj je prema članu 166. Krivičnog zakona FBiH osuđen na osam godina i deset mjeseci zatvora. Također, u sticaju u skladu sa članom 371. Krivičnog zakona FBiH počinitelj je osuđen i na šest mjeseci zatvora zbog krivičnog djela nedozvoljenog držanja oružja ili eksplozivnih materijala. Kao olakšavajuća okolnost uzeto je priznanje krivice u ranoj fazi, kajanje i određene traume koje je počinitelj imao kao posljedicu rata. Počinitelj i ubijena žena su bili u ljubavnoj vezi u kojoj su postojali određeni problemi u komunikaciji i svađe, uvidom u sms poruke utvrđeno je da je oštećena upućivala prijetnje počinitelju u vezi iznošenja određenih informacija o njegovoj porodici u javnost.

Slučaj 6 (Slučaj vođen na Kantonalnom sudu u Bihaću)

Osnovni podaci: Muškarac, srednja stručna sprema-policijski službenik, zaposlen, oženjen, otac troje djece, ranije neosuđivan. Zbog ubistva osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 13 godina.

Počinitelj je u namjeri da liši života svoju suprugu, koja je otišla da jedno vrijeme boravi kod svojih roditelja, otišao u kuću svoga punca i na spratu u spavaćoj sobi dok je supruga ležala na krevetu sa osam hitaca iz pištolja upucao oštećenu koja je preminula. Počinitelj je prema članu 166. Krivičnog zakona FBiH osuđen na 13 godina zatvora. Također, iz presude je vidljivo da je prema potvrdi o privremenom oduzimanju predmeta policija od počinitelja privremeno oduzela pištolj i municiju, za koje je počinitelj imao dozvolu. Kasnije mu je izrečena i sigurnosna mjera oduzimanja pištolja kojim je počinjeno krivično djelo. Počinitelj je stalno nosio pištolj sa sobom i tvrdi da se ne sjeća detalja koji se vežu za sam čin ubistva, ali da ima visok osjećaj samopoštovanja, ega i želje da ga drugi poštuju, te da je u trenutku ubistva oštećena odbila da se vrati njemu i njihovoj porodici. Kao olakšavajuće okolnosti uzete su porodične prilike, da je otac troje djece i da ranije nije ousuđivan, a kao otežavajuće okolnosti da je ubio majku troje djece, da je ubio suprugu, da je u oštećenu ispalio osam hitaca dok je ležala na krevetu, dakle bespomoćna i u trenutku izvršenja krivičnog djela oštećena je bila bolesna. Informacija da je počinitelj bio policijski službenik nije posebno uzeta u obzir.

Slučaj 7 (Slučaj vođen na Kantonalnom sudu u Odžaku)

Osnovni podaci: Muškarac, KV radnik, zaposlen, u vanbračnoj zajednici, lošeg imovinskog stanja, ranije neosuđivan. Zbog ubistva i pokušaja ubistva osuđen na kaznu zatvora u trajanju od dvije godine i jedanaest mjeseci.

Počinitelj je u namjeri da liši života muškarca, sa kojim se prije toga verbalno sukobio, u dvorište ispred porodične kuće bacio ručnu bombu od koje je isti ranjen, međutim tom prilikom je ranjena vanbračna supruga počinitelja, a nakon čega je i preminula. Počinitelj je prema članu 166. Krivičnog zakona FBiH osuđen na godinu dana zatvora za ubistvo u pokušaju, te prema članu 323. Krivičnog zakona u sticaju za izazivanje opće opasnosti osuđen na kaznu zatvora u trajanju od dvije godine, te prema članu 371. Krivičnog zakona za nedopušteno držanje oružja ili eksplozivnih stvari osuđen na kaznu zatvora u trajanju od dva mjeseca. Kao olakšavajuće okolnosti uzete su u obzir kajanje, činjenica da počinitelj ranije nije osuđivan, činjenica da je oštećenu odveo u bolnicu, da nije htio ubiti svoju vanbračnu suprugu, nego je htio ubiti sebe i drugog muškarca (vanbračnog partnera svoje majke), te je stoga izrečena kazna zatvora ispod propisanog minimuma. Kao otežavajuća okolnost uzeto je u obzir da je počinitelj osim ručne bombe u ranijem periodu nabavio i držao i automatsku pušku što je također zakonom zabranjeno.

Slučaj 8 (Slučaj vođen na Vrhovnom sudu Federacije BiH)

Osnovni podaci: Muškarac, penzioner, razveden otac četvero djece, ranije osuđivan zbog više krivičnih djela između ostalog i nasilja. Osuđen na kaznu dugotrajnog zatvora od 30 godina zbog ubistva žene.

Počinitelj je u namjeri da liši života advokaticu koja je branila njegovu bivšu suprugu, a nakon što je izgubio sporove u vezi izdržavanja bivše supruge i podjele bračne imovine, postavio bombu ispred vrata advokatice koja ju je nakon aktivacije usmrtila. Počinitelj je prema članu 166. Krivičnog zakona FBiH osuđen na 30 godina zatvora. Počinitelj je suprotno odredbama Zakona o oružju i municiji posjedovao i postavio nedozvoljenu eksplozivnu napravu, te na izrazito svirep način, uz mogućnost da budu povrijeđene i druge nedužne osobe postavio eksplozivnu napravu koju je bez njenog znanja aktivirala oštećena. U presudi se navodi i član 371. Krivičnog zakona u vezi nedozvoljenog držanja naoružanja ili eksplozivnih materijala, kao i član 323. u vezi izazivanja opće opasnosti, kao i član 222.

Krivičnog zakona u vezi nasilja u porodici nad bivšom suprugom koju je oštećena zastupala. Rodno motivisan motiv ubistva je vidljiv i iz izjava počinitelja koji je govorio da on neda svoje, tretira svoju bivšu suprugu i zajedničku imovinu kao svoje vlasništvo što je na kraju i razlog ubistva oštećene koja je branila njegovu bivšu suprugu, koja je dobila spor.

Slučaj 9 (Slučaj vođen na Vrhovnom sudu Federacije BiH)

Osnovni podaci: Muškarac, osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina. U presudi Vrhovnog suda FBiH nedostaju osnovni podaci osuđene osobe.

Počinitelj je u namjeri da liši života žensku osobu sa kojom je ranije bio u vezi upucao pištoljem za koji je imao dozvolu nošenja (s obzirom da je policijski službenik). Počinitelj je prema članu 166. Krivičnog zakona FBiH osuđen na 15 godina zatvora. Prije ubistva počinitelj je prijetio oštećenoj, između ostalog porukama „*To ti je znak da ti se sprema da ćeš brzo završiti pod zemljom*“ i sl. Počinitelj poznaje borilačke vještine, imao je osim pištolja i nož, ali je ubistvo počinjeno pištoljem. Iako je tvrdio da je napadnut, te je pucao u samoodbrani, s obzirom da njegove sposobnosti koje su vezane za profesionalni rad u policiji, te poznavanje borilačkih vještina i savladavanje prijetnji, to nije uzeto kao vjerodostojno, jer je u toj situaciji na drugi način mogao riješiti navodne prijetnje. Kao olakšavajuća okolnost prilikom odmjeravanja kazne uzeto je u obzir, kajanje, ranije neosuđivanje, dobro ponašanje pred sudom i činjenica da je otac dvoje djece.

Slučaj 10 (Slučaj vođen na Okružnom sudu u Doboju)

Osnovni podaci: Muškarac, srednja stručna sprema, oženjen, otac osmero djece, ranije počinio krivična djela među kojima i nasilje u porodici. Zbog pokušaja ubistva osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od četiri godine.

Počinitelj je nakon svađe u namjeri da liši života svoju suprugu nožem nanio teže tjelesne povrede, ali je oštećena preživjela. Prema članu 124. Krivičnog zakona RS osuđen je na tri godine i sedam mjeseci zatvora za pokušaj ubistva, počinitelj je suprotno Zakonu o oružju i municiji RS neovlašteno držao vojnu pušku, koja nije korištena za izvršenje krivičnog djela pokušaja ubistva, ali je nađena tokom pretresa nakon pokušaja ubistva nožem. Počinitelj je prema članu 361. Krivičnog zakona RS za ne-

dozvoljenu proizvodnju i promet oružja dobio kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci. Kao olakšavajuće okolnosti u obzir su uzete činjenice da je počinitelj priznao krivično djelo, da se kaje, osoba je slabijeg imovinskog stanja i otac je osmero djece. Kao otežavajuće okolnosti uzete su u obzir ranija činjenja krivičnih djela, šumske krađe, ali i nasilje u porodici. Počinitelju je izrečena i mjera bezbjednosti oduzimanja predmeta, noža koji je upotrijebljen za počinjenje krivičnog djela, kao i vojne puške čije je držanje građanima zabranjeno. Također, počinitelju je izrečena i mjera psihijatrijskog liječenja zbog čega je smješten u JZU Zavod za forenzičku psihijatriju Sokolac.

Slučaj 11 (Slučaj vođen na Kantonalnom sudu u Sarajevu)

Osnovni podaci: Muškarac, NK radnik, nezaposlen, oženjen, otac dvoje djece, ranije osuđivan između ostalog i zbog nasilja u porodici. Zbog ubistva u pokušaju i nasilja u porodici osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od tri godine i pet mjeseci.

Počinitelj je počinio nasilje u porodici na način da je nakon ranijeg nasilja u porodici, zbog čega je oštećena bila i u sigurnoj kući, te nakon izlaska iz sigurne kuće sa svojom djecom otišla u kuću svojih roditelja, provalio u kuću njenih roditelja i nanio oštećenju, odnosno svojoj supruzi tjelesne povrede metalnim lancem i nožem. Također, nakon što je njegov punac došao da odbrani kćerku, počinitelj je upucao punca iz pištolja, za koji nije imao dozvolu, a punac je preživio pokušaj ubistva. Tokom činjenja krivičnog djela, počinitelj je vikao „*Kurvo, ubiću i tebe i djecu i sebe*“ čime je vidljiva rodna dimenzija ovog krivičnog djela i smatranje supruge i djece njegovim vlasništvom. Iz presude je vidljivo ranije osuđivanje počinitelja za slučajeve nasilja u porodici, kroz izricanje zaštitnih mjera prema Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici, šest puta su izricane zaštitne mjere zabrane uznemiravanja, zabrane približavanja i zabrane uhođenja, a oštećena je više puta bila u sigurnoj kući sa djecom, u jednom slučaju i godinu dana. Osim krivičnog djela nasilja u porodici, počinitelj je osuđivan i za druga krivična djela, što je uzeto kao otežavajuća okolnost, s obzirom da se radilo o povratniku u vršenju više krivičnih djela. Kao olakšavajuća okolnost uzeto je u obzir priznanje krivice. Počinitelj je prema članu 222., stav 3. Krivičnog zakona FBiH za krivično djelo nasilja u porodici osuđen na šest mjeseci zatvora, dok je za krivično djelo ubistva u pokušaju prema članu 166, Krivičnog zakona osuđen na tri godine zatvora za pokušaj ubistva njegovog punca.

4.1.1. Zaključci i preporuke

Analiza presuda pokazuje kompleksnost ove problematike, u nekim slučajevima je vidljiva rodna dimenzija ubistava koja se uzima kao otežavajuća okolnost, dok je kod drugih presuda taj dio nevidljiv. Također, iako iz presuda često nije vidljivo ranije činenje nasilja u porodici, s obzirom da se samo navode prijave koje su vidljive iz evidencija, istraživanja pokazuju da je slučajevima ubistava u porodici često prethodilo dugotrajno zlostavljanje, ali koje nije nužno prijavljivano.

Preporuke

- Provoditi edukacije sudija i tužilaca s ciljem ujednačavanja sudske prakse, posebno u dijelu otežavajućih i olakšavajućih okolnosti
- Kazne za počinitelje su i dalje jako niske, neophodna je stroža kaznena politika za nasilje u porodici uopće, a posebno za tragične slučajeve sa smrtnim ishodom ili pokušajima ubistva

4.2. Prikaz rezultata dosadašnjih istraživanja i podataka u vezi nasilja, femicida i upotrebe oružja

Istraživanje provedeno na uzorku od 246 presuda u Bosni i Hercegovini⁷¹ pokazuje da su ubistva koja se mogu dovesti u vezu sa femicidom u 7,89% slučajeva počinjena oružjem za koje je počinitelj imao dozvolu, dok je u 31,58% slučajeva ubistvo počinjeno nelegalnim oružjem, a u 60,53% slučajeva predmetima za koja nije propisana obaveza izdavanja dozvole.

Prema podacima UNODC-a za period od 2015. do 2022. godine u Bosni i Hercegovini je zabilježeno 85 ubistava žena, što je u prosjeku 11 ubistava žena godišnje, uz prosječnu stopu od 0.62 ubijenih žena na 100.000 stanovnika (vidjeti tabelu 2)⁷².

71 Hrnčić, Z. (2024). Mogućnost procesuiranja femicida u Bosni i Hercegovini, Diskursi rodne pravde: Analiza pravnih okvira i sudske prakse u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Srbiji, Izdavač TPO Fondacija

72 Preuzeto sa internetske stranice UNODOS-a: <https://dataunodc.un.org/dp-intentional-homicide-victims>, bazi podataka pristupljeno 11.11.2024. godine

Godina	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Broj ubijenih žena	18	15	10	8	10	5	7	12	13
Stopa ubijenih žena na 10.000 stanovnika	1.00	0.85	0.57	0.46	0.59	0.30	0.42	0.73	0.78

Tabela 2: Broj ubijenih žena i stopa ubijenih žena na 100.000 stanovnika u Bosni i Hercegovini; Izvor: UNODOC, 2025.

Vatreno oružje u zakonskom posjedovanju se zloupotrebljava i za nasilje u porodici⁷³. Iako je samo 4,3% krivičnih djela povezano sa zakonitim oružjem, dok je 95,7% vezano za nezakonito oružje, značajno se razlikuje vrsta krivičnih djela u ovom kontekstu, te je oružje u zakonitom vlasništvu češće prisutno kod slučajeva ubistava, nasilja u porodici i provala⁷⁴. Kada je u pitanju nasilje u porodici, krivična djela u kontekst korištenja vatrenog oružja u 17,4% slučajeva se vežu za dozvoljeno, a u 82,6% slučajeva za nedozvoljeno oružje. Ubistva u krugu porodice čine 28,9% svih ubistava, a ubistvo od strane intimnog partnera nesrazmjerno pogađa žene koje su žrtve u 88% slučajeva. Ovo istraživanje također naglašava potrebu da se značajnije vodi računa o ranijim slučajevima nasilja u porodici kao osnova za odbijanje dozvole ili oduzumanja dozvole, jer je manje od 3% zahtjeva za dozvolu odbijeno na osnovu nasilja u porodici. Također, većina ispitanika/ca bi se osjećala značajno sigurnije kada u kući ne bi bilo oružja.

Prema podacima sa Platforme za praćenje oružanog nasilja u Bosni i Hercegovini je u 2023. godini zabilježeno 529 incidenata sa vatrenim oružjem, od čega je devet slučajeva bilo vezano za nasilje u porodici, te je primjetan porast od 29% u odnosu na prethodnu godinu kada je bilo 507

73 Strategija za kontrolu malog i lakog naoružanja u Bosni i Hercegovini 2021-2024

74 SEESAC (2019). Istraživanje u oblasti malog oružja i lakog naoružanja u Bosni i Hercegovini, Beograd, Srbija

75 Izvještaj o radu Koordinacionog odbora za kontrolu malog i lakog naoružanja u Bosni i Hercegovini za 2023. godinu.

slučajeva⁷⁵. Prema istom izvještaju, žrtve sa smrtnim ishodom uglavnom se vežu za nasilje u porodici, te je u 2022. godini bilo sedam slučajeva nasilja u porodici u kojim je za izvršenje krivičnog djela korišteno oružje, a u 2023. godini devet slučajeva.

Prema Istraživanju o slučajevima incidenata sa oružjem u vezi sa nasiljem u porodici u Jugoistočnoj Europi u 2022. godini⁷⁶ došlo je do porasta incidenata sa oružjem u vezi sa nasiljem u porodici za 18%, pri čemu je jedino u Bosni i Hercegovini došlo do smanjenja broja takvih slučajeva. S tim u vezi, u Bosni i Hercegovini je u 2022. godini registrovano sedam slučajeva korištenja oružja u kontekstu nasilja u porodici (u 2021. godini deset slučajeva), pri čemu su žrtve u pet slučajeva žene, a u dva slučaja muškarci. U dva slučaja se radi o smrtnim ishodima, u jednom slučaju povredi i u jednom slučaju o prijetnji, a počinitelji su u svim slučajevima muškarci. Kao i u drugim zemljama i u Bosni i Hercegovini su ubistva supruge ili partnerice često praćena samoubistvima počinitelja (dva slučaja u 2022. godini). Također, osim korištenja oružja u slučajevima intimnog partnerskog nasilja u tri slučaja tokom 2022. godine korišteno je oružje i u slučajevima nasilja u porodici od strane drugog člana porodice, sa dva smrtna ishoda i jednim ishodom bez povrede, pri čemu su počinitelji u svim slučajevima muškarci. Ukupno gledano na cjelokupnom uzorku zemalja Jugoistočne Europe, ovo istraživanje pokazuje izrazito rodno osjetljivu problematiku ove oblasti s obzirom da su svim počiniteljima u slučajevima korištenja oružja u kontekstu nasilja u porodici bili muškarci u 2022. godini. Pištolj kao sredstvo izvršenja je korišteno u 49% slučajeva, u 25% slučajeva puške, u 10% slučajeva automatske puške, a u 63% slučajeva oružje je oduzeto. Ipak, istraživanja pokazuju da se samo 10% slučajeva nasilja u porodici prijavljuje, što značajno ograničava primjenu navedenih zakonskih rješenja s ciljem prevencije zloupotrebe oružja u slučajevima nasilja u porodici. Kao značajan faktor rizika za ubistvo žene od strane intimnog partera predstavlja trenutak kada žrtva napušta počinitelja⁷⁷.

Količina malog i lakog naoružanja u Bosni i Hercegovini je prema podacima istraživanja provedenog u Bosni i Hercegovini iznosila 376.151 komada, od čega 21,4% u posjedu vladinih agencija, 1,3% kod pravnih lica, a

76 SEESAC (2022). Firearms incidents in the context of Domestic Violence in South East Europe in 2022, South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for Small Arms and Light Weapons, Belgrade, Serbia.

77 SEESAC (2024). Smjernice za procjenu i odgovor na rizike u vezi sa zloupotrebom vatrenog oružja u nasilju u porodici, Beograd, Srbija.

velika većina u posjedu građana i to 77,3%, te je sveukupno u porastu količina posjedovanja registrovanog naoružanja. Najveći broj dozvola je u posjedu muškaraca i to 97%⁷⁸. Zabrinjavajuća je količina izgubljenog i ukradenog oružja koje na taj način iz legalnog posjeda završava na nekontrolisanom tržištu.

Kada je u pitanju nasilje u porodici, oficijelni statistički podaci pokazuju da su počinioци krivičnih djela najčešće muškarci, u oko 94% slučajeva, a da je nasilje u 64% slučajeva počinio bračni ili vanbračni partner prema supruzi⁷⁹. Istraživanja provedena u Bosni i Hercegovini pokazuju da je 49% žena tokom života doživjelo neki oblik nasilja u porodici⁸⁰. Ovo istraživanje pokazuje da su u 71,5% slučajeva počinioци nasilja sadašnji ili bivši partneri.

Na godišnjem nivou u Bosni i Hercegovini bude prijavljeno oko 2.500 slučajeva nasilja u porodici, a policija sačini oko 1.200 izvještaja o počinjenom krivičnom djelu, nakon podizanja optužnice sudovi izreknu oko 700 sankcija, uz oko 600 zaštitnih mjera, te oko 500 smještaja žrtava u sigurne kuće i oko 4.000 poziva na SOS telefone⁸¹. Kada su u pitanju sankcije, problem je što su 70% sankcija uslovne presude kada su u pitanju oblici nasilja u porodici koji ne završe smrtnim ishodom, a s obzirom da su za slučajeve ubistava izricane kazne od deset godina do kazni dugotrajnog zatvora, može se zaključiti da bi ubistva koja se mogu dovesti u vezi sa nasiljem u porodici mogla biti spriječena pravovremenim ozbiljnijim sankcijama već kod prvih prijava nasilja u porodici. Evaluacija primjene zaštitnih mjera⁸² je pokazala da nije bilo recidiva u činjenju nasilja u porodici kada su provedene istovremeno realizovane tri radnje, i to: nakon prijave policija je privremeno lišila slobode počinioца nasilja, čime je prekinut krug nasilja, izrečena je zaštitna mjera zabrane uznemiravanja, čime je dat prostor za djelovanje i provedena je zaštitna mjera psihosocijalnog tretmana čime su kroz šestomjesečni tretman naučeni novi obrasci ponašanja.

78 SEESAC (2019). Istraživanje u oblasti malog oružja i lakog naoružanja u Bosni i Hercegovini, Beograd, Srbija.

79 Izveštaj o monitoringu ostvarenih strateških ciljeva tokom implementacije AP za provedbu Strategije za prevenciju nasilja u porodici u 2018. godini.

80 Babović, M. (2013). Rasprostranjenost i karakteristike nasilja prema ženama u BiH.

81 GREVIO (2019). Izveštaj Bosne i Hercegovine o zakonodavnim i drugim mjerama za provedbu odredbi Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija).

82 Kovač, R., Hrnčić, Z., Pilav, A., Poturković, M., Memić, F., Avduković, N. I Balavac, M. (2018). Impact Evaluation of Mandatory Protective Measures on Domestic Violence, Evaluation Society in Bosnia and Herzegovina, USMEASURE, Sarajevo.

4.2.1. Zaključci i preporuke

Istraživanja pokazuju da se 60% ubistava u Bosni i Hercegovini izvrši oružjem za koje nije potrebna dozvola, dok se u ostalim slučajevima radi ili o nelegalnom oružju (32%) ili o legalnom oružju za koje postoji dozvola (8%). Ovo pokazuje da proces dobijanja dozvole predstavlja značajan filter u cilju sprečavanja dobijanja oružja za osobe sklone nasilnom ponašanju. Također, iako je u Bosni i Hercegovini velik broj propisa kojim se reguliše izdavanje dozvola za posjedovanje lakog naoružanja, svi ovi propisi imaju mehanizme kojima se osigurava kontrola ove oblasti. Međutim, s obzirom da se samo 10% slučajeva nasilja u porodici prijavi i dalje ostaje značajan obuhvat ovog problema izvan okvira kontrole ovim putem. Posjedovanje naoružanja je u dominantnoj mjeri kod muškaraca, a većina ubistava u krugu porodice se izvrši od strane muškaraca, dok bi se žene, ali i ostali članovi porodice, značajno sigurnije osjećali kada u kući ne bi bilo oružja.

Preporuke:

- Provesti različita specifična istraživanja učinka kontrole prilikom izdavanja dozvola;
- Provoditi edukacije policijskih službenika o nasilju u porodici i rodno zasnovanom nasilju, te u vezi naoružanja u kontekstu nasilja u porodici;
- Provesti posebne kurseve o nasilju u porodici u okviru postupka izdavanja dozvola s ciljem jačanja svijesti osoba kojima se izdaje dozvola za oružje.

5. ANALIZA ISTRAŽIVANJA O UTICAJU LAKOG ORUŽJA NA NASILJE U PORODICI IZ PERSPEKTIVE ŽRTAVA/PREŽIVJELIH NASILJA

Autorka: Dragana Miljević

5. ANALIZA ISTRAŽIVANJA O UTICAJU LAKOG ORUŽJA NA NASILJE U PORODICI IZ PERSPEKTIVE ŽRTAVA/PREŽIVJELIH NASILJA

5.1. Metodologija i uzorak

U cilju dobijanja uvida u iskustva žena izloženih nasilju u porodici, s posebnim fokusom na prijetnje i upotrebu oružja, anketirane su 102 žene iz različitih dijelova Bosne i Hercegovine. Anketom se željelo identifikovati postojanje obrazaca i faktora koji utiču na percepciju sigurnosti žena, a tiču se prisustva oružja, ali i definisati smjernice za unapređenje podrške žrtvama.

Istraživanje je sprovedeno korištenjem anketnog upitnika sa zatvorenim i otvorenim pitanjima. Anketiranje je bilo anonimno. Anketni upitnik imao je ukupno 26 pitanja, od čega dvadeset i jedno pitanje zatvorenog i pet pitanja otvorenog tipa. Pitanja zatvorenog tipa nudila su izbor unaprijed definisanih odgovora, dok su pitanja otvorenog tipa davala mogućnost iznošenja individualnih perspektiva i iskustava ispitanica. Dobijeni podaci su analizirani upotrebom deskriptivne statistike i vizualizovani kroz grafikone i tabele za pitanja zatvorenog tipa. Odgovori na pitanja otvorenog tipa grupisani su tematski i predstavljeni u tekstualnom obliku.

Anketni upitnik tematski je bio podijeljen u nekoliko cjelina i opis rezultata ankete sadržajno prati cjeline iz upitnika. To su, pored demografskih podataka o ispitanicama, prikaz njihovog iskustva nasilja, prisutnost oružja kao prijetnje, prijava nasilja i akcije koje su slijedile nakon prijave i posljedice preživljenog nasilja.

5.2. Rezultati istraživanja

5.2.1. Socio-demografski podaci o ispitanicama

Ispitanice su žene koje imaju iskustvo nasilja unutar porodičnog konteksta, a pristup ciljnoj grupi ostvaren je uspostavljanjem saradnje sa ženskim organizacijama koje vode sigurne kuće u BiH i/ili pružaju druge vrste usluga za žene žrtve nasilja. Uzorak je uključivao žene različitih dobnih skupina, obrazovanja i mjesta boravka. Specifičnost pristupa ciljnoj grupi u istraživanju (posredstvom specijalizovanih nevladinih organizacija) uslovio je i njihovu geografsku distribuciju. Učesnice istraživanja su žene koje su prijavile porodično nasilje iz: Banja Luke, Bijeljine, Modriče, Sarajeva, Tuzle, Zenice, Mostara i Trebinja. Slijedi tabelarni prikaz ispitanica po gradovima.

Grad	Broj ispitanica	Procenat %
Banja Luka	19	18,6%
Bijeljina	12	11,8%
Modriča	12	11,8%
Sarajevo	16	15,8%
Tuzla	13	12,7%
Zenica	8	7,8%
Mostar	14	13,7%
Trebinje	8	7,8%
Ukupno	102	100%

Tabela 3: Prikaz ispitanica po mjestu življenja

Obzirom da je ciljna grupa u anketi bila specifična, starosna struktura ovih ispitanica posebno je važna, jer implicitno može da ukaže koja je dobnna struktura žena najviše izložena nasilju ili ga najčešće prijavljuje. Najveći broj ispitanica pripada **starosnoj grupi od 36 do 45 godina** (29%), što može ukazivati na to da su žene u ovom periodu života najčešće izložene nasilju ili su spremnije da o njemu govore. Sljedeća po brojnosti je **grupa od 26 do 35 godina** (24%), dok starije ispitanice, posebno one **od 66 i više godina**, čine najmanji procenat (8%). Mlađe ispitanice (**18-25 go-**

dina) su najmanje zastupljene. Takođe, starije ispitanice (**56+ godina**) čine značajan dio uzorka, što može ukazivati i na dugotrajnu izloženost nasilju. Slijedi tabelarni prikaz dobne strukture ispitanica:

Starosna grupa (godine)	Broj ispitanica	Procenat %
18 - 25 godina	5	5,0%
26 - 35 godina	24	24,0%
36 - 45 godina	29	29,0%
46 - 55 godina	20	20,0%
56 - 65 godina	14	14,0%
66 i više godina	8	8,0%

Tabela 4: Prikaz starosne strukture ispitanica

Najveći broj ispitanica ima srednju stručnu spremu, 54,0%. Značajan procenat ispitanica, 27%, ima samo osnovno obrazovanje. S druge strane, vrlo mali broj ispitanica ima višu (6%) ili visoku stručnu spremu (11%), što može značiti da žene sa višim obrazovanjem imaju veće mogućnosti za izlazak iz nasilne situacije kroz zaposlenje i finansijsku nezavisnost i da rjeđe traže pomoć institucija ili nevladinih organizacija. Nijedna ispitanica nema magisterij ili doktorat. Rezultati ukazuju na to da nivo obrazovanja ima značajan uticaj na mogućnosti žena da potraže pomoć i izađu iz nasilnog odnosa.

Stručna sprema	Broj ispitanica	Procenat %
Nekvalifikovana radnica	1	1,0%
Osnovno obrazovanje	27	27,0%
Srednja stručna sprema	54	54,0%
Viša stručna sprema	6	6,0%
Visoka stručna sprema	12	11,0%
Magisterij/Doktorat	0	0,0%

Tabela 4: Prikaz obrazovne strukture

Analiza odgovora o zaposlenju pokazuje da samo trećina anketiranih žena, 31,4%, ima stalno zaposlenje. Na određeno vrijeme zaposleno je 17,1% ispitanica, a privremene ili povremene poslove obavlja njih 12,7%.

Od uzorka, 5,7% ispitanica izjasnilo se da “radi na crno”, dakle neprijavljeno. Zabrinjavajući podatak je da je gotovo četvrtina ispitanica (23,8%) nezaposlena, što može ukazivati na ekonomske prepreke u izlasku iz nasilnih situacija. Penzionerki ima 9,5%. Ako se izuzmu stalno zaposlene ispitanice i penzionerke, više od polovine uzorka anketiranih žena živi u situaciji ekonomske zavisnosti ili neizvjesnosti, što je alarmantno zabrinjavajući podatak i predstavlja rizik daljeg trpljenja nasilja.

Status zaposlenja	Broj ispitanica	Procenat %
Stalno zaposlenje	33	31,4 %
Zaposlena na određeno vrijeme	18	17,1 %
Privremeni/povremeni poslovi	13	12,3 %
Rad na crno	6	5,7 %
Nezaposlene	25	23,8 %
Penzionerke	10	9,5 %

Tabela 5: Prikaz radnog statusa ispitanica

U odnosu na bračni status, udatih je 39,2%, a u vanbračnoj zajednici živi 21,6% ispitanica. Kao razvedene, izjasnilo se 33,3% anketiranih žena. Ove žene već su prošle kroz proces raskida nasilnog odnosa, ali su možda i dalje suočene sa posljedicama tog nasilja. Udovice čine 2% uzora a neudate 4,9%.

Bračni status	Broj ispitanica	Procenat %
Udata	39	38,2 %
U vanbračnoj zajednici	22	21,5 %
Razvedena	34	33,3 %
Udovica	2	1,9 %
Neudata	5	4,9 %

Tabela 6: Bračni status ispitanica

5.2.2. Iskustvo nasilja – dužina trajanja

U anketi je postavljeno **pitanje o trajanju nasilne zajednice**. Ponuđeni odgovori su bili:

- 1-5 godina
- 5-10 godina
- 10-15 godina
- 15-20 godina
- Preko 20 godina

Odgovori pokazuju da je najveći procenat ispitanica (39,2%) doživio **nasilje u trajanju od 10 do 15 godina**, dok je značajan broj žena (21,5%) bilo u nasilnoj zajednici **između 5 i 10 godina**. Takođe, više od 11% žena je doživelo nasilje u trajanju **dužem od 20 godina**, što ukazuje na ozbiljnost i dugotrajnost nasilnih odnosa. Najmanji procenat ispitanica bio je u nasilnim zajednicama koje su trajale **do 5 godina** (7,8%).

Trajanje nasilja od 5-10 godina (21,5%): Oko 22% ispitanica bilo je u nasilnoj zajednici između 5 i 10 godina. Ovako dug period nosi posebne rizike jer žene mogu postati emocionalno i ekonomski zavisne od nasilnog partnera, zdravstveno već ugrožene i oslabljenih kapaciteta za suprotstavljanje nasilju. Izlazak iz takvog odnosa još je izazovniji i teži. Nasilje tokom ovog perioda može ostaviti duboke psihološke ožiljke, a žene mogu početi gubiti samopouzdanje i osjećati se zarobljene.

Trajanje nasilja od 10-15 godina (39,2%): Najveći procenat ispitanica (39.2%) doživio je nasilje u trajanju od 10 do 15 godina. Ovo ukazuje na to da je nasilje u životima mnogih žena trajalo tokom značajnog perioda života, što može imati ozbiljan uticaj na njihovu emocionalnu i fizičku dobrobit. Dugotrajna izloženost nasilju može dovesti do ozbiljne traume i psiholoških problema, kao što su posttraumatski stres, depresija i anksioznost.

Trajanje nasilja od 15-20 godina (19,6%): Oko 19% ispitanica bilo je u nasilnoj zajednici između 15 i 20 godina. Žene su već dugo bile u vezama u kojima je nasilje bilo prisutno, što može biti povezano sa dubokom emo-

cionalnom i psihološkom ovisnošću o nasilnom partneru, kao i transgeneracijskim prenošenjem nasilja, bilo da one same potiču iz porodica u kojima je bilo nasilje ili da postoji rizik prenosa nasilnih obrazaca ponašanja na njihovu djecu. Takve žene mogu biti suočene sa izuzetno teškim izazovima u procesu oporavka, jer su dio svog života provele pod kontrolom i nasiljem.

Trajanje nasilja preko 20 godina (11,7%): Skoro 12% ispitanica doživjelo je nasilje u trajanju od više od 20 godina. Ovaj podatak ukazuje na to da postoji značajan broj žena koje su bile u nasilnim odnosima tokom gotovo čitavog svog života, što ima teške posljedice po njihovo mentalno i fizičko zdravlje. Dugotrajno nasilje može uzrokovati ozbiljnu traumu i otežati ženi da se oslobodi nasilnog partnera, jer su godine u takvom okruženju mogle učiniti da se osjećaju potpuno bespomoćno ili da vjeruju da nemaju izbora. Dugotrajno nasilje proizvodi i ozbiljne društvene posljedice jer utiče na reprodukciju nasilnih obrazaca ponašanja.

Ovi rezultati ukazuju na ozbiljnost i duboku ukorijenjenost nasilja u životima žena. Nasilje je u mnogim slučajevima prisutno tokom dužeg vremenskog perioda, što može otežati proces izlaska iz nasilne zajednice i oporavak. Dugi periodi nasilja imaju dugoročne posljedice na mentalno zdravlje žena, a veća je vjerovatnoća da će se žene koje su doživjele nasilje tokom 10 i više godina suočiti sa ozbiljnim psihološkim i socijalnim izazovima. Pružanje pomoći i podrške ovim ženama zahtijeva specifične i dugoročne intervencije koje obuhvataju ne samo zaštitu, već i emocionalnu, psihološku i socijalnu podršku kako bi se omogućio oporavak i ponovni početak. Izuzetno je važno da intervencija kod dugotrajnog nasilja obuhvati širu porodicu, djecu, a potencijalno da se neki vid savjetodavne podrške omogući i drugim članovima porodice koji su svjedočili, direktno ili indirektno, egzistiranju nasilnog porodičnog konteksta.

Grafikon 1 -
Dužina trajanja nasilja

6.2.3. Vrste i forme nasilja kojima su žene bile izložene

Ponuđeni odgovori u vezi sa **vrstama i formama nasilja**, bili su:

- Psihičko nasilje
- Fizičko nasilje
- Ekonomsko nasilje
- Seksualno nasilje
- Kombinovano nasilje

Analiza odgovora o vrstama nasilja koje su ispitanice preživjele, ili i dalje trpe, ukazuje na prisustvo različitih oblika nasilja, a alarmantno je prisustvo kombinovanog nasilja kod većine ispitanica.

Psihičko nasilje (17,6%): Psihičko nasilje je prisutno kod 17,6% ispitanica. Ovaj oblik nasilja može uključivati emocionalno zlostavljanje, manipulaciju, verbalne napade, prijetnje i druge oblike kontrole i zastrašivanja. Psihičko nasilje, iako se nedovoljno percipira i istražuje ostavlja dugoročne posljedice na mentalno zdravlje žena, uključujući depresiju, anksioznost i posttraumatski stres.

Fizičko nasilje (11,8%): Fizičko nasilje je prisutno kod 11,8% ispitanica. To uključuje udaranje, guranje, gušenje, fizičke prijetnje i druge oblike tjelesnog nasilja. Fizičko nasilje može ostaviti vidljive ožiljke i ozbiljna tjelesna oštećenja, a takođe izaziva trajnu fizičku i emocionalnu traumu.

Ekonomsko nasilje (2,9%): Ekonomsko nasilje je prisutno kod 2,9% ispitanica i uključuje kontrolu nad finansijskim resursima, uskraćivanje pristupa novcu, zaduživanje bez saglasnosti ili sprječavanje žene da radi. Ekonomsko nasilje može ozbiljno otežati ženi izlazak iz nasilnog odnosa, jer stvara zavisnost i otežava samostalnost, ali se nedovoljno prepoznaje, što potvrđuju i odgovori u anketi. Takođe, važno je u sličnim istraživanjima, kod ekonomskog i psihološkog nasilja nuditi odgovore koji će uključivati različite vrste ponašanja koja čine ekonomsko, odnosno psihološko nasilje.

Seksualno nasilje (0%): Zanimljivo je da nijedna ispitanica nije prijavila seksualno nasilje u ovom uzorku. Ovo može biti rezultat toga da žene

možda nisu u mogućnosti ili ne žele prijaviti seksualno nasilje zbog stida, straha ili društvenih normi koje ometaju prijavu takvih postupaka, ili da ga ne prepoznaju.

Kombinovano nasilje (67,6%): Najveći procenat ispitanica (67,6%) prijavio je kombinovano nasilje, što znači da su doživele više oblika nasilja istovremeno (npr. psihičko, fizičko i ekonomsko nasilje zajedno). Kombinovano nasilje je najteže jer žene koje ga doživljavaju suočavaju se sa složenim i višestrukim traumama koje zahtijevaju specifične strategije pomoći i podrške. Istovremeno, važno je znati da je kombinovano nasilje najviše zastupljeno u društvu, a ovo istraživanje to ponovo dokazuje.

Rezultati koji su dobijeni odgovorima na pitanje o vrstama nasilja ukazuju da je nasilje u životima ispitanica višeslojno i kompleksno. Iako je prisutno i fizičko nasilje, psihičko nasilje se čini najraširenijim oblikom nasilja. Kombinovano nasilje, koje uključuje više oblika nasilja, pogađa veliki broj žena, što ukazuje na ozbiljnost i kompleksnost situacije. Ekonomsko nasilje i seksualno nasilje još se ne prepoznaju dovoljno.

Vrsta nasilja	Broj ispitanica	Procenat %
Psihičko nasilje	18	17,6 %
Fizičko nasilje	12	11,7 %
Ekonomsko nasilje	3	2,9 %
Seksualno nasilje	0	0,0 %
Kombinovano nasilje	69	67,6 %

Tabela 7: Prikaz vrste nasilja

Grafikon 2 - Vrsta nasilja

6.2.4. Prisutnost i upotreba oružja

U anketi je postavljeno **pitanje o prijetnji oružjem u toku nasilja**. Ponuđeni odgovori su bili:

- Da
- Ne

Više od polovine, **57,1% ispitanica prijavilo je prijetnje oružjem**. To znači da je za veliki broj žena nasilje bilo izuzetno ozbiljno i potencijalno smrtonosno. Žene koje doživljavaju prijetnje oružjem mogu se osjećati potpuno bespomoćno i uvjereno da nemaju izlaz iz nasilne situacije. **Sa Ne je odgovorilo 42.9% ispitanica iz uzorka.**

Ovi rezultati ukazuju da se vatreno oružje često koristi kao sredstvo za vršenje i “pojačavanje” efekta čina i situacije porodičnog nasilja. Prijetnje oružjem predstavljaju jedan od najopasnijih aspekata nasilja u životima žena i povećavaju rizik femicida, teških povreda i opšteg straha u porodici i njenom okruženju jer posjedovanje oružja obeshrabruje i čini opreznim i potencijalne pomagače. Ovaj oblik nasilja često izaziva strah za život, što može dodatno otežati ženi da potraži pomoć ili da se oslobodi nasilnog

partnera. Žene koje su izložene prijetnjama oružjem suočavaju se sa značajnim psihološkim i fizičkim traumama, a takve prijetnje mogu imati dugoročne posljedice na njihovo mentalno zdravlje. Ovi podaci takođe naglašavaju važnost pružanja zaštite i pomoći ženama koje su u ovakvim situacijama, kako bi se spriječila dalja eskalacija nasilja.

Grafikon 3 - Prijetnja oružjem

5.2.5. Upotreba oružja

U anketi je postavljeno **pitanje o upotrebi oružja u toku nasilja**. Ponuđeni odgovori su bili:

- Da
- Ne

Približno trećina ispitanica izjasnila se da je bila izložena nasilju sa upotrebom oružja, odnosno sa **Da je odgovorilo 30,4% anketiranih žena**. Ovaj podatak ukazuje na to da je nasilje u tih 30,4% slučajeva bilo izuzetno ozbiljno, sa potencijalnom opasnošću za život žene.

Grafikon 4 - Upotreba oružja

Na pitanje ***Kome su prijetnje oružjem bile upućene***, ponuđeni odgovori bili su:

- Samo vama
- Članu porodice
- Prijatelju, komšiji, kumu
- Policiji
- Prijetnje samoubistvom

Dobijeni odgovori ukazuju na to da su prijetnje oružjem u mnogim slučajevima bile upućene direktno ženama (51,9%), što ponovo potcrtava ozbiljnost i intenzitet nasilja. Prijetnje upućene članovima porodice, prijateljima i komšijama mogu povećati strah i nesigurnost, a prijetnje samoubistvom (24,8%) ukazuju na emocionalnu manipulaciju koja se koristi za kontrolu žrtve. Takođe, prijetnje upućene policiji (2,3%) mogu ukazivati na pokušaje zastrašivanja žena da ne potraže pomoć, kao i na nasilnu prirodu počinioaca i potpuno odsustvo kontrole nad postupcima.

52,9% ispitanica izjavilo je da su prijetnje oružjem bile upućene samo njima. Ovaj podatak ukazuje na to da su žene često bile izložene nasilju u

kojem su samo one bile cilj, a oružje je bilo alat za vršenje nasilja i pojačavanje kontrole od strane partnera ili nasilnika. Ujedno ovo pitanje bilo bi korisno otvoriti i u fokus grupnim diskusijama ili intervjuima, jer bi opis situacija nasilja u kojima je korišteno oružje, doživljaj koji je ponijela žrtva iz samog čina nasilja, kao i kako se osjećala kasnije kada je nasilni incident prestao, predstavljao kvalitetan material za dalju analizu i planiranje pomoći u različitim aspektima intervencija u slučajevima nasilja u porodici.

17% prijetnji oružjem bilo je upućeno članu porodice žene, što je visok procenat koji upozorava na opasnost nasilnog odnosa i po žrtvu i njeno okruženje i može biti indikator rizika od femicida.

3,8% prijetnji bilo je upućeno prijateljima, komšijama ili kumovima. Ovaj manji procenat pokazuje da su neki nasilnici pokušavali da šire strah i nesigurnost prema širem krugu ženine sredine, uključujući njihove prijatelje ili ljude iz okruženja, što znači zastrašivanje i kontrolu svih socijalnih veza žrtve i ova vrsta nasilnog ponašanja ozbiljno upozorava o opasnosti u kojoj se žrtva nalazi i mora se uzeti ozbiljno u svakoj procjeni rizika.

2,3% prijetnji bilo je upućeno policiji, što potvrđuje da i policija i druga službena lica moraju voditi računa o rizicima intervencije u situacijama kada počinitelj nasilja posjeduje dozvolu za posjedovanje oružja.

24,8% ispitanica izjavilo je da su bile suočene sa prijetnjama samoubistvom. Ovo je vrlo ozbiljan i zabrinjavajući podatak, jer prijetnje samoubistvom od strane nasilnika često služe kao manipulativni alat da se žena drži u nasilnoj vezi, uz osjećaj krivice i straha. Ali, obzirom da se gotovo polovina ubistava žena okončava i samoubistvom počinioca ubistva, prijetnja samoubistvom je ujedno ozbiljan rizik da bi nasilje moglo eskalirati u femicid.

Prijetnje oružjem su bile upućene	Broj ispitanica	Procenat %
Samo vama	67	51,9%
Članu porodice	22	17,0%
Prijatelju, komšiji, kumu	5	3,8%
Policiji	3	2,3%
Prijetnje samoubostvom	32	24,8%

Tabela 8 - Tabelarni prikaz prijetnji oružjem

Na pitanje, ***Da li ste nakon prijetnji oružjem prijavili nasilje***, ponuđene su tri opcije za odgovor:

- Da
- Ne
- Nije bilo upotrebe oružja

Podaci pokazuju da je prijavljivanje nasilja nakon prijetnje oružjem relativno nisko. **Sa *Da*, odgovorilo je 40,4% ispitanica. Sa *Ne* je odgovorilo 47,5% ispitanica.** Viši procenat žena (47,5%) nije prijavio nasilje, što može biti posljedica različitih faktora, poput straha, osjetljivosti na prijetnje ili povjerenja u sistem zaštite.

Nije bilo upotrebe oružje odgovorilo je 12,1% ispitanica. Odgovori na ovo pitanje u određenoj su koliziji sa nekim od prethodnih odgovora, što se dešava u ovoj vrsti istraživanja u kojoj se ne ostvaruje direktan kontakt između istraživača i ispitanika/ca i ne postoji mogućnost pojašnjenja pitanja. To ne umanjuje ozbiljnost nalaza da je gotovo polovina ispitanica iz uzorka ćutala ili bi ćutala o prijetnji oružjem, jer ukazuje koliko prijetnje oružjem imaju efekat zastrašivanja.

Prijava nasilja nakon prijetnji oružjem	Broj ispitanica	Procenat %
Da	41	40,4 %
Ne	46	47,5 %
Nije bilo upotrebe oružja	12	12,1 %

Tabela 9 - Tabelarni prikaz nalaza

Na pitanje **Da li ste nakon upotrebe oružja prijavili nasilje**, ponuđeni odgovori su bili:

- Da
- Ne

Podaci pokazuju zabrinjavajući trend u vezi sa prijavljivanjem nasilja. Iako je značajan broj žena prijavio nasilje, više od polovine nije, što ukazuje na potrebu za dodatnom podrškom, edukacijom i jačim mehanizmima zaštite za žene koje se suočavaju sa nasiljem. Povećanje povjerenja u institucije, kao i pružanje sigurnosnih mreža, ključno je za obezbjeđivanje veće sigurnosti i zaštite žena u opasnosti.

Sa **Da**, je odgovorilo 42,9% ispitanica koje su prijavile nasilje nakon upotrebe oružja, a odgovor **Ne**, dalo je 57,1% ispitanica.

Prijava nasilja nakon upotrebe oružja

Grafikon 5 - Prijava nasilja nakon upotrebe oružja

U anketi je postavljeno pitanje ***kome su se žene sa iskustvom nasilja obratile za pomoć***. Ponuđeni odgovori su bili:

- Policija
- Centar za socijalni rad
- Nevladina organizacija
- Porodica
- Prijatelji
- Drugo

Da se obratilo policiji, odgovorilo je 52,4% ispitanica iz uzorka. Ovaj rezultat u skladu je sa ranijim istraživanjima da je policija najčešće prva adresa za prijavu nasilja. **Nevladine organizacije su bile izvor pomoći za 15,8% ispitanica**, što pokazuje da dio žena vjeruje u organizacije koje se bave zaštitom i podrškom žrtvama nasilja, kao i da je postojeća mreža podrške izvan državnih institucija značajna za žene.

13,8% ispitanica se obratilo porodici, a manji procenat žena, **4,9%, se obratio prijateljima za pomoć.**

2,9% ispitanica je potražilo pomoć od drugih izvora - neki izvor pomoći spomenut je kao „drugo“, što može uključivati različite vrste pomoći, kao što su psihoterapeuti, savjetnici, ili manje poznate podrške.

Kome ste se obratili za pomoć	Broj ispitanica	Procenat %
Policija	53	52,4 %
Centar za socijalni rad	10	9,9 %
Nevladina organizacija	16	15,8 %
Porodica	14	13,8 %
Prijatelji	5	4,9 %
Drugo	3	2,9 %

Tabela 10 - Prijava nasilja i traženje pomoći

U anketi je postavljeno pitanje o ***prisutnosti djece prilikom prijetnji oružjem***. Ponuđeni odgovori su bili:

- Da
- Ne

Više od polovine žena nije imalo prisutnu djecu tokom prijetnji oružjem, ali i dalje postoji značajan broj žena kod kojih su djeca bila prisutna, što nosi ozbiljne rizike po njihov fizički i mentalni integritet. Potrebno je pružiti posebnu pažnju djeci u ovakvim situacijama i kod pružanja pomoći, ali i u situacijama procjene da li neko treba ili ne da legalno posjeduje oružje.

Sa **Da** je odgovorilo **45,6% ispitanica** i **potvrdilo da su djeca bila prisutna prilikom prijetnji oružjem**, malo manje od polovine uzorka anketiranih žena. **54,4% ispitanica navodi da djeca nisu bila prisutna prilikom prijetnji oružjem**.

Grafikon 6 - Prisustvo djece vršenju nasilja

Drugo pitanje vezano za djecu i korištenje oružja pri vršenju porodičnog nasilja bilo je o ***prisutnosti djece prilikom upotrebe oružja***. Ponuđeni odgovori su bili:

- Da
- Ne

Iako većina žena nije imala djecu prisutnu prilikom upotrebe oružja, 6.1% žena koje su iskusile upotrebu oružja imale su prisutnu djecu.

Sa **Da** je odgovorilo **6,1% ispitanica koje je navelo da su djeca bila prisutna prilikom upotrebe oružja**: Ovo ukazuje na ozbiljan rizik za djecu, jer oružje predstavlja fizičku opasnost, a prisustvo može izazvati emocionalne i psihološke trauma, pa čak i smrtni ishod.

Sa **Ne** je odgovorilo **93,9% ispitanica koje navode da djeca nisu bila prisutna prilikom upotrebe oružja**, što može biti i ohrabrujuće kada se razmišlja o trenutnoj bezbjednosti djece. Istovremeno, ovo je vrlo alarmantno u kontekstu rizika kojem su žene bile izložene, jer biranje situacije kada djeca nisu prisutna da se upotrijebi oružje, ukazuje na opasnost nasilja koje je moglo biti ciljano i planirano.

Prisustvo djece prilikom upotrebe oružja

Grafikon 7 - Prisustvo djece prilikom upotrebe oružja

U anketi je postavljeno pitanje o **posljedicama prilikom upotrebe oružja**. Ponuđeni odgovori su bili:

- Lakše povrede
- Teže povrede
- Nije bilo posljedica

30,3% ispitanica je doživjelo lakše povrede prilikom upotrebe oružja, a **5,8% ispitanica je doživjelo teže povrede prilikom upotrebe oružja**, dakle više od jedne trećine žena iz uzorka ranjeno je ili povrijedno upotrebom vatrenog oružja.

63,7% ispitanica nije doživjelo nikakve posljedice od upotrebe oružja. Dubinsko istraživanje uzorka kroz fokus grupe ili intervju otkriće više detalja i kako se oružje koristilo tokom vršenja nasilja i kako su se žene tome suprotstavljale.

Da li je bilo posljedica od upotrebe oružja	Broj ispitanica	Procenat %
Lakše povrede	31	30,3 %
Teže povrede	6	5,8 %
Nije bilo posljedica	65	63,7 %

Tabela 11 - Posljedice upotrebe oružja u porodičnom nasilju

U anketi je postavljeno **pitanje o saznanju o posjedovanju oružja**. Ponuđeni odgovori su bili:

- Da
- Ne

Iako više od polovine žena nije bilo svjesno da njihov partner posjeduje oružje, gotovo polovina njih imala je saznanje, što jasno ukazuje na povećanu opasnost u situacijama nasilja. Saznanje o oružju može povećati nivo stresa i nesigurnosti, dok nesvjesnost može smanjiti sposobnost žena da se adekvatno zaštite.

Sa **Da**, da je imalo saznanja da njihov partner posjeduje oružje **odgovorilo je 45,6%, a 54,4% ispitanica nije imalo saznanja o posjedovanju oružja**: Ovo pitanje takođe je jako važno prorađiti tokom kvalitativnog istraživanja jer je teško samo na osnovu ankete zaključivati kakav je bio subjektivni osjećaj straha ili sigurnosti žena koje su znale za oružje, odnosno šok i strah koje su doživjele žene koje nisu znale da im je oružje u kući ili u posjedu partnera.

Svjesnost ispitanica o posjedovanju oružja

Grafikon 8 - Svjesnost ispitanica o posjedovanju oružja

Za pitanje ***Da li je oružje bilo registrovano***, odnosno da li su žene znale da njihov partner posjeduje legalno oružje, ponuđeni odgovori su bili:

- Da
- Ne
- Ne znam

Iako je samo manji broj žena imao saznanje da je oružje registrovano, većina je bila nesigurna u vezi sa statutom oružja, što ukazuje da žene malo poznaju propise o posjedovanju i kontroli oružja i/ili da su isključene iz procesa konsultacija pri izdavanju dozvola za oružje.

Sa ***Da je odgovorilo 23,5% ispitanica***, dakle manje od četvrtine uzorka. Registrovano oružje znači da je zakonito posjedovano, ali to ne umanjuje njegovu opasnost u kontekstu nasilja. Ipak, registrovano oružje može omogućiti veću kontrolu od strane nadležnih vlasti.

36,2% ispitanica navodi da nije imalo saznanja da li je oružje bilo registrovano, što može značiti da je riječ o nelegalnom oružju koje može biti ozbiljniji problem za sigurnost žena, ili nedostatku informacija o statusu ili posjedovanju oružja. Nedostatak informacija da li partner posjeduje oružje i u kojem statusu, legalno ili ilegalno, veliki je znak upozorenja o odnosima u vezi, međusobnoj komunikaciji i uspostavljenom povjerenju. Veza u kojoj partner ovu vrstu informacija ne dijeli sa partnerkom već se može klasifikovati kao opasan odnos, čak i prije samih prijetnji ili upotrebe oružja.

40,1% ispitanica navodi da *ne zna* da li je oružje bilo registrovano: Više od 40% žena nije imalo saznanja o tome da li je oružje bilo registrovano, što ukazuje na mogućnost da nisu bile svjesne dodatnih zakonskih aspekata koji mogu uticati na opasnost koju oružje predstavlja. Ovaj podatak takođe sugeriše potrebu za boljim informisanjem žena o zakonskom okviru za posjedovanje oružja.

Da li ste imali saznanja da je oružje registrovano	Broj ispitanica	Procenat %
Da	24	23,5 %
Ne	37	36,2 %
Ne znam	41	40,1%

Tabela 12 - Informisanost o statusu oružja

Za pitanje ***Da li je policija nakon prijave nasilja i saznanja o posjedovanju oružja isto oduzela***, ponuđeni odgovori su bili:

- Da
- Ne
- Ne znam

Iako je trećina žena imala korist od intervencije policije koja je oduzela oružje, gotovo 60% ispitanica nije bilo sigurno u vezi sa tim da li je oružje oduzeto. Ovo ukazuje na potrebu za boljom praksom informisanja žrtava nasilja i jačanje koordinacije između organa reda i žrtava, kako bi se obezbijedila efikasna zaštita i smanjio rizik od ponovnog nasilja.

Da, 33,3% ispitanica navodi da je policija oduzela oružje nakon prijave: Ovo je pozitivan pokazatelj da je policija reagovala na prijavu i pokušala da smanji rizik od daljnjeg ponavljanja nasilja. Sa ***Ne je odgovorilo 6,8% ispitanica koje navode da policija nije oduzela oružje nakon prijave: 59,8% ispitanica ne zna da li je policija oduzela oružje:*** Više od polovine ispitanica (59,8%) nije imalo saznanja o tome da li je policija oduzela oružje, što može značiti da nisu bile informisane o postupcima nakon prijave.

Da li policija nakon prijave posjedovanja oružja isto oduzela	Broj ispitanica	Procenat %
Da	34	33,3 %
Ne	7	6,8 %
Ne znam	61	59,8 %

Tabela 13 - Informisanost o statusu oružja nakon intervencije policije

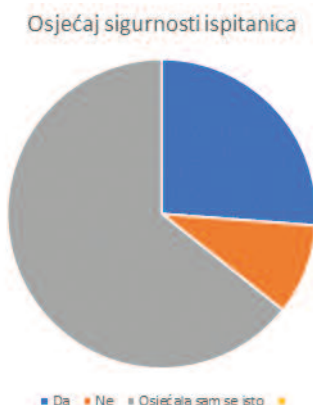
U anketi je postavljeno pitanje **da li su se žene osjećale sigurnije i zaštićeno ukoliko je policija oduzela oružje**. Ponuđeni odgovori su bili:

- Da
- Ne
- Osjećala sam se isto

Iako je oduzimanje oružja pozitivno uticalo na osećaj sigurnosti kod određenog broja žena, većina ispitanica nije primijetila značajnu promjenu u svom osjećaju sigurnosti. **26,2% ispitanica je navelo da su se osjećale sigurnije nakon oduzimanja oružja**. Oduzimanje oružja može smanjiti rizik od nasilja, ali mnoge žene i dalje mogu osjećati nesigurnost zbog drugih aspekata nasilja ili prijetnji.

9,5% ispitanica je navelo da se nisu osjećale sigurnije nakon oduzimanja oružja: Ovo može ukazivati na to da oduzimanje oružja nije bilo dovoljno da bi žene osjećale potpunu zaštitu, jer su možda još uvijek bile pod prijetnjom ili u strahu od drugih oblika nasilja.

64,3% ispitanica je navelo da su se osjećale isto nakon oduzimanja oružja: Najveći broj ispitanica (64.3%) nije primijetio veliku promjenu u svom osjećaju sigurnosti. Ovo je odgovor koji je važno dalje diskutovati tokom kvalitativnog istraživanja jer može razotkriti različite aspekte nasilnog odnosa zbog kojih se žene osjećaju ugroženo, u vezi sa prisustvom oružja, ili drugih metoda zastrašivanja. Otvoreno je i pitanje, ako je riječ o legalnom oružju, da li je oduzeto privremeno ili trajno, da li je oduzeto oružje jedino koje je partner imao, ili postoji oružje koje nije prijavljeno i drugo.

Grafikon 9 - Osjećaj sigurnosti ispitanica

U anketi je postavljeno pitanje ***možete li navesti ključni trenutak kada ste shvatili da ste ugroženi i da želite izaći iz nasilne zajednice***. Ponuđeni odgovori su bili:

- U akutnoj fazi nasilja
- Kada su djeca bila ugrožena
- Nakon upotrebe ili prijetnje oružjem
- Nakon niza pokušaja da se nasilnik promijeni
- Kada je moje zdravlje postalo ugroženo
- Drugo

Rezultati pokazuju da žene najčešće donose odluku o izlasku iz nasilne zajednice u trenucima eskalacije nasilja, naročito kada se osjećaju neposredno ugroženima.

Najčešći ključni trenutak (25,4%) za donošenje odluke o izlasku iz nasilne zajednice bio je nakon upotrebe ili prijetnje oružjem, što ukazuje na ozbiljnost situacija koje uključuju fizičku prijetnju opasnu po život.

20,5% ispitanica donijelo je odluku o izlasku iz nasilne zajednice nakon niza pokušaja da se nasilnik promijeni, što pokazuje da su mnoge žene uložile značajan trud u pokušaju da poboljšaju situaciju prije nego što su odlučile da odu.

20,5% ispitanica odlučilo se za izlazak iz nasilne zajednice kada je njihovo zdravlje bilo ugroženo, što potvrđuje ranija istraživanja o nasilju u porodici kao zdravstvenom problemu.

18,6% ispitanica je napustilo nasilnu zajednicu kada su njihova djeca bila ugrožena, a **12,7% ispitanica izjasnilo se da napustilo nasilnu zajednicu u akutnoj fazi nasilja**, što sugerise da je nasilje, iz različitih razloga za njih postalo nepodnošljivo. Samo **1,9% ispitanica navelo je druge razloge za izlazak iz nasilne zajednice**.

Ključni trenutak za izlazak iz nasilne zajednice	Broj ispitanica	Procenat %
U akutnoj fazi nasilja	13	12,7 %
Nakon upotrebe ili prijetnje oružjem	26	25,4 %
Kada je moje zdravlje postalo ugroženo	21	20,5 %
Kada su djeca bila ugrožena	19	18,6 %
Nakon niza pokušaja da se nasilnik promijeni	21	20,5 %
Drugo	2	1,9 %

Tabela 14 - Faktori odluke za izlazak iz nasilja

5.2.6. Odgovori na otvorena pitanja u anketi

Odgovori ispitanica na otvorena pitanja su detaljno popisani, ali i grupisani prema tematskim oblastima kako bi se smanjio obim i poboljšala preglednost. Npr. odgovori vezani za osjećaj ugroženosti su se sveli na nekoliko ključnih kategorija: strah, bespomoćnost, nesigurnost.

Na pitanje ***Možete li navesti čime vam se prijetilo***, ispitanice su dale mnogo odgovora koji su u obradi razvrstavani prema suštinskoj sličnosti prijetnje. Ispitanice su, pored prijetnji vatrenim oružjem, navodile i sve

druge oblike zastrašivanja, kao i prijetnje hladnim oružjem, samoubistvom, emocionalne ucjene, ucjene sigurnošću porodice i drugo. Jedna četvrtina ispitanica decidno je navela prijetnje puškom, pištoljem i drugim vatrenim oružjem, što pokazuje da se u nasilju u porodici koristi i potencijalno legalno (pištolj) kao i nelegalno vatreno oružje (samo lovačka puška se može posjedovati uz dozvolu).

Kategorije prijetnje	Broj ispitanica	Procenat %
Vatreno oružje (pištolj, puška)	26	25,4 %
Hladno oružje (nož, sjekira, bokser, prut)	21	20,5 %
Prijetnje samoubistvom	11	10,7 %
Prijetnje fizičkim nasilem	10	9,8 %
Psihološke prijetnje i ucjene	12	11,7 %
Ostalo (batine, ucjene porodicom)	22	21,5 %

Tabela 15 - Vrste i sredstva prijetnji

Sljedeće otvoreno pitanje za cilj je imalo dobijanje preciznijih podataka o vrstama oružja koja su korištena u fazi nasilja sa visokim intenzitetom po učestalosti i brutalnosti. Odgovori ispitanica razvrstani su u četiri kategorije u kojoj je najviše odgovora o korištenju vatrenog oružja, blizu četvrtine ispitanica, potom hladno oružje kao nož, bokser, sjekira i drugo.

Korištenje hladnog i vatanog oružja pri vršenju nasilja navodi više od 40 posto žena iz uzorka. Ostala "sredstva" nasilja jednako su zastrašujuća, iako ne dovode do brze i opasne povrede – kaiš, motka, flaša i slično, kao i vezivanje. Pedeset posto ispitanica navodi da su nasilje pratile teške verbalne prijetnje.

Šta žene sprječava da prijave nasilje? Strah za život navelo je najviše žena, čak preko 50% odgovora koji su upisani u upitnik sadržajno govore

o istom – strahu da će ih nasilnik teško povrijediti ili ubiti. Druga po brojnosti prepreka je pitanje - šta će sa njim da bude, šta će da bude sa porodicom, što je logična posljedica situacije nasilja u porodici koje se dešava u kontekstu najbližih socijalnih i emotivnih veza koje gradimo. Dio odgovora ukazuje da se mnoge žrtve u situaciji akutnog nasilja **osjećaju bespomoćno** i da ih je sramota. Važno je istaći da je **najmanji dio odgovora ukazivao da žene ne vjeruju u zaštitu institucija.**

Razlog neprijavljivanja nasilja	Broj ispitanica	Procenat %
Strah (za život, od nasilnika)	52	50,9 %
Sramota	5	4,9 %
Nepovjerenje u institucije	4	3,9 %
Psihološko stanje (bespomoćnost)	6	5,8 %
Ostalo (odgovornost za nasilnika)	35	34,3 %

Tabela 16: Subjektivne prepreke za prijavu nasilja

Da bi bolje razumjeli emocije žena koje trpe nasilje, posebno emocije tokom ili neposredno nakon akutnog nasilja, u otvorenim pitanjima zamolili smo ih da opišu kako su se osjećale. **Strah i nesigurnost kao dominantne emocije navedeni su u više od 40% odgovora.** Sljedeće na emotivnoj skali su bespomoćnost i depresija, a potom krivica i odgovornost. Takođe, gotovo jedna četvrtina odgovora opisuje stanje koje se može svrstati u fizičku i emocionalnu iscrpljenost.

Zadnje pitanje u anketi bilo je ***Možete li nam opisati šta za vas znači bezbjednost?*** Odgovori su razvrstani u četiri kategorije. Za žene koje su preživjele ili još trpe nasilje partnera u najvećem procentu bezbjednost je život bez straha od nasilja i straha za život, što je navedeno u polovini odgovora ispitanica. Jedna četvrtina odgovora ukazuje na ideal mirnog porodičnog života kao doživljaj bezbjednosti. Značajan dio odgovora bez-

bjednost doživljava kao slobodu kretanja i iznošenja mišljenja i stavova, bez straha od kontrole i ograničenja, a u oko 10% odgovora pominje se podrška institucija sistema kao percepcija bezbjednosti.

Dakle, bezbjednost za većinu žena znači sigurnost u životu bez nasilja, dok mnoge takođe prepoznaju značaj mirnog porodičnog života i slobode kretanja i izražavanja. Takođe, podrška institucija igra važnu ulogu u percepciji bezbjednosti, što naglašava važnost efikasne zaštite od strane nadležnih organa. Ovi odgovori sugerišu da su žene navodile stanja koja im trenutno nisu dostupna, ili mogu u njima da uživaju u ograničenom obimu.

5.3. Zaključci i preporuke

Specifičnost grupe koja je anketirana, žene koje imaju iskustvo trpljenja i suprotstavljanja nasilju kroz prijavu i traženje pomoći nadležnih institucija, umanjuje druga ograničenja koja je ova vrsta ankete imala: relativno mali uzorak, ograničenost na nekoliko većih gradova u BiH i nemogućnost strukturiranja uzorka u odnosu na različite specifične skupine žena (žene iz sela, Romkinje, druge marginalizovane grupe, itd). Obzirom da je riječ o ciljnoj grupi kojoj je teže pristupiti za provođenje istraživanja putem ankete, dobra dobna strukturiranost ispitanica je veliki uspjeh i obezbjeđuje mogućnosti donošenja argumentovanih zaključaka kao i preporuka.

Takođe, nasuprot ograničenjima, specifičnost iskustva nasilja, u istraživanju obezbjeđuje podatke koji se često samo pretpostavljaju ili o kojima šira javnost ima malo pouzdanih informacija – kao što su dužina trajanja nasilja, forme i vrste nasilnog postupanja, prisustvo oružja u vršenju nasilja, razloge zašto žene čute o nasilju i drugo. Ovi podaci dolaze iz “prve” ruke, od žena koje su nasilje preživjele ili im je nasilje i dalje svakodnevnica i zbog svoje autentičnosti izuzetno su dragocjeni.

Pored validnosti dijela nalaza samih po sebi, oni su ujedno dobra osnova za dalja istraživanja, posebno za prikupljanje kvalitativnih podataka putem fokus grupa ili direktnog intervjuisanja preživjelih jer istraživačima/cama daje jasna usmjerenja šta je važno dalje i detaljnije ispitivati.

Strah kao najčešći razlog neprijavlivanja nasilja, navelo je preko 50% ispitanica u svim gradovima, a povezan sa strahom od nasilnika je i strah za bezbjednost drugih članova porodice.

Najčešći oblik nasilja uključuje psihološke prijetnje i kombinaciju fizičkog, emocionalnog i ekonomskog nasilja, što svjedoči o kompleksnosti problema i ukazuje da je potreban koordinisan, multidisciplinarni i dugotrajan pristup u suzbijanju nasilja u porodici.

Većina ispitanica nasilje je trpila duže od 10 godina živeći u nasilnim obrascima kombinovanog nasilja koji uključuju psihološko i fizičko zlostavljanje i zastrašivanje, sa uznemirujućim podatkom da je polovina ispitanica doživljavala prijetnje vatrenim oružjem i/ili čak preživjela napad primjenom vatrenog ili hladnog oružja, prije same prijave nasilja.

Većina ispitanica ima malo informacija o statusu vatrenog oružja koje posjeduje partner, pa bi uključivanje bračnih i/ili vanbračnih partnerki u procedure rješavanja zahtjeva za posjedovanje oružja, bio jedan od prvih koraka u prevenciji zloupotrebe lakog i malokalibarskog oružja u vršenju nasilja u porodici.

Ispitanice koje su imale iskustva s prijetnjama oružjem izražavaju dugotrajnije posljedice po mentalno zdravlje, uključujući anksioznost, depresiju i osjećaj nesigurnosti čak i nakon napuštanja nasilne zajednice.

Preporuke:

- Dopuniti nalaze ankete sa istraživanjem koje će obezbijediti i primarne podatke, posebno sa preživjelim nasilja koje su imale iskustvo prijetnje i/ili upotrebe vatrenog oružja, sa fokusom na oružje za koje je učinilac nasilja imao dozvolu za posjedovanje. Dobar pristup bio bi grupna diskusija ili dubinski intervjui u povjerljivom okruženju;
- Prezentovati nalaze istraživanja široj javnosti, a posebno policiji i javnim službama nadležnim za prevenciju, sprečavanje i suzbijanje nasilja u porodici;
- Raditi informativne i javne kampanje sa fokusom na pojašnjenje fenomena nasilja, njegove specifičnosti, trajanje, posljedice koje ostavlja na žrtve, kako bi se javnost senzibilisala za pristup suzbijanju nasilja koji bi uključivao sve potrebe preživjelih;
- Razviti specijalizovane programe psihološke podrške za žene koje su dugotrajno izložene nasilju, uključujući grupne terapije (grupe samopomoći) i individualne savjetodavne usluge;

- Pokrenuti kampanje podizanja svijesti i zagovaranja za promjene zakonskog okvira za dodjelu dozvola i posjedovanje oružja kako bi se smanjila mogućnost korištenja legalnog oružja u vršenju nasilja;
- Pojačati zakonske mjere kontrole oružja u domaćinstvima kako bi se smanjila mogućnost ponovnog nasilja i osigurala veća zaštita žrtava;
- Osigurati dugoročnu ekonomsku podršku žrtvama kroz programe osnaživanja, zapošljavanja i pružanja besplatne pravne pomoći;
- Osnažiti i podržati žene da prijave nasilje uz pružanje adekvatnih mjera bezbjednosne zaštite za nju i djecu, kao i kompletnog psiho-socijalnog pristupa;
- Omogućiti ženama sa iskustvom nasilja prioritet u zapošljavanju i mogućnost korištenja socijalnih stanova.

6. ZAKLJUČNA ZAPAŽANJA

6. ZAKLJUČNA ZAPAZANJA

U Bosni i Hercegovini na snazi je zakonski okvir koji zabranjuje i inkriminiše nasilje u porodici kroz krivično zakonodavstvo. Zaštita žrtava, prevencija i suzbijanje nasilja u porodici definisani su posebnim zakonima na nivou entiteta i Brčko distrikta i primijetni su napori zakonodavaca na svim nivoima vlasti ka dostizanju međunarodnih standarda zaštite od nasilja. Važan elemenat inkriminacije nasilja u porodici je što se prepoznaje korištenje lakog oružja u činjenju krivičnog djela nasilje u porodici i u sva tri krivična zakona (u Republici Srpskoj, Brčko distriktu i Federaciji BiH), nasilje u porodici počinjeno uz upotrebu oružja predstavlja kvalifikovani oblik ovog krivičnog djela za koji je zaprijećena stroža kazna. Takođe, krivični zakoni definišu nasilje u porodici kao opasno krivično djelo koje za posljedicu može imati i smrtni ishod, što je takođe kvalifikovani oblik djela sa znatno strožim kaznama. Zakoni o zaštiti od nasilja u porodici u oba entiteta i Brčko distriktu fokusirani su na zaštitu žrtava, omogućavaju izricanje zaštitnih mjera i drugih mjera podrške žrtvama, što je zakonodavni iskorak u odnosu na druge kategorije žrtava krivičnih djela, za koje se primjenjuju samo odredbe krivično - procesnih zakona.

Analiza nije težila ka procjeni efektivnosti zakonodavnog okvira za zaštitu od nasilja u porodici, iako je jasno iz broja i sadržaja preporuka GREVIO komiteta koje su upućene Bosni i Hercegovini, da primjena zakonskog okvira za zaštitu od nasilja još ne obezbjeđuje potpunu zaštitu žrtava i da domaći zakonski okvir nije u potpunosti usklađen sa standardima Istanbulske konvencije tako da će ovaj zakonski okvir u budućnosti doživjeti još izmjena, a neke izmjene već su se desile tokom rada na završetku studije⁸³, što je svakako pozitivna perspektiva u ovoj oblasti.

Svi krivični zakoni u BiH inkriminišu nelegalno posjedovanje oružja. U Brčko distriktu i Republici Srpskoj krivičnim zakonima propisano je kao krivično djelo posjedovanje oružja za koje građani ne mogu dobiti dozvolu, kao i posjedovanje bez dozvole oružja za koje je moguće dobiti dozvolu.

⁸³ Parlament Federacije Bosne i Hercegovine usvojio je novi Zakon o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama koji je u znatno većem obimu integrisao standarde Istanbulske konvencije, uključujući i obavezu procjene rizika za svaku prijavu nasilja

Rješavanje problema posjedovanja bez dozvole oružja za koje je moguće dobiti dozvolu, u Federaciji BiH dato je u nadležnost kantona i različito je regulisano. U sedam kantona posjedovanje bez dozvole oružja za koje je moguće dobiti dozvolu je krivično djelo, a u tri prekršaj.

Zakoni koji uređuju oblast izdavanja dozvola za legalno posjedovanje oružja doneseni su na tri zakonodavna nivoa: entiteta Republika Srpska, Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i od strane kantona Federacije Bosne i Hercegovine. Svi zakoni, direktno ili indirektno, uslovljavaju da izdavanje dozvole za posjedovanje oružja prati procjena rizika od činjenja nasilja u porodici. Takođe, osnov za oduzimanje dozvole, privremeno ili trajno, jeste vršenje krivičnih djela u koje spada i nasilje u porodici.

I uopštena formulacija o „*poremećenim porodičnim odnosima*“ kao razlogu zbog kojeg može da bude uskraćena dozvola za oružje može da bude dobro rješenje, zavisno od načina na koji se „*poremećeni odnosi provjeravaju*“ u procesu odobravanja dozvola. Sam postupak odobravanja dozvola regulisan je podzakonskim aktima ili posebnim procedurama i neka buduća istraživanja trebalo bi da iz rodne perspektive analiziraju ovaj postupak.

Važan iskorak predstavlja uzimanje u obzir optužnice za krivično djelo nasilje u porodici kao faktora rizika zbog kojeg dozvola za posjedovanje oružja neće da bude izdata, kao i izricanje zaštitnih mjera po Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici, što bi bile prakse čiju bi primjenu trebalo promovisati i integrisati u zakone kojima se uređuje posjedovanje oružja u svim dijelovima Bosne i Hercegovine.

Dio studije koji je obuhvatio prikupljanje kvalitativnih podataka iz sudskih postupaka i kroz anketiranje žena žrtava nasilja posebno upozorava na važnost standardizovano primjenjivane rodne perspektive u procesu odobravanja posjedovanja oružja za koje građani mogu da dobiju dozvolu. Slučajevi iz sudske prakse kao i odgovori žrtava ukazuju da je nasilje primjenom oružja najčešće brutalan i planiran čin, kao i da najveći broj žena, prije prijave nasilja, žive u nasilnom odnosu 15 i više godina sa formama nasilnih obrazaca koji su kombinovani (psihološko i emocionalno, fizičko, seksualno i ekonomsko nasilje) i ostavljaju dugoročne posljedice na žrtvu, djecu i ukupno porodično okruženje. Ovi nalazi dodatno, uz opšte statistike, upozoravaju koliko su važne sve mjere za suzbijanje nelegalnog oružja kao i restrikcije koje će spriječiti da se legalno oružje ne koristi u vršenju porodičnog nasilja.

Opšte preporuke

- Inkriminisati posjedovanje bez dozvole oružja za koje se može dobiti dozvola u Krivičnom zakonu Federacije Bosne i Hercegovine i harmonizovati krivične zakone u svim dijelovima BiH u oblasti zabrane posjedovanja, prometovanja i zloupotrebe oružja;
- Uključiti u sve zakone o oružju i municiji na prostoru BiH, zabranu davanja dozvole za oružje u svim situacijama kada su izrečene zaštitne mjere i hitne mjere zaštite izrečene prema zakonima o zaštiti od nasilja u porodici, a obezbijediti hitne suspenzije dozvola za posjedovanje oružja od momenta prijave nasilja u porodici;
- U zakonima o oružju i municiji obezbijediti vidljivo propisanu obavezu saglasnosti bračne partnerke i članova/ca porodice za izdavanje dozvola za posjedovanje oružja;
- Provesti analizu pozakonskih akata i internih procedura koje se koriste u postupcima za dodjelu dozvola za posjedovanje oružja;
- Kontinuirano ohrabrivati žene i opštu javnost za prijavljivanje svih incidenata u kojima je korišteno oružje i provoditi kampanje upozorenja da oružje ne štiti nego ugrožava opštu i pojedinačnu bezbjednost građana, a posebno žena i djece.

ANEKS I - PREGLED ZAKONODAVNOG OKVIRA BiH U OBLASTI
DOBIJANJA DOZVOLE I POSJEDOVANJA LAKOG ORUŽJA

Broj	Naziv zakona i prostor važenja	Odnos prema nasilju u porodici	Ostale činjenice relevantne za temu
1.	Zakon o oružju i municiji Republike Srpske	Kao okolnosti koje se provjeravaju kod izdavanja dozvole, navedeni „izraženo poremećeni porodični odnosi“	Krivično djelo posjedovanja oružja bez dozvole za koje je moguće dobiti dozvolu, krivično djelo u KZ
2.	Zakon o nabavljanju, držanju i nošenju oružja i municije u Kantonu Sarajevo	Pri izdavanju dozvole provjerava se osuđivanost (pravosnažna) za krivična djela. Dozvola za oružje oduzima se u slučaju pravosnažne presude za nasilje u porodici. Privremeno se oduzima ukoliko postoje osnovi sumnje ukoliko je korišteno i za krivično djelo nasilja u porodici ili ukoliko bi oružje moglo biti zloupotrebjeno u slučajevima nasilja u porodici.	Posjedovanje bez dozvole oružja za koje je moguće dobiti dozvolu krivično djelo po ovom zakonu.
3.	Zakon o nabavi, držanju i nošenju oružja i streljiva u Srednjobosanskom kantonu	Jasno se navode poremećeni porodični odnosi, kao osnov za odbijanje izdavanja dozvole. Izmjenama Zakona iz 2022. godine se kao osnov za nedobijanje dozvole navode i zaštitne mjere u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici. Ovdje se kao osnov navodi i prekršaj zbog nasilja u porodici.	Posjedovanje oružja za koje je potrebna dozvola, u slučaju posjedovanja bez dozvole predstavlja krivično djelo

4.	Zakon o oružju i streljivu u Hercegovačko-neretvanskom kantonu	Jasno se navode poremećeni porodični odnosi, kao osnov za odbijanje izdavanja dozvole.	Posjedovanje oružja za koje je potrebna dozvola, u slučaju posjedovanja bez dozvole, predstavlja krivično djelo.
5.	Zakon o oružju i streljivu u Zapadnohercegovačkom kantonu	Poremećeni porodični odnosi, kao osnov za odbijanje izdavanja dozvole. Takođe, razlog za odbijanje je i pravomoćna presuda, pokrenut postupak ili istraga za određena krivična djela među koja spada i krivično djelo nasilja u porodici.	Posjedovanje oružja bez dozvole, a za koje je potrebna dozvola predstavlja prekršaj (a ne krivično djelo)
6.	Zakon o oružju i streljivu u Posavskom kantonu	Poremećeni porodični odnosi, kao osnov za odbijanje izdavanja dozvole; pravomoćna presuda za određena krivična djela među koja spada i krivično djelo nasilja u porodici osnov za nedobijanje dozvole.	Posjedovanje oružja za koje je potrebna dozvola, bez dozvole predstavlja prekršaj
7.	Zakon o nabavljanju, držanju i nošenju oružja i municije u Bosansko-podrinjskom kantonu	Poremećeni porodični odnosi, kao osnov za odbijanje izdavanja dozvole. Razlog za odbijanje dozvole je i pravomoćna presuda ili optužnica za krivična djela u koje između ostalog spada i nasilje u porodici.	Posjedovanje oružja za koje je potrebna dozvola, u slučaju posjedovanja bez dozvole predstavlja krivično djelo
8.	Zakon o oružju i municiji Tuzlanskog kantona	Poremećeni porodični odnosi, kao osnov za odbijanje izdavanja dozvole. Razlog za odbijanje dozvole je i pravomoćna presuda ili optužnica za krivična djela u koje između ostalog spada i nasilje u porodici.	Posjedovanje oružja za koje je potrebna dozvola, u slučaju posjedovanja bez dozvole predstavlja krivično djelo

9.	Zakon o oružju i streljivu u Kantonu 10	Poremećeni porodični odnosi, kao osnov za odbijanje izdavanja dozvole. Pravomoćna presuda za određena krivična djela među koja spada i krivično djelo nasilje u porodici.	Posjedovanje oružja za koje je potrebna dozvola, bez dozvole, predstavlja prekršaj
10.	Zakon o oružju i municiji u Unsko-sanskom kantonu	Poremećeni porodični odnosi, kao osnov za odbijanje izdavanja dozvole. Razlog za odbijanje dozvole je i pravomoćna presuda ili optužnica za krivična djela u koje između ostalog spada i nasilje u porodici. Zakonom se kao osnov za nedobijanje dozvole navode i zaštitne mjere u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici. Kao osnov navodi se i prekršaj zbog nasilja u porodici.	Posjedovanja bez dozvole predstavlja krivično djelo.
11.	Zakon o nabavljanju, držanju i nošenju oružja i municije u Zeničko-dobojskom kantonu	Poremećeni porodični odnosi, kao osnov za odbijanje izdavanja dozvole. Razlog za odbijanje dozvole je i pravomoćna presuda ili optužnica za krivična djela u koje između ostalog spada i nasilje u porodici.	Posjedovanja bez dozvole predstavlja krivično djelo.
12.	Zakon o oružju i municiji u Brčko distriktu BiH	Ukoliko je podnosilac zahtjeva osuđen za krivično djelo ili novčano kažnjen za prekršaj protiv javnog reda i mira i drugih oblika nasilja, ili ako je pokrenut krivični ili prekršajni postupak, bit će mu odbijen zahtjev za nabavku oružja. Ne smiju biti okolnosti za zloupotrebu oružja kao što su poremećeni porodični odnosi.	Posjedovanje oružja bez dozvole, a za koje se može dobiti dozvola, krivično djelo definisano u krivičnom zakonu

ANEKS II - PREGLED PRESUDA ZA KRIVIČNA DJELA UBISTVA I
POKUŠAJ UBISTVA U KOJIMA SU ŽRTVE ŽENE

Broj	Počinitelj KD	Relacija sa žrtvom KD	Vrsta i sredstvo izvršenja KD	Visina kazne
1.	Muškarac	Bili u emotivnoj vezi	Ubistvo, pištolj -nepoznato vlasništvo i status oružja	11 godina/ sporazum o priznanju krivice
2.	Muškarac	Snaha	Ubistvo, oružje ubistva pištolj sa dozvolom o posjedovanju	12 godina/ sporazum o priznanju krivice
3.	Muškarac	Supruga	Pokušaj ubistva lovačkom puškom	6 godina
4.	Muškarac	Sestra ⁸⁴	Ubistvo pištoljem za koji je imao dozvolu	20 godina
5.	Muškarac	Emotivna veza	Ubistvo automatskom puškom	8 godina i 9 mjeseci
6.	Muškarac (policijski službenik)	Supruga	Ubistvo, pištolj sa dozvolom	13 godina
7.	Muškarac	Vanbračna supruga, druga osoba muškog pola	Pokušaj ubistva i ubistvo, ručna bomba oružje izvršenja	2 godine i 11 mjeseci
8.	Muškarac	Žena, advokatica bivše supruge	Ubistvo unaprijed postavljenom eksplozivnom napravom	30 godina
9.	Muškarac (policijski službenik)	Emotivna veza	Ubistvo pištoljem sa dozvolom	15 godina

⁸⁴ "sestre su se drznule da traže svoj nasljedni dio"...Zbog podjele nasljedstva upućao sestru sa 8 metaka iz pištolja za koji je imao dozvolu

10.	Muškarac	Supruga	Pokušaj ubistva nožem	4 godine
11.	Muškarac	Supruga, otac supruge	Ubistvo u pokušaju, nasilje u porodici, korištenjem noža i pištolja bez dozvole	3 godine i 5 mjeseci

Reference

- Babović, M. (2013). Rasprostranjenost i karakteristike nasilja prema ženama u BiH.
- Direktiva (EU) 2021/555 Europskog parlamenta i vijeća o nadzoru nabavke i posjedovanja oružja od 24. marta 2021. godine
- Direktiva 2008/51/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 21. maja 2008. godine o izmjeni Direktive Vijeća 91/477/EEZ od 18. juna 1991. godine o nadzoru nabavljanja i posjedovanja oružja (SL L 179, 08.07.2008)
- Direktiva Vijeća 91/477/EEZ od 18. juna 1991. godine o nadzoru nabavljanja i posjedovanja oružja (SL L 256, 03.09.1991)
- GREVIO (2019). Izvještaj Bosne i Hercegovine o zakonodavnim i drugim mjerama za provedbu odredbi Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija)
- Hrnčić, Z. (2024). Mogućnost procesuiranja femicida u Bosni i Hercegovini, Diskursi rodne pravde: Analiza pravnih okvira i sudske prakse u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Srbiji, Izdavač TPO Fondacija
- Izveštaj o monitoringu ostvarenih strateških ciljeva tokom implementacije AP za provedbu Strategije za prevenciju nasilja u porodici u 2018. godini.
- Izvještaj Bosne i Hercegovine o zakonodavnim i drugim mjerama za provedbu odredbi Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) usvojio GREVIO 24.06.2022. godine.
- Izvještaj o radu Koordinacionog odbora za kontrolu malog i lakog naoružanja u Bosni i Hercegovini za 2023. godinu
- Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena - CEDAW (Res 34/180)
- Konvencija Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici - Istanbulska konvencija („Službeni glasnik BiH“, broj 19/13).
- Kovač, R., Hrnčić, Z., Pilav, A., Poturković, M., Memić, F., Avduković, N. i Balavac, M. (2018). Impact Evaluation of Mandatory Protective Measures on Domestic Violence, Evaluation Society in Bosnia and Herzegovina, USMEASURE, Sarajevo.

- Krivični zakon Brčko distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“ – prečišćeni tekst, broj 19/20.)
- Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije BiH“, br. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16, 75/17 i 31/23)
- Krivični zakonik Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 64/17, 104/18, 15/21, 89/21, 73/23 i 9/24.)
- Pravilnik o načinu i mjestu provedbe zaštitne mjere obaveznog liječenja od ovisnosti počinitelja nasilja u porodici („Službene novine Federacije BiH“, broj 99/15)
- Pravilnik o načinu i mjestu provedbe zaštitne mjere obaveznog psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u porodici („Službene novine Federacije BiH“, broj 63/17)
- Pravilnik o načinu i mjestu sprovođenja zaštitne mjere liječenja zavisnosti i od opojnih droga („Službeni Glasnik Republike Srpske“, broj 97/06).
- Pravilnik o načinu provođenja zaštitnih mjera za počiniocima nasilja u porodici koje su u nadležnosti policije („Službene novine Federacije BiH“, br. 19/14, 95/18 i 77/24)
- Pravilnik o načinu sprovođenja zaštitne mjere obavezan psihocijalni tretman („Službeni Glasnik Republike Srpske“ broj 111/14)
- Pravilnik o o sadržaju evidencija i izvještaja o nasilju u porodici („Službeni Glasnik Republike Srpske“ broj 71/13)
- Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja evidencije o izrečenim zaštitnim mjerama, osobama koje su štice zaštitnom mjerom i o nasilnim osobama kojima su izrečene zaštitne mjere („Službene novine Federacije BiH“, broj 95/13)
- Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja Registra sigurnih kuća („Službeni Glasnik Republike Srpske“ broj 25/13)
- Pravilnik o standardima za realizaciju sigurne kuće („Službeni Glasnik Republike Srpske“ broj 25/13)
- Preporuke o implementaciji Istanbulske konvencije u Bosni i Hercegovini

- SEESAC (2019). Istraživanje u oblasti malog oružja i lakog naoružanja u Bosni i Hercegovini, Beograd, Srbija
- SEESAC (2022). Firearms incidents in the context of Domestic Violence in South East Europe in 2022, South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for Small Arms and Light Weapons, Belgrade, Serbia
- SEESAC (2024). Smjernice za procjenu i odgovor na rizike u vezi sa zloupotrebom vatrenog oružja u nasilju u porodici, Beograd, Srbija
- Strategija za kontrolu malog i lakog naoružanja u Bosni i Hercegovini (2021-2024)
- Strategija za kontrolu malog oružja i lakog naoružanja u Bosni i Hercegovini za period 2021-2024 godina i Akcioni plan, usvojena je na 28. sjednici Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, održanoj 24.2.2021.godine
- Uredba komisije (EU) 2015/2403 od 15. decembra 2015. godine o utvrđivanju zajedničkih smjernica o normama i tehnikama onesposobljavanja kako bi se osiguralo dalje onesposobljeno vatreno oružje postalo neopozivo neupotrebljivo (SL L 333/62)
- Zakon o krivičnom postupku („Službeni Glasnik Republike Srpske“ br. 53/12, 91/17, 66/18 i 15/21)
- Zakon o krivičnom postupku Brčko distrikta BiH („Službeni Glasnik Brčko distrikta BiH“ br. 34/13, 27/14, 3/19 i 16/20)
- Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13 i 59/14)
- Zakon o nabavi, držanju i nošenju oružja i streljiva ("Službene novine KSB/SBK", br. 12/14, 8/15 i 10/22)
- Zakon o nabavljanju držanju i nošenju oružja i municije u Bosnansko-podrinjskom kantonu („Službene novine Bosansko podrinjskog kantona“ br.10/17)
- Zakon o nabavljanju, držanju i nošenju oružja i municije Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, br. 1/18, 13/18 i 30/19)
- Zakon o oružju i municiji ("Službeni glasnik RS", br. 26/2016, 18/2017, 31/2018, 58/2019 i 86/2024 - odluka US)

- Zakon o oružju i municiji u Brčko distriktu BiH ("Službeni glasnik Brčko distrikta", br. 39/11, 2/12 i 6/13).
- Zakon o oružju i municiji u Tuzlanskom kantonu („Službene novine Tuzlanskog kantona“ br. 17/15, 5/16, 17/17, 8/20, 19/21 i 19/22)
- Zakon o oružju i municiji Unsko-sanskog kantona ("Sl. glasnik Unsko-sanskog kantona", br. 15/2021)
- Zakon o oružju i streljivu ("Narodne novine Zapadnohercegovačkog kantona“, broj 5/17)
- Zakon o oružju i streljivu Kantona 10 („Narodne novine Kantona 10“, br. 6/13, 8/13, 7/18 i 6/21)
- Zakon o oružju i streljivu u Hercegovačko-neretvanskom kantonu („Narodne novine Hercegovačko-neretvanskog kantona“, broj 5/17)
- Zakon o oružju i streljivu ŽP („Narodne novine Županije Posavske“, br. 4/18 i 11/22)
- Zakon o pružanju besplatne pravne pomoći ("Službeni glasnik BiH“, broj 83/16)
- Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH“, broj 32/10)
- Zakon o zaštiti od nasilja u porodici („Službene novine Federacije BiH, br.20/13 i 75/21)
- Zakon o zaštiti od nasilja u porodici („Službeni Glasnik Republike Srpske“, br. 102/12, 108/13, 82/15 i 84/19)
- Zakon o zaštiti od nasilja u porodici u Brčko distriktu BiH ("Službeni glasnik Brčko distrikta BiH", broj 7/18)
- Zakonom o nabavljanju, držanju i nošenju oružja i municije Zeničko-dobojskog kantona – prečišćeni tekst ("Službene novine Zeničko-dobojskog kantona", broj 9/13)

Ova studija je nastala kroz projekat "Miran dom je sretan dom - Razumijevanje i prevencija porodičnog nasilja povezanog s lakim oružjem" koji je podržan od strane Razvojnog programa Ujedinjenih nacija u Bosni i Hercegovini (UNDP BiH) kroz projekat "Unapređenje kapaciteta agencija za sprovođenje zakona u oblasti malog oružja i lakog naoružanja" (eng. Law Enforcement Agencies' Development in Small Arms and Light Weapons Control - LEAD). Projekat se realizuje uz finansijsku podršku Savezne Republike Njemačke, Kraljevine Švedske, Kraljevine Nizozemske, Francuske Republike, Ujedinjenog Kraljevstva i Kraljevine Norveške, kao i uz opštu podršku Evropske unije, putem Multi-partnerskog povjerilačkog fonda Ujedinjenih nacija (MPTF) za implementaciju Mape puta za održivo rješenje za suzbijanje nedozvoljenog posjedovanja, zloupotrebe i trgovine malokalibarskim i lakim oružjem i pripadajućom municijom na Zapadnom Balkanu do 2024. godine. Sadržaj studije je isključiva odgovornost autora.